10 28

3

ՀՐԱՀԱՆԳ

ՔՐԻՍՏՈՆԷԱԿԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ

Ի ՊԷՏՍ ՄԱՆԿԱՆՑ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՑՑ ՄՈՒՐՄ ԵԿԵՂԵՑՒՈՑ

ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԳԻՏՆԱԿԱՆ ՏԷՐ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԻ Մ.
ԱԼԱՄԴԱՐԵԱՆՑ

Ծախիւք

ԱՐԺԱՆԱՊԱՏԻՒ ՏԷՐ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԻ ԽԱՉԿԵԱՆ
ԱՒԱԳ ՔԱՀԱՆԱՅԻ ՀԱՅՈՑ Ի ԿԱԼԿԱԹԱ

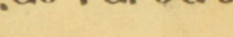

Ի ՀԱՅՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՏԵԱՌՆ ՏԵԱՌՆ ՆԵՐՍԻՍԻ
ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

ՅԱՌԱՋՆՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ՋՈՒՂԱՅ ՏՆ ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ
ՄՈՒՐԵՆՆԵԱՆՑ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ ԵՒ ԱՅՊԵՏԻ։

4/287

ԱՌԱՋԻՆ ՏԻՊ Ի ՏՓԽԻՍ
ԵՐԿՐՈՐԴ ՏԻՊ 1000· ՕՐԻՆԱԿ
Ի ՏՊԱՐԱՆԻ
ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
Ի ԿԱԼԿԱԹԱ.
1846

ԼՈՒՅԿ ԱՍՍՒ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ
ՅՈՒՆՂԱՄԵՆՏԱՅԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

Պատրաստաք էջէք տալ պատասխանի ամենայնի՝ որ խնդրիցէ զբանն՝ որ է վասն յուսոյն ձերոյ։ Այլ հեզութեամբ և երկիւղիւ . . . . զի որով չարախօսիցեն զձեզ՝ յամօթ լիցին՝ որք բամբասեն զձեր բարուք զնացս 'ի Քրիստոս։

Ա. Պետր. գ. 15 և 16

ԱՍՏՈՒԱԾԱՐԵԱԼ ՔԱՀԱՆԱՅԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ

ՏԵԱՌՆ ՏԵԱՌՆ ՆԵՐՍԻՍԻ

ՍՐԲԱԶՆԱՍՈՒՐԲ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԱՄԵՆԱՑՆ ՀԱՅՈՑ

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԽՈՆԱՐՀՈՒԹԵԱՆ ։

Զէ՞ մեծ ինչ զՁերս ի Ձերայոց Ձեզ մատուցանել, բայց այն զի՝ Ձեզ ի նուէր ծնաւ այս գործ. և Ձեզ զարդիս մատչի Պատմագրաց խոնարհութեան, նովին հոգւոյ՝ որով և երկասէր թարգմանիչ սորին նուիրեաց. այն՝ ըստ ելից ժամանակի Առաջնորդականին, այս՝ ըստ Քահանայապետական Վեհափառութեան Ձերոյ. փոխարէն փափագանաց անձամբ զՍուրբ աջ Ձեր համբուրելոյ. իբրև (Դէպոզիտ) փոխանորդ Առաքելաշաւիղ Տեառն Յովհաննու Սուրենեան Ապեստափառ Արքեպիսկոպոսի, առաջնորդի Նոր Ջուղայոյ, և հարազատի Ձերոյ՝ յընտրութիւն Ձեր ի Հովուութիւն մեզ, ուր ժողով Ազգին ակնարկութամբ նորին Սրբազնութեան կնքեցաց զիմ անարժանութիւն յիններորդի Օգոստոսի 1843 ամի։ Յորում՝ այն ինչ ի հանդիպեալս չուրոյ առ սուրբ Աթոռդ, անակնուելի դիպուածովք վտանգաւոր հիւանդութեան ի բաց նահանջել յետս կասեցայ։

Դեբևեալս յայնժամ այնպէս, այժմ ի լսելս կատարեալ լրութեան ցանկալի յուսոյ Արամեանս զրոհի, խրախոյս բառնամ այսպէս յընդունելութիւն դուզնաքեայ պատարագիս խոնարհութեան ի հաճութիւն կամաց ամենեցուն Սրբազնութեան Ձերոյ, որով ուսցին ուխտի մանկունք մօրս լուսոյ Եկեղեցւոյ Հայաստանեայց ըստ Աստուածաշնորհ իմաստից վարդապետութեան հաւատոյ արծարծանել և՝ զանուն փառաց Մեծի Հազարապետիդ Աստուածային խորհրդոց, և երախտագէտ սրտիւ հանցեն զօրհնութիւն Ամենակալին Աստուծոյ, վասն յամայր հաստատութեան Ձերոյ ի Գահ Հայաստանեայց սուրբ Եկեղեցւոյ՝ միշտ ուղիղ վարդապետութեամբ։

Մնամ կատարելագոյն ջերմեռանդութեամբ,

ՔԱՀԱՆԱՅՊԵՏԱԿԱՆ ՍՐԲԱԶՆՈՒԹԵԱՆ ՁԵՐՈՒՄ

Ամենախոնարհ և յետին ծառայ

Յովհաննէս Խալիֆեան

Ա-ոգեբէր Կալիֆոռնիոյ։

ԱՍՏՈՒԱԾԱՐԵԱԼ ՔԱՀԱՆԱՅԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ

ՏԵԱՌՆ ՆԵՐՍԻՍԻ

ԱՌԱՔԵԼԱԳՈՐԾ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ

ԵՒ ԿԱՅՍԵՐԱՊԱԿ ԱՌԱՔՆՈՐԴԻ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ՈՐ Ի ՎԻՐՍ

ՆԱԽԱԳԱՀ ԱՆԳԱՄՈՅ

ՍՐԲԱԶԱՆ ՍԻՒՆՀՈՊՈՍԻՆ ՀԱՅՈՑ

ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ ԷՊՈՒՈՅ

ԾԱՅՐԱԳՈՅՆ ԿԱՌԱՎԱՐՉԻ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՅ

ՆՇԱՆԱԿՐԻ ԱՍՊԵՏՈՒԹԵԱՆ

ՍՐԲՈՒՀԻՈՅՆ ԱՆՆԱՅԻ Ա. ԱՍՏՒԱԾԱՆԻ

ԿԱՅՍԵՐՈՒԹԵԱՆ ՈՒՈՒՄԱՅ

ԲԱԶՄԱԳՈՒԹ ՏԵԱՌՆ ԵՒ ՀՕՐ

ԱՊԻՆԽՈՆԱՐՀ ԸՆԾԱՅՈՒԲԵՐՈՒԹԻՒՆ ,

ԱՍՏՈՒԱԾԸՆՏԻՐ ՔԱՀԱՆԱՅԱՊԵՏ ,

Ի ձեռնադրութեան յերկրորդութիւն՝ պատուէր ընկալոյ Մնիլ դնել ընթերցուածոց մխիթարութեան վարդապետութեան , և առ ի լինել բարւոք պաշտօնեայ Յի Քրիստոսի , Օ այս խրատս տալ և եղբարս՝ համօրէն հաւատակցայ իմոց և պաշտօնակցայ ։

Օ արհուրեալ ի մեծութենէ պաշտօնիս և ի նպաստս ակալութեան իմոյ զննեսխանձ շնորհաբաշխութի Հոգւոյն սրբոյ կոչեալ թարմա-

նեցի զայս Հրահանգ Քրիստոնէական Վարդապետութիւն, որ բովանդակէ յինքեան զբանս հաւատոց և բարուք վարդապետութիւն ի պէտս մանկանց Հայաստանեայցս սուրբ Եկեղեցւոյ. և առանձինն ի վայելս բազմաթիւ աշակերտաց նորաշէն Հոյակապ Դպրոցի քաղաքիս Հիմնեցելոյ ի բազմարդիւն Քահանայապետութեանէ Զերմէ։

Օ առաջնապատուս քրմանայն վաստակոյ իմոց նուիրել աշխարհահռչակ՝ ազգաշէն և բարեացաստարտ Անուան Զերոյ՝ խոնարհաշունչ մտօք Հայցեմ, քաղցրութեամբ ակնարկեալ յայս ընծայարերուն իմ՝ ընդունիլ և զիս ընդ սմին ի Հովանի թևոց բարեդութ խնամոց Զերոց, որով խրախուսեցայց ձեռնարկել անելիկմիտ յեւս վայելչագոյն գործս՝ արժանաւորս, և՝ աստիճանի իմոց և՝ յառաջադէմ զարգացման լուսածին երկանց մեծ Նահատակին Քրիստոսի սրբոյ Հօրն մերոյ Գրիգորի Հայաստանեայցս Լուսաւորչի։

Ատուածարեալ Քահանայապետ

ԲԱՐԵԳՈՒԹ ՏԷՐՈՒԹԵԱՆ ԶԵՐՈՑ

Ամենախոնարհ Ծառայ

Ցորուբիի Գահոնոյ Մանուկեան Ալոմպարէանց։

ՅԱՌԱՋԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՌ ՀԱՅԿԱԾԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐ ՀԱՄԲԱԿՍ։

Երկու գլխաւոր պարտաւորութիւնք են մարդոյ։ Աստուածսիրութիւն և ընկերսիրութիւն։ վասնորոյ Քրիստոս Վարդապետն Ճշմարտութեան յայս երկուս պատուիրանս ամփոփեաց զամենայն օրէնս։ և աստուածագիծն տասնաբանեայ պատգամք յերկուս տախտակս դրոշմեալ աւանդեցան Իսրայէլեան տոհմի։ ոսքա արմատք՝ յորոց շառաւիղին այլ ամենայն փրկաւէտ օրէնք։ և ի զանց առնել մարդոյ զմիով ի սոցանէ, զրկի ի մարդկութենէ և թերի յերկաքանչիւրսն գտանի։ Եւ կարի յիրաւունս։ զի որ Ճշմարիտ Աստուածասէրն է և Աստուածապաշտ, նոյնն և ընկերասէր է կատարեալ, և որ բարեհամբաւն է առ ընկերս՝ նոյնն և Աստուածասէր է անկեղծաւոր։ Ընկերսիրութիւնն անհակառակելի ապացոյց է Աստուածսիրութեան։ ուստի Աստուածախօս Աւետարանիչն անհաւատ անուանակոչէ՝ զորս ատելութեամբ առ ընկերս բերին։ իսկ կենդանապարգև Բանն Աստուծոյ փրկութիւնն մեր յընկերսիրութիւն խրախուսէ՝ զորս յԱստուածանմանութիւն վերաբանաւ կտմին։ Ապա ուրեմն որ միանգամ կամիցի մարդ անուանիլ տիրապէս, պարտի անկեղծաւոր ընկերսիրութեամբ զՃշմարիտ Աստուածսիրութիւն իւր յանդիմանել աշխարհի, տուեալ զԱստուծոյն՝ Աստուծոյ, և զընկերին՝ ընկերի։

Այլ որպէս որ շրջին ի գիշերի՝ Ճրագի կարօտին առ ոչ խոտորելոյ յուղիղ ճանապարհէ և ի խորխորատ գլորելոյ։ նոյնպէս և մեք՝ որ դեպերիմքս ի գիշերի տգիտութեան մեղայ, կարօտիմք Ճրագի Աստուածային յայտնութեանց։ զի Ճրագ են բանք Տեառն ոտից մերոց և լոյս տան շաւղաց մերոց ըստ Աստուածախոհ Հաղներգողին։ որ անդադար աղաղակէր։ Ի՞ուր լուսաւոր առնես զՃրագ իմ Տէր Աստուած իմ լոյս արա ինձ ի խաւարի։ Սմին իբրև հարկ ի վերայ կայ մեր ի մտանելն ընդ նախագրուն ուսման իմաստից, վերահայցել ի պարգև ատուէ ամենայն բարեաց յԱստուծոյ զիւրաշուն բանիցն գլուխ Ճրագ առ անխոտոր ժամանել յԱստուածգիտու-

թիւն, յԱստուածսիրութիւն և յԱստուածպաշտութիւն. զի ճանաչելն զԱստուած բովանդակ արդարութիւն է, և գիտելն զզօրութիւն նորա՝ արմատ անմահութեան։ Իսկ ընկերսիրութիւնն այնպէս զհետ երթայ Աստուածսիրութեան՝ որպէս ստուերը զհետ մարմնոյ։

Բայց յառաջ քան զմուտն ի խորս Աստուածային յայտնութեանց՝ պէտք են մեզ նախապատրաստիլ առ այն. կազդուրիլ սկզբամբ իմաստութեան՝ երկիւղիւ ասեմ Տեառն։ Զայս նախապատրաստութիւն աշխատասիրեցին մեզ դումարք Աստուածարեալ Վարդապետաց Եկեղեցւոյ, ամփոփեալ ի հոգեշունչ գրուածս իւրեանց զմեկնութիւնս դժուարիմաց տեղեացն առ անաշխատ մատակարարելոյ մեզ զհոգեսնունդ արգասիս նոցա. և հետ զհետէ համառօտեալ զայն և պարզեալ, եղին ի համար դպրոցական մատենից իրր նախակրթութիւն ինձ և բանալի սուրբ գրոց՝ անուանեալ զայն Հրահանգ Քրիստոնէական Վարդապետութեան. որով առ փոքր մի վարժեալ և առ սակաւ սակաւ յառաջխաղացեալ՝ ժամանեմք ի գիտութիւն Աստուծոյ, և պարտաւորութեանց մերոց։

Ի բազմագիմի շահեկանութիւն սոյնօրինակ գրոց ակնարկեալ՝ և ըստ՝ Ցեառն յաջողելոյ հանդիպեալ ընտիր, համառօտ և պարզախօս օրինակի իմիք ի Ռուս լեզու. ապաւինելով յօժանդակութիւն շնորհաց Հոգւոյն Աստուծոյ, անվեհեր ձեռն արկի ի թարգմանութիւն նորին դիւրիմաց ի Հայուս առնելով, որպէս զի յընթեռնուլ ձեր զայս և ի լսել միանգամ և եթ ի վարժապետացդ զմեկնութիւնն՝ իսկ և իսկ զիմաստ բանին յանբիծ տախտակ յիշողութեան ձերում տպաւորեսջիք։ Եւ արդ՝ համազգի աշակերտակիցք ճշմարտութեան, բարեմբոտութեամբ ընկալեալ զայս նուէր երկասիրութեան իմոյ, ընթերցարուք, լուարուք, հաւատացէք, կատարեցէք, իմաստնացարուք, փրկեցարուք, և փառս տուք Աստուծոյ՝ որով շարժիմք՝ և կեամք և եմք։

Թարգմանիչ։

Որ զանձն եգ՝ ի պատարագ՝ հաշտութեան
Հօր Աստուծոյ՝ ընդ մեղուցեալ ազգ մարդկան .
Ոչ խընայէ սակ և զոգին շընոր հաց ,
Ուսուցանել և ուսանիլ զ՝ան կենաց ։

ՀԱՄԱՌՈՏ

ԿՐԻՍՏՈՆԵԱԿԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ

ՆԵՐԱԾՈՒԹԻՒՆ ։

—oooo—

Հ։ Զի՞նչ ուսուցանէ վարդապետութիւնն Քրիստոնէական ։

Պ։ Ճանաչել զԱստուած, և վարիլ ըստ նորա կամաց կամ օրինաց ։

Հ։ Ի՞նչ իւրեւ հնար էր մեզ ասնել զայդ ։

Պ։ Ի ձեռն մտաց մերոց, և Աստուածային յայտնութեան ։

Հ։ Զ՞նչ է Աստուած ։

Պ։ Կարողութիւն հոգւոյ՝ որով ճանաչեմք զբնութիւն, զկարգ և զպատճառս իրաց ։

Հ։ Զի՞նչ իմանամք անուամբ Աստուածային յայտնութիւն ։

Պ։ Զ Աստուածաշունչ գիրս ։

Հ. Զի՞նչ է պէտոյ ու Աստուածգիտութիւն 'ի յեռն մտաց:

Պ. Ողջամիտ քննութիւն արարածոց երևելի աշխարհիս:

Հ. Զի՞նչ պահանջի ու Աստուածգիտութիւն 'ի յեռն յայտնութեան:

Պ. Հաւատք՝ առ սրտի մտօք ընդունելութիւն ամենայն ճշմարտութեանց պարունակելոց 'ի սուրբ Գիրս:

Հ. Ո՞ր յերկուց այսր է ֆիլոսոֆիան:

Պ. Աստուածաբանութիւնն 'ի ձեռն մտաց՝ չէ այնքան կատարեալ. զի ցայն վայր ձգի՝ որքան հնար է մարդոյ անձամբ անձին գիտել ինչ զԱստուծոյ. իսկ յայտնականն՝ կատարելագոյն և՛ս է. ըստ որում ունի յինքեան զոր ինչ միանգամ յայտնեալ է Աստուած զինքենէ մարդոյ. և կամ զոր ինչ միանգամ հարկ է մեզ զնմանէ գիտել:

Հ. Ըստ այսմ զի՞արդ բաժանի վարդապետութիւն Քրիստոնէական:

Պ. Յերկուս մասունս:

Հ. Զի՞նչ պարունակէ մասն առաջին:

Պ. Զծանօթութիւնս առեալս 'ի մտաց բնազննութեամբ. և կոչի Աստուածգիտութիւն Բնական:

Հ. Զի՞նչ պարտականէ յինքեան մասն երկրորդ:

Պ. Զծանօթութիւնս առեալս 'ի սուրբ Գրոց, և կոչի Աստուածգիտութիւն Յայտնական:

———ooo———

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

Յաղագս բնական Աստուածգիտութեան:

ԳԼՈՒԽ ԱՌԱՋԻՆ

Յաղագս գոյութեանն Աստուծոյ:

Հ. Զի՞նչ իմանամք անուամբն Աստուած:

Պ. Աստուած կոչեմք զգոյացութիւնն՝ որ զմեզ և զաշխարհս ամենայն ստեղծեալ, խնամարկէ զամենայն:

Հ. Զի՞նչ պարտականէն ստանալոյդ մեզ 'ի գիտութենէն գոյութեանն Աստուծոյ:

Պ. Ծանօթութիւն անձանց. քանզի 'ի քննել զծագումն ազգի մարդկան, ոչ գտանեմք զպատճառ գոյութեան նորա 'ի մեզ՝ զի անհնարին է մարդոյ տեղծանել զինքն. և ոչ յայլ ամենայն գոյացու-

թիւնս երևելի աշխարհիս, զի անկատար
ևս գոլով նոցա քան զմեզ՝ ոչ կարեն
ստեղծանել զմեզ. ուստի և եզրակացու-
ցանեմք լինել ամենակատար գոյացու-
թեան իմիք, յորմէ ստեղծաքս և այս
գոյացու թիւն՝ է Աստուած :

Հ. Ի՞նչ դարձեալ կարէմ ասել զգոյու-
թիւնն Աստուծոյ :

Պ. Քննութեամբ աշխարհիս. քան-
զի տեսեալ զերկինս և զլուսաւորս նոցա
՝ի գեղեցիկ կարգի, իսկ զերկիրս ընդ
բուսոց իւրոց և կենդանեաց, չէ՞ մարթ
ոչ հարցանել. Ո՞ զայս ամենայն գոյա-
ցոյց և սահմանեաց: Արդ՝ ոչ զօրէ առ-
նել զայդ. անձամբ անձին գոյանալ ոչ
կարեն. վասն որոյ և զհետ բերեմք՝
լինել ամենազօր գոյացութեան իրիք,
որ կարգեալ զայս ամենայն կառավարէ
զամենայն. և այս ամենազօր գոյացութիւն
է Աստուած :

Հ. Զի՞նչ ևս նպաստէ ապացուցէ գոյու-
թեանն Աստուծոյ : -

Պ. Համաձայն խոստովանութիւն

Աստուծոյ ամենայն ազգաց. քանզի թէ-
պէտ քրէիքաւոր և տգիտաբարոյ ազգք
ազգք աշխարհի ոչ կարացին ունել գիս-
կաքանչ ծանօթութիւն ինչ զԱստուծոյ,
սակայն ընդ՞քաոյս իսելամտութիւն Աստ-
ուածութեանն այնպէս էր տպաւորեալ
'ի սիրտս նոցա միշտ, մինչև առաւել
ցանկալ նոցա Աստուածացուցանել զերկ-
նաւոր կամ զերկրաւոր արարածս, քան
զԱստուծոյն ուրանալ զգոյութիւն:

Հ. Ի՞նչ է-էր դարձեալ հաւատք գոյու-
թիւնն Աստուծոյ:

Պ. Ներքին ներգործութեամբ խղճի
մտաց. որ 'ի գործել մեր զբարի ինչ
մխիթարէ զմեզ. իսկ 'ի գործել զչարս
յանդիմանէ. և որովհետև ոչ զմխիթա-
րական և ոչ զյանդիմանական զօրութիւն
նորա կարէ ոք յարարածոց առաւելուլ
'ի մեզ կամ նուազել, ուրեմն է ծայրա-
գոյն գոյացութիւն ինչ պարգևատու այ-
սըր անսուտ իմացութեան 'ի զանազա-
նութիւն բարւոյ և չարի. ապա ուրեմն
գոյ Աստուած:

Հ. Զի՞նչ և ես հաստատէ ՌԿ կգոյութիւնն Աստուծոյ:

Պ. Բնածին ցանկութիւն մեր ծայրագոյն բարւոյ. վասն զի իւրաքանչիւր մարդ 'ի խնդիր երջանկութեան գեղեցի յաշխարհի աստ: Այլ ամենայն արարածք ունին զինչ և իցէ 'ի վիճակի իւրեանց 'ի բաւականութիւն ինքեանց. իսկ զցանկութիւն մարդոյ, ոչ ինչ յերկրաւորս բոլորեսցի կարէ բաւականացուցանել. և արդ՝ եթէ մարդս գերագոյն քան զնոսա գոլով՝ չէ՞ պարտ թշուառագոյն քան զնոսա լինել. ուրեմն հարկ է գոլ և ես կատարելագոյն քան զամենայն տրարածս կենցաղոյս գոյացութեան իւրիք, որ կարիցէ յաւուր միում երանելի առնել զմարդն. ապա ուրեմն գոյ Աստուած:

ԳԼՈՒԽ Բ.

Յաղագս յատկութեանց Աստուծոյ.

Հ. Ա՞ - ի՞նչ ասացողդէ ՌԿ ծանօթութիւն գոյո-. էանն Ա ստուծոյ:

Պ. Առ ծանօթութիւն յատկութեանց նորա :

Հ. Զի՞նչ իմանամք ենուամբ յոպ՛ութիւն Աստուծոյ :

Պ. Յատկութիւնք Աստուծոյ ասելով իմանամք զայնոսիկ կատարելութիւնս, որք գոյացապէս պատշաճին Աստուծոյ միայն. և զոր անհնարին է ընծայել արարածոյ իմիք :

Հ. Զո՞ր ոչ ոք յոպ՛ութիւն Աստուծոյ բացայայտէ մեզ ճշմարտութիւն գոյութիւնն Այ :

Պ. Եթէ գոյ Աստուած աներկբայ, հարկ է գոլ նմա անեղ. քանզի ամենայն եղական՝ արարած անուանի. իսկ եթէ անեղ է նա, հարկ է ամենայն արարածոց առ ի նմանէ ունել զսկիզբն. զի անհնար է արարածոց յարարածոյ ստեղծանիլ. եթէ նա ետ ամենայն արարածոց զգոյութիւն և զկատարելութիւնս զորս տեսանեմք ի նոսա, հարկ է նմա ունել զամենայն կատարելութիւնս ի ծայրագոյն աստիճանի. քանզի զոր ինչ չունի ոք՝ ոչ կարէ տալ այլում. իսկ եթէ ունի

նա յինքեան զամենայն կարելի կատարելութիւնս, ապա ուրեմն Աստուած է գոյացութիւն ծայրագոյն :

Հ. Զի՞նչ է ասելոյ զԱստուծոյ զմտաածելոյ զգոյութիւն նորա :

Պ. Եթէ գոյ Աստուած, հարկ է գոյութեան նորա միանալ 'ի կամս նորա միայն, քանզի անստեղծ է յումեքէ. իսկ եթէ պատճառ գոյութեան նորա է 'ի նմա միայն, հարկ է նմա գոլ 'ի յաւիտենից ըստ ինքեան. ապա ուրեմն ինքնագոյ է Աստուած և անկախ գումեքէ :

Հ. Դարձեալ զի՞ բոլորովի յարմարութիւնս յայսոսնէ զգոյութիւն նորա :

Պ. Եթէ գոյ Աստուած, հարկ է նմա ունել զգոյութիւն անսահման. քանզի չկ՚ինչ ինչ իշխող գոյութեան նորա. իսկ եթէ ոչ կարէ ինչ սահման դնել գոյութեան նորա, ապա ուրեմն անհնարին է Աստուծոյ ոչ գոլ :

Հ. Ըստ այսմ զի՞ բոլորովի ծանօթութիւն մարդոյ զգոյացութենէն Աստուծոյ ունել :

Պ. Աստուած է գոյացութիւն ծայրա-

գոյն, անկախ, ինքնագոյ, և որում անհըն-
նար է ոչ գոլ:

Հ. Զի՞նչ պիտի գոյ լինելու-թեան Աստ-
ու-ծոյ գոյացու-թիւն ծայրագոյն:

Պ. Զհետ գոյ լինել Աստուծոյ մի. քանզի երևակայել զերկու կամ զբազում ծայրագոյն էակս՝ ներհակ է ողջամիտ քննութեան:

Հ. Զի՞նչ իմանամք զԱստու-ծոյ գիտացեալ ջանկախու-թիւն նորա ցու-մեք:

Պ. Ըստ այսմ հարկ է նմա լինել անսկզբնաբար յաւիտենական, և ինքնիշխան:

Հ. Զի՞նչ պիտի գոյ ինքնագոյու-թեանն Այ:

Պ. Եթէ Աստուած է ինքնեղ, ուրեմն զամենայն կատարելութիւնս և զզորութիւնս պարունակէ յինքեան. և է ամենակարող, ամենիմաստ և գերակատար. իսկ եթէ գերակատար է, հարկ է լինել և ամեներանեալ. քանզի ոչ կարէ կարօտիլ իմիք. և եթէ առանց իրիք հարկի շնորհեաց արարածոց զգոյութիւն և զկատարելուն, ուրեմն է ամենաբարի:

Հ. Զի՞նչ պիտի գոյ անհնարին լինելոյն Աստուծոյ ո՛չ գոլ:

Պ. Այսմ զհետ գայ լինել Աստուծոյ մշտագոյ և անսկզբնաբար յաւիտենական. և գոլով այսպիսի, հարկ է գոլ անմարմին. ապա և հոգի ամենապարզ. և գոլով ամենապարզ և անպարագիր հոգի՝ հարկ է գոլ ամենուրեք. և եթէ ամենուրեք, ապա և ամենագէտ. իսկ եթէ ամենագէտ, ապա և արդարադատ:

Հ. Ե՞ւ արդ պի՞տի ոչ ասիցուք ոնդ ԱՀ:

Պ. Աստուած է մի, հոգևոր, անկախ, անսկիզբն, անվախճան, յաւիտենական, ազատ, ամենիմաստ, ամենակարող, ամենուրեք կամ ամենավայր, ամենագէտ, ամենաբարի, ամենասուրբ և արդարադատ:

Հ. Զի՞նչ ասել ուզէ ասելն բառս հոգուն Աստուծոյ:

Պ. Թէ չլիք այլ գոյացութիւն ինչ գերագոյն կամ հաւասար Աստուծոյ 'ի կատարելութիւնս:

Հ. Զի՞նչ է գոյացութիւնն հոգևոր:

Պ. Հոգևոր գոյացութիւնն չունի յին-

քեան զնիւթական մասունս ինչ, և ոչ 'ի ներքոյ անկանի մարմնաւոր զգայութենց:

Հ. Զի՞նչ իմանամք անու-ամբս անխախու-ութիւն Աստուծոյ:

Պ. Թէ գոլով Աստուծոյ անեղ՝ ոչ ուրուք կարօտի պահպանութեան, այլ յինքեանէ ունի զգոյն:

Հ. Զի՞նչ նշանակէմք խոյլելով զԱստուած անանխիզբն, անվախճան, և յաւիտենական:

Պ. Թէ Աստուած է այնպիսի յաւիտենական գոյացութիւն, որ ոչ զսկիզբն գոյութեան իւրոյ և ոչ զվախճան՝ 'ի ժամանակի կարէ ունել:

Հ. Զի՞նչ նշանակէ գոյացու-թիւն ամենապոյ:

Պ. Զայնպիսի գոյացութիւն, որ ոչ 'ի ներքուստ և ոչ արտաքուստ բռնադատի յումեքէ:

Հ. Զի՞նչ իմանամք անու-ամբս իմաստութիւն Աստուծոյ:

Պ. Թէ խորհուրդք Աստուծոյ զմէնջ՝ երբեմն անքննելիք են 'ի մէնջ. բայց ներգործութիւնքն միշտ ակներև գերագոյնք են և բարիք:

Հ. Զի՞նչ է ամենակարողութիւն Աստուծոյ:

Պ. Ամենաբաւական ինքնիշխան զօրութիւն Աստուծոյ՝ի ստեղծանել զամենայն:

Հ. Զի՞նչ է ամենուրեքութիւն Աստուծոյ:

Պ. Առաջիկայութիւն նորա յամենայն ժամանակի՝ յամենայն ուրեք:

Հ. Զի՞նչ է ամենագիտութիւն Աստուծոյ:

Պ. Անպատում գիտութիւն Աստուծոյ ամենայն անցեալ, ներկայ, և ապառնի գործոց յաշխարհի, ևս և գաղտնեաց բանականացս:

Հ. Զի՞նչ նշանակէմ զԱստուած ամենաբարի հոլովով:

Պ. Թէ գոլով Աստուծոյ անձամբ անձին ամենակատար և երանալեց, զամենայն արարածոց զբարին կամի:

Հ. Զի՞նչ ասելի ասնէմ արդարադատ անուանովն զԱստուած:

Պ. Թէ Աստուած սիրէ զսրբութիւն և զճշմարտութիւն միայն. և զանիրաւութիւն ինչ ոչ կարէ ցուցանել. և միշտ ըստ արժանեացն պատուհասէ և վարձատրէ:

ԳԼՈՒԽ Գ.

Յաղագս արարչագործութեանն Աստուծոյ։

Հ. Վասն էր եղբայրս ընդ աշխարհս արարած է Աստուծոյ։

Պ. Վասն այնորիկ զի Աստուած միայն է անսկզբնական. ապա ուրեմն հարկ է ամենայն էակաց առ 'ի նմանէ զսկիզբն իւրեանց ունել։

Հ. Որպէս սկիզբ Աստուծոյ աշխարհս։

Պ. Յանէից. այլ ոչ 'ի յաւիտենից։

Հ. Ընդէր աշխարհս ասէմ սկիզբեալ 'է ժամանակէ և ոչ 'է յաւիտենից։

Պ. Քանզի 'ի յաւիտենից գոլով աշխարհի՝ ոչ ևս լինէր արարած. այլ անսկիզբն լեալ՝ կարէր ունել զյատկութիւնս Աստուծոյ։

Հ. Վասն էր հաստատեմ ընդ Աստուծոյ սկիզբ աշխարհս յոլնէ։

Պ. Վասն այնորիկ՝ զի ամենայն էակք՝ յորոց աշխարհս բաղկանայ՝ ոչ կարացեալ ինքնագործ էանալ, յԱստուծոյ ածան յոչգոյից 'ի գոյ. ապա ուրեմն յառաջ

քանզարարչագործութիւնն Աստուծոյ ոչ գոյր ինչ բաց յԱստուծոյ արարչապետէ։

Հ. Ա՞ր էրօպուրէ՞ն էամ ա՞ն՝ բաժէղա հարէք՞ ապէղծ Աստուած պայս աշխարհ։

Պ. Ո՛չ առ անհրաժեշտ հարկի. քանզի Աստուած է ազատ գոյացութիւն. և ոչ առ կարօտութեան, զի երանաւէտ գոլով նորա և ամենակատար, ոչ կարէ ունել զկարօտութիւն ինչ յարարածս։

Հ. Զէ՞նչ էր ուրէմ վախճանակէն պապճառ արարչուրէան աշխարհէս։

Պ. Մի միայն անհուն բարութիւնն Աստուծոյ՝ որ հաճեցաւ ունել զարարածս հաղորդս պարգևաց բարութեան իւրոյ։

Հ. Մէրէ ամենայն արարածք հաղորդէ՞ պարգևաց բարուրէանն Աստուծոյ։

Պ. Ամենեքեան առ հասարակ. որպէս բանականք, նոյնպէս և անբանք և անզգայք։

Հ. Զէ՞նչ է անբան և անզգայ արարածոյն հաղորդուրէն բարուրէանն Աստուծոյ։

Պ. Ստացուած գոյութեան և կատա-

ըելութեանն յԱստուծոյ՝ ըստ իւրաքան-
չիւրոցն պատշաճի :

Հ. Ո՞յերկրաւոր արարածոց արժանի գոհա-
ւորանչին պարգևաց Աստուծոյ :

Պ. Արդ՝ քանզի զարդարեալ է բա-
նական և անմահ հոգւով :

Հ. Վասն է՞ր հաստատեմ ընդ մարդ ունի
զհոգի բանական :

Պ. Վասն այնորիկ՝ զի ունի նա զկարո-
ղութիւն ոչ միայն ճանաչելոյ զիւրեաւ
շրջապատիւռ իրս, զմին 'ի մի ասոյն զանա-
զանելով. այլև քննելոյ զանձն իւր. մա-
կաբերելոյ 'ի ներկայէ զապագայն, և
դատելոյ զհետևանաց և զպատճառաց
իրաց, առ որ հարկիւ բանականութիւն
պահանջի :

Հ. Ի՞ւ մարն է ապացուցանել զանմահութիւն
մարդկային հոգւոյ :

Պ. Այնուհետև՝ զի հոգի մարդոյ է
գոյացութիւն իմացական՝ որ չունի ինչ
հասարակ ընդ մարմնաւորաց և նիւթա-
կանաց. քանզի ոչ ներքոյ անկանի բա-
ժանման և չափման. իսկ եթէ չունի

գծանրութիւն և չչափ, ուրեմն չէ բաղկացեալ 'ի նիւթոյ իմեքէ. և չունելով զմասունս ինչ՝ պարտ է լինել անեղծ և անմահ:

Հ. Ա՞ռ ի՞նչ վախճան ոգեղծն անկգոյ և անբան էակ:

Պ. Գերեղեցիկ վախճան գոյութեան նոցա յայն է՝ զի փոխադարձ ծառայութեամբ միմեանց՝ պահպանեսցեն զկարգաւորութիւն և զանքակտելի կապակցութիւն աշխարհիս:

Հ. Զի՞նչ է գերագոյն վախճան գոյութեան մարդոյ:

Պ. Վայելչութիւն անմահութեան և անվախճան երանութեան զկնի ըստ Աստուծոյ հաճոյից յաստիս կենցաղավարելոյ:

ԳԼՈՒԽ Դ.

Յաղագս նախախնամութեան Աստուծոյ.

Հ. Ոգեղծեալ Աստուծոյ պաշխարհս 'ի հոմանդէպուածո՞ց բերող ինա:

Պ. Ո՛չ. այլ անդադար նախախնամէ զայն :

Հ. Հնա՞ր էր էրէ էրէ. եղանէլ յաշխարհէ ըսպ պարտ՛ման կամ ըսպ հարկէ :

Պ. Ո՛չ երբէք. քանզի թէպէտ և հանդիպին անցք ինչ, զոր պատահական կոչեմք՝ չկարացեալ ըստ բաւականին խելամուտ լինել պատճառացն. այլ ամենատես գիտութիւնն Աստուծոյ ունի և զայնոսիկ ՝ի գաղափարի ամենիմաստ տնօրէնութեանն իւրոյ :

Հ. Զի՞նչ է նախախնամութիւն Աստուծոյ:

Պ. Պահպանութիւն գոյութեան և զօրութեան արարածոց և իմաստնաբար ուղղութիւն նոցա առ վախճան բարեգոյն :

Հ. Վասն ի՞նչ խոսպովանիմ. պարտնէլ Աստուծոյ գոյութիւն և զօրութիւն անղուն և անբան էակաց :

Պ. Վասն այնորիկ՝ զի գոյութիւն ամենայն էակաց կախի զկամաց արարչի նոցա. քանզի որպէս անհնարին էր նոցա ինքնագոյ լինել առանց Աստուծոյ, նոյնպէս անհնարին է առանց Աստուածային

ԼՈՒՍԱՎՈՐԻՉՆԵՐԻ ՄԱՍՍ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄՈՒՆԱՄԵՆՏԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

նախախնամութեան անկորուստ պահպանել զգոյութիւն իւրեանց :

Հ. Ուստի՞ պէտք ունիցին Աստուծոյ անբան և անշնորհք էակք :

Պ. Անտի՝ զի ամենայն էակք՝ ի սկզբանէ աշխարհի մինչև ցայժմ, փոխադարձ արբանեկութեամբ միմեանց պահպանեն զանքակտելի կապակցութիւն աշխարհի. և որովհետև վասն այսորիկ ընդհանրական կարգաւորութեան ոչ ինքեանք կարեն ինչ հոգալ և ոչ մարդս. ապա ուրեմն Աստուածայնով կառավարին նախախնամութեամբ :

Հ. Զո՞ յարարածոց նախախնամէ Աստուածաստանչին ի հոգողութեամբ :

Պ. Զմարդն. քանզի զայլ ամենայն իրս՝ ի ծառայութիւն նմա կարգեաց :

Հ. Յե՞նչ դիպս էմայնէալ լինի ծառայութիւն ամենայն արարածոց մարդոյս :

Պ. Ի վերաբերութեան առ համօրէն ազգ մարդկան. զի արեգակն, լուսին և աստեղք լուսաւորեն զմեզ. օդով կատարեմք զտուր և առ շնչոյ. հող և

ծով · բոյսք և կենդանիք մատակարարեն մեզ կերակուր , զհանդերձ և զբնակարանս :

Հ · Արդեօք ուղղի Աստուած զմարդն առվախճան գերագոյն :

Պ · Ակներև · քանզի եթէ առ կատարեալ երջանկութիւն մարդոյ հարկաւ պահանջի անդորրութիւն խղճի մտաց · և այդ անդորրութիւն ընդ առաքինութեան միայն է լծորդ · ուրեմն Աստուած ուղղելով զոմանս պատուհասիւք , զայլս վարձատրութեամբ , և այլ անթիւ եղանակաւ համոզելով զմարդիկ յառաքինութիւն, միշտ առաջնորդէ նոցա առ վախճան գերագոյն՝ առ երանութիւն յաւիտենական :

ԳԼՈՒԽ Ե ·

Յաղագս Աստուածպաշտութեան ·

Հ · Ի՞նչ յաղագս այսր ամենայնի պարտաւորէ մարդ Աստուծոյ :

Պ · Պաշտամամբ :

Հ. Զի՞նչ է Աղօթաձգողութիւն:

Պ. Ցուցակութիւն հպատակութեան մերոյ Աստուծոյ:

Հ. Զի՞ երդ ցո՞ցանէ հպատակութիւնն մեր Աց:

Պ. Ներքուստ և արտաքուստ:

Հ. Զի՞նչ է Աղօթաձգողութիւն ներքին:

Պ. Սէր անկեղծաւոր առ Աստուած. և սրտի մտօք հնազանդութիւն կամաց նորա կամ օրինաց:

Հ. Զի՞նչ է Աճգողութիւն արտաքին:

Պ. Երկրպագութիւն, ընթերցուածք աղօթից, յաճախել յեկեղեցի և յարգութիւն եկեղեցական արարողութեց:

Հ. Բա՞ ինչ էր դնոյ ցոյցանէ առանց դիւրոյն:

Պ. Ո՛չ. Ներքինն առանց արտաքնոյն և ոչ արտաքինն առանց ներքնոյն կարէ գոլ կատարեալ:

Հ. Վասն է՞ր Աղօթաձգողութիւնն արտաքին ընդի համարի առանց ներքնոյն:

Պ. Քանզի եթէ մեք առ ոչ ինչ համարիմք զլոկ ցոյց ըերմեռանդութեան որոց մտերմութեան չեմք տիրապէս տեղեակք, ուրքան ևս առաւել սրտագէտն

Աստուած տհաճ գտցի ընդ պաշտօն արտաքին՝ առանց ներքնոյն :

Հ. Ընդէ՞ր անկապար համարի Աստուածպաշտութիւնն ներքին առանց արտաքնոյն :

Պ. Վասն այնորիկ՝ զի եթէ հոգի մեր այնպէս անձուկս է շաղկապեալ ընդ մարմնոյ մինչև ամենայն զգացմանց նորա հարկիւ արտայայտիլ ի ձեռն արտաքին նշանաց ինչ, ապա և զգայութեան ներքին և ճշմարիտ Աստուածպաշտութեան հարկ է միաբանիլ ընդ արտաքնոյն :

Հ. Ե՞րբ լինի Աստուածպաշտութիւն ապարեալ:

Պ. Յորժամ ջերմեռանդագին ներգործութիւնք՝ զգայութեանց սրտի և զգայութիւն հոգւոյ՝ բարեպաշտ գործոց համաձայնին :

Հ. Զի՞նչ պարտանիք ասել Աստուածպաշտութեան :

Պ. Անճառելի կատարելութիւնք Աստուծոյ. քանզի եթէ Աստուած է ամենաբարի, ուրեմն հարկ է մեզ անկեղծաւորս սիրով ի նա յարիլ. եթէ է արդարադատ, պարտ է մեզ երկնչիլ յանհնա-

զանգուածենէ կամաց նորա և ի ներքոյ անկանելոյ իրաւացի քարկուածեան նորա. եթէ է անակնկիզբն, անվախճան և ամենակարող, պատշաճ է գերապատուել զնա իբրև զծայրագոյն գոյացութիւն:

Հ. Վասն էր դարձեալ պարտաւորիմք պաշտել զԱստուած:

Պ. Վասն այնորիկ՝ զի նա է արարիչ մեր և նախախնամող. իբր զի շնորհելն մեզ զգոյութիւն. ստեղծանել զմեզ բանական և անմահ, է այնպիսի պարգև բարութեանն Աստուծոյ՝ որ հարկաւ ստիպէ զմեզ ի գոհութիւն զնմանէ. և տեսեալ զԱստուած յանդադար հոգողութեան զմէնջ և ի շնորհաբաշխութեամենայն հարկաւորացն և օգտակարաց առ դարման կենաց, պարտաւորիմք գերյարգել զնա իբրև զհայր ամենողորմ:

Հ. Զէ՞նչ դարձեալ յորդորէ զմեզ ա՞ պաշտօն Աստուծոյ:

Պ. Վարձն, զոր Աստուածապաշտք ընդունին յաստիս և կարեն ընդունիլ ի հանդերձելումն:

Հ. Վասն էր տարբեր էին ոչ ունել վարդ-
խուց յաղագս Աստուածպաշտութեան :

Պ. Քանզի որպէս արդարութիւնն Աստուծոյ պատուհասէ զանհնազանդս կամաց իւրոց, նոյնպէս վարձատրէ և զկամարարս իւր :

Հ. Զի՞նչ է վարձ Աստուածպաշտութեան յապագայ հեռոյ :

Պ. Կատարեալ երջանկութիւն. քանզի յաստիս յոլով անգամ անհլու գտեալ կամացն Աստուծոյ՝ զրկիմք յերանական վիճակէ յանդորրութենէ խղճի մտաց. իսկ յանտիս՝ ոչ յիմեքէ հրապուրեալ 'ի չարիս և հանապազ զհետերթեալ սուրբ կամացն Աստուծոյ, վայելեսցուք զուրախութիւն անսպառ :

Հ. Վասն էր չարեմք ոչնուանել հանդերձեալ հեռոյ :

Պ. Նախ՝ վասն այնորիկ, զի ունիմք

զՀոգի անմահ։ երկրորդ՝ որովհետև բազմիցս տեսանեմք յաշխարհի առատ վարել անօրինաց զկեանս 'ի լիութեան և յերջանկութեան։ իսկ առաքինեաց կեալ և մեռանել յաղքատութեան և 'ի թշուառութեան։ այլ արդարութեանն Աստուծոյ անտեղի է թողուլ զբարիս անվարձ և զչարս անպատուհաս։ ապա ուրեմն հարկ է լինել այլ կենաց զինի մահուան։ ուր ամենայն ոք զարժանաւորն ընկալցի ըստ գործոց իւրոց զհատուցումն։

ԳԼՈՒԽ Զ։

Յաղագս Յայտնութեանն Աստուծոյ։

Հ։ Ասոցի՞ կարեմ ընդունել զատուել Աստուծոյ։

Պ։ 'Ի յայտնութենէ։

Հ։ Զի՞նչ է յայտնութիւնն։

Պ։ Բան Աստուածային դրոշմեալ 'ի գիրս՝ որ ուսուցանէ մարդկան ճանաչել և պաշտել զճշմարիտն Աստուած։ և յու-

ցանէ զՀարազատ միջոցս 'ի ժառանգութիւն երանութեան :

Հ. Որ ոչ կարօղքդ ոչէ մարդկան Աստուածային յայտնութեան :

Պ. Անշուշտ. քանզի թէպէտ առաջնորդութեամբ մատաց կարողք եղեն մարդիկ յարարածոց ճանաչել զԱրարիչն, զկատարելութիւնս նորա և զկամս. այլ ապականութիւն սրտի և չարաչար հակամիտութիւնք յետս քարշեալ զնա 'ի կատարելոյ զկամս Աստուծոյ, մի՛շտ վրիպեցուցանէին յայնմ երանական վախճանէ. վասն որոյ ստեղծեալն էր. ուստի և մարդասէրն Աստուած առաքեաց զդիւրին և զՀարազատ հնարս փրկութեան շնորհելով մեզ զյայտնութիւնն :

Հ. Ո՞ր բովանդակէ յայտնութիւնն Այ :

Պ. Յաստուածաշունչն. այս է 'ի հին և 'ի նոր կտակարանի :

Հ. Զէ՞նչ կոչ 'ի հին Պատկերանէ :

Պ. Պատմութիւն սկզբնաւորութեան աշխարհի և եկեղեցւոյ Հրէից. մարգարէութիւնք 'ի վերայ Փրկչին. և օրէնք՝

որք պատրաստեն զմարդ յընդունելութիւն Աւետարանական Հաւատոյ:

Հ. Զի՞նչ պարտաւորէք յենթեան նոր Պաշխարանն:

Պ. Բացատրէ զլրութիւն մարգարէութեանց և քարոզէ զողորմութիւնն Աստուծոյ՝ զարդիւնս մահուան Յիսուսի Քրիստոսի:

Հ. Յո՞մէ գրեցաւ հին Պաշխարանն:

Պ. Ի Մարգարէից:

Հ. Ո՞յ էին Մարգարէք:

Պ. Արք՝ որոց շնորհեալ էր Աստուծոյ զպարգև նախատեսութեան ապագայից և սքանչելագործութեան:

Հ. Նոր Պաշխարանն յո՞մէ գրեցաւ:

Պ. Յառաքելոց:

Հ. Ո՞յ էին Առաքեալք:

Պ. Աշակերտք Յիսուսի Քրիստոսի:

Հ. Զի՞նչ պայմանէ գիրս գրեցին Մարգարէք և Առաքեալք:

Պ. Հոգւով սրբով:

Հ. Վասն ի՞նչ խոստանէր զհին Պաշխարանն գրեալ Հոգւոյն Աստուծոյ:

Պ. Վասն այնորիկ զի տեղեկութիւնք զԱստուծոյ դրոշմեալք 'ի նոսա գերապանծք են և կատարեալք. կանոնադրութիւնքն սուրբք և ճշմարիտք. պատմութիւնք անցիցն սքանչելիք և անհակառակելիք. քանզի հաստատին յականատես վկայից. ևս և 'ի թշնամեաց հաւատոյ մանաւանդ զի ամենայն նախասացութիւնք որ 'ի նոսա ճշմարտեալ են լրութեամբ:

Հ. Ի՞նչ ցուցանէ Աստուածաշնչին նորոյ կտակարանէ:

Պ. Այնուհիկ զի վարդապետութիւնն որ 'ի նմա՝ բղխեալ է 'ի բերանոյ Աստուածամարդոյն Յիսուսի Քրիստոսի. զի աշակերտք նորա հեղինակք այսր գերապանծ գրուածոյ՝ տգէտք էին մարդկեղէն դպրութեանց. զի քարոզէին նոքա զհաւատս 'ի լեզուս զանազան ազգաց. և զի սակաւաւորթիւ Առաքելոցս առանց երկրաւոր նպաստից ինչ, միայն զօրութեամբ բանից հերքեցին զկռապաշտութիւնն յաշխարհէ և ընդ այնր հաստա-

տեցին զԽորհուրդս Քնական Հաւատոց:

Հ. Զի՞նչ յայտ ամենայնի պարտ էր էդրել զԱստուծոյ։

Պ. Թէ այն է ճշմարիտ բան Աստուծոյ և պարտի լինել անցուցական կանոն բարուց և Հաւատոց մերոց:

Հ. Արդեօք դէ՞ր ընդ՞ էր այն և բա՞ն զԱստուծոյ։

Պ. Դիւրիմաց է ամենեցուն և բացայայտ զՀարկաւորն Հաւատոյ յուզղութիւն վարուց և 'ի փրկութիւն. իսկ զԱստուծոյ, զյատկութեանց նորա և զկամաց պայծառաբանէ անհամեմատ առաւելութեամբ քան զմիտս մեր:

———ooo———

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ:

Յաղագս յայտնական Աստուածգիտութեան:

ԳԼՈՒԽ Ա.

Յաղագս գոյութեան և յատկութեանց Աստուծոյ:

Հ. Ա՞ստուածաշունչդ զի՞նչ հաստատէ՞ն զգոյութի՞ն Աստուծոյ:

Պ. Այնպիսի յայտնաբարբառ բանիւք՝ մինչև անզգամ անուանել զորս երկբայեն յայնմիկ :

Հ. Յորո՞ւ պէս-ոչ յեղաւոյթ այդ :

Պ. Յորհնեալ գութիւնս Արարչին Դաւթի. Ասաց անզգամն 'ի սրտի իւրում. թէ ոչ գոյ Աստուած : 1

Հ. Ի՞նչ հաւատքն գոյութիւնն Աստուծոյ յԱստուածաշունչ գրոն :

Պ. Արարչագործութեամբ և կարգաւորութեամբ երկնելի աշխարհին՝ զոր 'ի քննելն անհնարին է ումեք ուրանալ զգոյութիւն Աստուծոյ. ըստ Առաքելոյն Պօղոսի թէ՝ Աներևոյթքն Աստուծոյ արարածովքս իմացեալ տեսանին. այսինքն է՝ մշանջենաւորութիւն և զօրութիւն և Աստուածութիւն նորա : 2

Հ. Ի՞նչ դարձեալ հաւատքն ասի՝ Գէր զգոյութիւնն Աստուծոյ :

Պ. Հրաշապէս պահպանութեամբ երկեղեցւոյ 'ի սկզբանէ աշխարհին՝ որպէս

1. Սաղմ. ԺԳ. 1.
2. Հռովմ. Ա. 20.

ասէ Նախամարգարէն Մովսէս. Բաժին Տեառն Յակովբ. բաւական եղև նմա յանապատի և խրատեաց և պահեաց զնա իբրև զբիբ ականն: Տէր միայն ածէր զնոսա: 1

Հ. Զէ՞ր էր յոյժնուրէն ապրագրէ զԱծ:

Պ. Յայտնութիւնն ասէ զԱստուծոյ լինել մի, հոգի ամենապարզ և ամենասուրբ, միանձնաւոր, ազատ, անկախ, ամենակարող, ամենագէտ, ամենուրեք, ամենաբարի, ամենարդար և մարդասէր:

Հ. Յորո՞մ պէղ�Աստուածաշնչին յուցանէ հրուրէն Աստուծոյ:

Պ. 'Ի Թուղթս Պօղոսի Առաքելոյն. Մի Աստուած և Հայր ամենեցուն, որ 'ի վերայ ամենայնի և ընդ ամենեսին և յամենեսին 'ի մեզ: 2

Հ. Յորո՞մ պէղ՝ պէտանի հոգի լինէլն Աց:

Պ. Յաւետարանին Յովհաննու. Հոգի է Աստուած: 3

Հ. Երբէ հոգի է Աստուած, ապա ինչն

1. Բ. Օրէնք ԼԲ. 9. 10. 12.
2. Եփ. Դ. 6.
3. Յովհ. Դ. 24.

Է՞ր 'ի սուրբ գերբ ընծային նմա անդամք մարդոյ. զո՛ր օրինակ. Աչք Տեառն 'ի վերայ արդարոց և ականջք նորա 'ի վերայ աղօթից նոցա: Երեսք Տեառն 'ի վերայ չարագործաց: 1 Ձեռք քո արարին զիս. և այլն: 2

Պ. Սուրբ գիրք 'ի խօսելն զԱստուծոյ զմարդկեղէն լեզու 'ի կիր առնուն: Աչօք՝ այլաբանեն զնախախնամել նորա զարարածս և զամենատեսութիւնն. ականջօք՝ զլսել նորա աղօթից մերոց. բերանով՝ զյայտնութիւն կամաց իւրոց մեզ. երեսօք՝ զբարկութիւն նորա կամ զողորմութիւն. ձեռօք՝ զամենակարողութիւն նորա. ոտիւք՝ զարագահան լինել նորա յօգնութիւն արդարոց և 'ի պատիժ ապիրատից. քնով՝ զլքումն մեղաւորաց. և այլն:

Հ. Սուրբ գիրք վկայե՞ն յաւիպենական ռեան Աստուծոյ:

Պ. Յայտնապէս աղաղակէ Արարքն Դաւիթ առ Աստուած. Յաւիտենից մինչև յաւիտեանս դո՛ւ ես: 3

1. Սաղմ. ԼԳ. 16. 17.
2. Անդ. ՃԾԸ. 73.
3 Սաղմ. ՅԲ. 3.

Հ. Զի՞նչ ոչ նկարագրի անհասկնան սպասաւորութիւն նորա։

Պ. Այսպէս ստորագրէ զայն սաղմոսերգուն. Աստուած մեր յերկինս և յերկրի. զամենայն զոր ինչ կամեցաւ և արար։ 1

Հ. Հաւատաքո՞ւ ի սուրբ գիրս անկասկածութիւնն Աստուծոյ։

Պ. Զայսմանէ այսպէս ասէ ինքն Աստուած ի ձեռն Եսայեայ Մարգարէի. Յառաջ քան զիս ոչ եղև այլ Աստուած և յետ իմ ոչ եղիցի։ 2

Հ. Ո՞ր խօսքն յայտնութիւնն զամենահարողութենէ Աստուծոյ։

Պ. Յաւետարանին Մատթէոսի. Առ յԱստուծոյ ամենայն ինչ զօրաւոր է։ 3

Հ. Յորո՞ւմ պէղ-ոչ Աստուածաշնչին ցուցանէ ամենագէտն լինել Աստուծոյ։

Պ. Ի բանս Յովհաննու Առաքելոյն. Աստուած զամենայն ինչ գիտէ։ 4

Հ. Իսկ ամենութիւնն գոլ նորա։

1. Սաղմ. ճԺգ. 11։
2. Եսայ. խգ. 11։
3. Մատ. ԺԸ. 26։
4. ա. Յովհ. գ. 20։

Պ. Ի սաղմոսերգութիւնս Դաւթի. Յերեսաց քոց ես յո՞ փախեայց. թէ ելանեմ յերկինս՝ դու անդ ես. եթէ իջանեմ 'ի դժոխս՝ և անդր մնա ես: 1

Հ. Հաստատի՞ յոյսնուրէն դանիդուն բարութիւնն Աստուծոյ:

Պ. Զբարութենէն Աստուծոյ այսպէս խօսի Աւետարանիչն Մարկոս. Զի՞նչ ոչ բարի՝ բայց միայն Աստուած: 2

Հ. Զի՞նչ ասէ 'ի սուրբ գիրս դարդարութենէ Աստուծոյ:

Պ. Յարգարութիւնն Աստուծոյ այսպէս աղաղակէ Մարգարէն Դաւիթ. Արդար ես դու Տէր. և ուղիղ են դատաստանք քո: 3

Հ. Զի՞նչ դիպաստէ 'ի սուրբ գիրս գարդասիրութիւնն Աստուծոյ:

Պ. Յայնմանէս հաստատէ զայս Առաքեալն Յովհաննէս 'ի թուղթս իւր. Աստուած սէր է .... Նա սիրեաց զմեզ: 4

1. Սաղմ. ՃԼԹ. 8.
2. Մարկ. Ժ. 18.
3. Սաղմ. ՃԺԹ. 137.
4. Ա. Յովհ. Դ. 8 - 19.

Հ. Սուրբ գիրք յայտնի՞ն մեզ զգոյացութիւնն Աստուծոյ :

Պ. Ո՛չ. քանզի այն ոչ միայն մարդկային մտաց, այլև հրեշտակաց իսկ անիմանալի է. ըստ Առաքելոյն Պօղոսի թէ. Աստ՝ որ միայն ունի զանմահութիւն բնակեալ ի լոյս անմատոյց. զոր ոչ ոք ետես ի մարդկանէ, և ոչ տեսանել կարող է : 1

ԳԼՈՒԽ Բ.

Յաղագս ամենասուրբ Երրորդութեան :

Հ. Որովհետև զի՞նչ ասէ յայտնութիւնն զգոյացութենէն Աստուծոյ :

Պ. Ուսուցանէ մեզ՝ թէ գոլով Աստուած անեղեւոյթ և անքնին ըստ գոյացութեանն՝ է մի. բայց յերիս անձինս Հայր, Որդի և Հոգի սուրբ :

Հ. Զէ՞ր պարտ էր ի դէպ առնուլ զայս Վարդապետութիւն

Պ. Թէ այն է գերագոյն անդամ հաւատոյս մերոյ, և թէ այս անհաս խորհուրդ

1. — Տիմ. գ. 16.

Երրորդութեան հաղորդեալ է մարդկան վասն հաւատալոյ և ոչ քննելոյ։ սակայն է յայտնապէս հիմնեալ 'ի գրոյածս հին և նոր կտակարանի։

Հ. Զի՞նչ ըդ հին էպէիրանն վէյոյն ղԵրրորդութենէ։

Պ. 'Ի բազում տեղիս, բայց յայտնագոյնս ի բանս Անգեայ Պարգաւէի։ Ես ընդ ձեզ եմ, ասէ Տէր ամենակալ։ և Բանն զոր ուխտեցի ընդ ձեզ։ և Հոգին իմ՝ որ կայր 'ի միջի ձերում։ 1

Հ. Իսկ նոր էպէիրանն կուսուցէ՞ ղայդ։

Պ. Պարզապէս բանիւք Յովհաննու Առաքելոյն։ Երեք են՝ որք վկայեն յերկինս։ Հայր, Բան և Հոգի սուրբ։ և Երեքքինս մի են։ 2

Հ. Ընդէրջ յայնուրիւնն երից անձանցն կա ղՀերոդիէալ Աստուածոյին յայտնուրիւնս։

Պ. Երիցն կա Հաւատարապէս։ զոր օրինակ։ որպէս ամենագէտ է Հայր Աստուած։ գիտէ Հայրն ձեր, զինչ պիտոյ է

1. Անգեայ։ բ։ 6։
2. ա։ Յովհ։ է։ 7։

ձեզ 1: Նոյնպէս ամենագէտ է և Որդին Աստուած. Ասէ Պետրոս ցՅիսուս. Տէր՝ դու զամենայն գիտես: 2. Նմանապէս ամենագէտ է և Հոգին սուրբ. Հոգին զամենայն քննէ՝ և զխորս Աստուծոյ: 3

Հ. Ո՞ւրեմն պէտք է դարձեալ պանծանել զի Անձն Երրորդութեան 'է Դուոյն:

Պ. Սուրբ գիրք այնքան յայտնի առաջի առնեն մեզ զէական յատկութիւնս իւրաքանչիւր անձնաւորութեան՝ մինչև անհնարին լինել ումեք համարել զՀայրն Աստուած, Որդի կամ Հոգի. զՈրդին Աստուած, Հայր կամ Հոգի. և կամ զսուրբ Հոգին Աստուած, Հայր կամ Որդի:

Հ. Զի՞նչ գրէ 'է հանգանակէ պատուոյն Անձնաւորութենէ Երրորդութեանն:

Պ. Առաջին անգամ. Հաւատամք 'ի մի Աստուած 'ի Հայրն ամենակալ յարարիչն երկնի և երկրի երևելեաց և անտեսանելեաց:

1. Մատ. ը. 8.
2. Յովհ. իա. 17.
3. ա. Կորն. բ. 10.

Հ. Զի՞նչ էակն յոպչուբիւնէ Առաջին Անչնաւորութեան :

Պ. Առաջին անձնաւորութիւն ամենասուրբ Երրորդութեն անուանեալ Հայր Աստուած, է անեղ, անծին և անսկիզբն, յորմէ 'ի յաւիտենից ծնեալ է Որդին. անքննաբար բղխի սուրբ Հոգին. և ստեղծեալ են ամենայն արարածք երևելիք և աներևոյթք, ըստ վկայելոյ սուրբ գրոց. Ուստի՝ այսինքն 'ի Հօրէն Աստուծոյ՝ ամենայն նահապետութիւն յերկինս և յերկրի անուանի. 1:

Հ. Զի՞նչ ասէ 'ի հանգանուէն ղերբերդ Անչնաւորութենէ Երրորդութեան :

Պ. Երկրորդ անգամ. Հաւատամք և 'ի մի Տէր Յիսուս Քրիստոս. յՈրդին Աստուծոյ ծնեալն յԱստուծոյ Հօրէ միածին. այսինքն յէութենէ Հօր. Աստուած յԱստուծոյ, լոյս 'ի լուսոյ, Աստուած ճշմարիտ յԱստուծոյ ճշմարտէ ծընունդ՝ և ոչ արարած. նոյն ինքն 'ի բնութենէ Հօր՝ որով ամենայն ինչ եղև

1. Եփես. գ. 15.

յերկինս և 'ի վերայ երկրի երևելիք և աներևոյթք :

Հ. Զի՞նչ է էակն յաւիտենական երիրորդ Անձնաւորութեան Երրորդութեանն :

Պ. Երկրորդ անձնաւորութիւն ամենասուրբ Երրորդութեանն անուանեալ Որդի Աստուծոյ, է անեղ և ոչ բաղխեալ յումեքէ. այլ 'ի յաւիտենից ծնեալ 'ի Հօրէ. որոյ մարմնաւորութեամբն փրկեցաւ ազգ մարդկան 'ի յաւիտենական մահուանէ՝ ըստ գրոց. Միածինն Որդի՝ որ է 'ի ծոց Հօր. 1 ետ զանձն փրկանս ընդ ամենեցուն : 2

Հ. Վասն ի՞նչ դիոցին անուանի Որդին Աստ :

Պ. Յաղագս զանազանութեան 'ի հրեշտակաց սրբոց. և 'ի մարդկանէ, զորս սուրբ գիրք նոյնպէս անուանեն որդիս Աստուծոյ ըստ շնորհաց որդեգրութեան :

Հ. Զի՞նչ գրի 'ի հանգանակի զերրորդ Անձնաւորութենէ ամենասուրբ Երրորդութեանն :

Պ. Ութերրորդ անդամ. Հաւատամք

1. Յովհ. Գ. 18.
2. Գ. Տիմ. Բ. 6.

և 'ի սուրբ Հոգին յանեղն և 'ի կատարեալն, որ խօսեցաւ յօրէնս և 'ի Մարգարէս և յԱւետարանս. որ էջն 'ի Յորդանան, քարոզեաց զառաքեալն և բնակեցաւ 'ի սուրբսն:

Հ. Զի՞նչ են էա՛ն յոպ՛ուրեա՛ն երրորդ Անձնաւորութեան Երրորդութեանն:

Պ. Երրորդ անձնաւորութիւն ամենասուրբ Երրորդութեանն անուանեալ Հոգի սուրբ, է անեղ և անծին, այլ 'ի յաւիտենից բղխեալ 'ի Հօրէն Աստուծոյ. որպէս սուրբ գիրք վկայեն. Հոգին ճըշմարտութեան՝ որ 'ի Հօրէ ելանէ: 1

Հ. Ե՞ւ որդ՝ երբ Անձինդ երբ Աստուածդ էր՞ն:

Պ. Ո՛չ. քանզի յայտնութիւնն ուսուցանէ մեզ Հաւատալ, թէ յերիս անձինսդ է մի Աստուածութիւն. Հայր, Որդի և Հոգի սուրբ. և սոքա երեքինս մի են: 2

Հ. Զի՞նչ ներգործութիւնս ընծայէն սուրբ գիր Երրորդութեանն:

1. Յովհ. ԺԵ. 26.
2. ա. Յովհ. Է. 7.

Պ. Նախատահմանութիւն, արարչութիւն և խնամարկութիւն.

Հ. Զի՞նչ է նախատահմանութիւն Աստծոյն:

Պ. Նախատահմանութիւնն է խորհուրդ երանելեաց Աստուածութեանն, որով զամենայն ինչ՝ որ միանգամ կատարի 'ի ժամանակի, նախանշանակէ 'ի յաւիտենից առնել կամ ոչ: 1

Հ. Զի՞ երդ պարտ է իմանալ զնախատահմանութիւն Աստուծոյ ընդհանրապէս:

Պ. Թէ այն է ըստ ամենայնի անկախ զիմաքէ և ազատ. 2 ամենիմաստ և անիմանալի. 3 ինքնիշխան և անփոփոխ: 4

Հ. Զո՞ր նախատահմանութենէն Աստուծոյ առանձինն խօսին սուրբ գիրք:

Պ. Գլխաւորաբար՝ թէ նախատահմանեաց Աստուած ստեղծագործել զաշխարհս, և առաքել զՈրդին իւր յերկիր

1. Ոչ են խորհուրդք իմ իբրև զխորհուրդս ձեր . . . առ Ես. Ի. 8։

2. Այո, Հայր, զի այսպէս հաճոյ եղև առաջի քոյ։ Մատթ. ԺԱ. 26։

3. Առանց քննելոյ են դատաստանք նորա և առանց զննելոյ են ճանապարհք նորա։ Հռովմ. ԺԱ. 33։

4. Ամենայն խորհուրդք իմ հաստատեսցին. և զամենայն զոր կամիմ արարիցս։ Եսայ. Խ. 10։

վան փրկութեան ազգի մարդկան՝ անկելոյն Ադամաւ : 1

ԳԼՈՒԽ Գ.

Յաղագս արարչութեանն Աստուծոյ :

Հ. Զի՞նչ պէտք էին նախասահմանութիւնքն Աստուծոյ :

Պ. Աստուած առ կատարումն նախասահմանութեան իւրոյ 'ի սկզբան ստեղծ զաշխարհս : 2

Հ. Զի՞նչ նշանակէ անուանդ «ստեղծագործ»:

Պ. Ստեղծագործութիւնն է ներգործութիւն ամենատուրք Երրորդութեան՝ որով ամենայն երևելի և աներևոյթ արարածք յոչ գոյից 'ի գոյութիւն ածան :

Հ. Վասն է՞ր ստեղծագործեաց Աստ զաշխարհս :

Պ. Նախ՝ 'ի փառս անուան իւրոյ. 3 երկրորդ յօգուտ և 'ի վայելս մարդոյ : 4

1. Խօսիմք զԱստուծոյ իմաստութիւնն ծածուկ խորհրդով. զոր յառաջ քան զյաւիտեանս սահմանեաց Աստուած 'ի փառս մեր : ա. Կորն. Բ. 7.

2. 'Ի սկզբանէ արար Աստուած զերկին և զերկիր. Ծնունդ. ա. 1.

3. Ամենայն հոգիք օրհնեցէք զՏէր. Սաղմ. ՃԾ. 6.

4. Երկինք երկնից Տեառն են և զերկիրս ետ որդւոց մարդկան : Սաղմ. ՃԺԳ. 16.

Հ. Զի՞նչ արարչագործեաց Աստուած աշխարհս:

Պ. Յանէից, միով ամենազօր բանիւ իւրով, 1 'ի վեց աւուրս 2.

Հ. Զի՞նչ ոչեղծ Աստուծոյն աստուածնուն ասուր:

Պ. Զամենայն անկերպարան գոյացութիւնսն յորոց աշխարհս բազկանայ, զերկնայինս և զերկրայինս 'ի միասին. ընդորս և զլոյսն: 3

Հ. Զի՞նչ յերէրորդուն ասուր:

Պ. Ելից զսահմանեալ ընդարձակութիւն տիեզերաց օդով. և ստեղծեալ զհաստատութիւնն կոչեաց երկին: 4

Հ. Զի՞նչ յերրորդուն ասուր:

Պ. Անջրպետեաց զջուրն 'ի հողոյ որով երևեցան ծովք, լիճք, գետք և

1. Նա՛ ասաց և եղեն. ինքն հրամայեաց, և հաստատեցան. Սաղմ. ԼԲ. 9.

2. Կատարեաց Աստուած յաւուրն վեցերորդի զգործս իւր. Ծննդ. Բ. 2.

3. 'Ի սկզբանէ արար Աստուած զերկին և զերկիր. և երկիր էր աներևոյթ և անպատրաստ. . . . և ասաց Աստուած եղիցի լոյս. Ծննդ. ա. 1, 2, 3.

4. Եւ արար Աստուած զհաստատութիւնն. . . և կոչեաց զհաստատութիւնն երկին. և եղև երեկոյ և եղև վաղորդեան օր երկրորդ. Ծննդ. ա. 7, 8.

աղքերք։ 1 իսկ երկրի քաշեաց զսերմանիս պտղաբերութեան, որ և բուսոյց յինքենէ զամենայն խոտս, ծաղկունս և զծառս։ 2

Հ. Զի՞նչ յաւուր չորրորդի։

Պ. Զլուսաւորս երկնից՝ զարեգակն, զլուսին և զաստեղս, կարգաւորեալ զայնոսիկ ըստ պահանջելոյ փոխադարձ կապակցութեան նոցա։ 5

Հ. Զի՞րպիսի արարածս հաստատեաց Աստուած յաւուրսն չորս առաջին։

Պ. Զանկենդանս։

Հ. Ի՞նչ յաւուր հինգերորդի։

Պ. Զկենդանականս. զամենայն ազգս ձկանց և թռչնոց, կամ զամենայն կենդանիս՝ որք լողան 'ի ջուրս և թռչին

1. Եւ ասաց Աստուած. ժողովեսցին ջուրքդ որք 'ի տակ երկնից 'ի ժողով մի և երևեսցի ցամաքն. Ծն. ա. 9։

2. Եւ ասաց Աստուած. բղխեսցէ երկիր զբանջար խոտոյ. և ծառ պտղաբեր. . . և եղև այնպէս. . . և եղև երեկոյ և եղև վաղորդայն օր երրորդ։ Ծն. ա. 11 և 13։

3. Եւ արար Աստուած զերկուս լուսաւորսն զմեծամեծս. զլուսաւորն մեծ՝ յիշխանութիւն տունջեան, և զլուսաւորն փոքր յիշխանութիւն գիշերոյ և զաստեղս. . . և եղև երեկոյ և եղև վաղորդայն օր չորրորդ։ Ծն. ա. 16. և 19։

ընդ օրդս : 1

Հ. Զի՞նչ արար Աստուած յաւուր վեց-
երորդի :

Պ. Նախ՝ ստեղծ զցամաքային կեն-
դանիս. զգազանս, զանասունս և զսո-
ղունս 2 և ապա զգերագոյնն յարարածս
իւր՝ զմարդն : 3

Հ. Զի՞ արդ նիւթագրեալ յայսոսիկն պա-
տրաստեաց նոքաստեղծից :

Պ. Զմարմին նախամարդոյն Ադամայ
ստեղծ Աստուած 'ի հողոյ, և կենդանա-
ցոյց բանական և անմահ հոգւով՝ 4 յօգ-
նութիւն նմին տալով՝ զկինն զԵւայ՝ զոր
արար 'ի կողէն Ադամայ 'ի լինել նորա

1. Եւ արար Աստուած կէտս մեծամեծս, և զամենայն շունչ
գեւնոց կենդանեաց, զոր հանին ջուրք ըստ ազգի իւրեանց և
զամենայն թռչունս թեւաւորս ըստ ազգի. և եղև երեկոյ և
եղև վաղորդայն օր հինգերորդ։ Ծն. ա. 21 և 23։

2. Եւ արար Աստուած զգազանս երկրի ըստ ազգի և զանա-
սունս ըստ ազգի և զամենայն սողունս երկրի ըստ ազգի իւ-
րեանց։ Ծնեալ. ա. 25։

3. Եւ արար Աստուած զմարդն . . . արու և էգ արար զնոսա . . . . և եղև երեկոյ և եղև վաղորդայն օր վեցերորդ։
Ծնեալ. ա. 27. 31։

4. Եւ ստեղծ Տէր Աստուած զմարդն հող յերկրէ, և փչեաց
յերեսս նորա շունչ կենդանի, և եղև մարդն հոգի կանդանի։
Ծն. Բ. 7։

'ի քուն · 1 և զերկոսեան զնոսա զարդ արեաց 'ի պատկեր իւր և 'ի նմանութիւն: 2

Հ · Զի՞նչ է պատկեր և նմանութիւն Այ:

Պ · Սրբութիւն, արդարութիւն, անմեղութիւն և մաքրութիւն բանական և անմահ հոգւոյ նախաստեղծից · 3 և սա և իշխանութիւնն՝ զոր շնորհեաց նոցա Աստուած 'ի վերայ ամենայն ենթալուսնեայց՝ որովք և նմանեցան նոքա Արարչապետի և Տեառն տիեզերաց: 4

Հ · Զի՞ արդ հորուսին նախաստեղծք պատիւ Աստուծոյ:

Պ · Զանցանելով զպատուիրանաւ Այ:

Հ · Զորո՞վ պատուիրանաւ Աստուծոյ ապիսի արարին նոքա:

Պ · Եդեալ զնոսա Աստուծոյ 'ի դրախտին՝ հրամայեաց անճաշակ մնալ 'ի

1· Եւ շինեաց Տէր Աստուած զկողն զոր էառ յԱդամայ 'ի կին։ Ծն · Բ · 22։

2· Եւ արար Աստուած զմարդն 'ի պատկեր իւր· ըստ պատկերի Աստուծոյ արար զնա · արու և էգ արար զնոսա։ Ծն · Ա · 27։

3· Զայս ահա գտի · զի արար Աստուած զմարդն ուղիղ։ Ժող · Է · 30։

4· Եւ օրհնեաց զնոսա Աստուած և ասէ · · · լցէք զերկիր և տիրեցէք զմա և իշխեցէք։ Ծն · Ա · 28։

պտղոյ ծառոյն գիտութեան բարւոյ և չարի. զմահառիթն լինել նորա կանխաւ յայտնելով. 1 բայց նոցա անփոյթ արարեալ զկենսաբաշխ պատուիրանէն՝ կերան յարգելեալ պտղոյն. որով որպէս ինքեանք՝ նոյնպէս և համօրէն ծնունդք նոցա ենթարկեցան և՛ ժամանակեայ և՛ յաւիտենական մահուան. 2 ուստի այս պատուիրանազանցութիւն նախաստեղծից անուանի մեղք սկզբնական՝ որով զգածեալ է բնութիւն մարդկան:

Հ. Ո՞յ է անէրեւոյն արարածք:

Պ. Հրեշտակք և հոգիք մարդկան:

Հ. Հապա՞ն ուրբ գերք պարարքուն հրեշտակաց յԱստուծոյ և զգոյութիւն նոցա:

Պ. Զառաջինն յայտնապէս ընծայէ Աստուծոյ Արարչէն Դաւիթ՝ ասելով. Ո՛ արար զհրեշտակս իւր՝ հոգիս. 3

1. Ի ծառոյն գիտութեան բարւոյ և չարի՝ մի ուտիցէք. զի յորում աւուր ուտիցէք ի նմանէ՝ մահու մեռանիցիք: Ծն. Բ. 17.

2. Զի որպէս ի միոջէ մարդոյ մեղք յաշխարհս մտին և ի մեղաց անտի մահ. և այնպէս յամենայն մարդիկ տարածեցաւ մահ, որով ամենեքեան մեղան. Հռոմ. Ե. 12.

3. Սաղմ. ՃԳ. 4.

իսկ զերկրորդն Քրիստոս հաստատէ, յասելն՝ Յորժամ եկեսցէ Որդի մարդոյ փառօք իւրովք և ամենայն հրեշտակք ընդ նմա : 1

Հ. Որովհետև որո՞ւ է հրեշտակն :

Պ. Հրեշտակն է հոգի անմահ, բանական, ազատ և սուրբ :

Հ. Ա՞ւ ի՞նչ վիճակն ապէղծոն :

Պ. 'Ի փառաբանութիւն մեծութեան Աստուծոյ. 'ի սպասաւորութիւն կամաց նորա, և յերանութիւն անվախճան : 2

Հ. Ամենայն հրեշտակք ինչո՞ւ յերանութեան իւրեանց :

Պ. Ո՛չ. ոմանք 'ի նոցանէ զրկեցան յայնմանէ ապստամբեալք յԱստուծոյ. ուստի դևք կոչին այժմիկ 3.

Հ. Զի՞նչ է հոգի մարդոյ :

Պ. Գոյացութիւն բանական, ազատ

1. Մատ. իե. 31.

2. Օրհնեցէք զՏէր ամենայն հրեշտակք նորա . . . ոյք առնէք զրան նորա, Սաղմ. բգ. 20.

3. Զհրեշտակս՝ որք ոչ պահեցին զիւրեանց իշխանութիւնն, այլ թողին զիւրեանց բնակութիւնն, 'ի դատաստան մեծի աւուրն՝ մշանջենաւոր կապանօք պահեաց 'ի խաւարի. Յուդ. ա. 6.

և անմահ : 1

Հ. Մարմնէ այդպէ՞ս էրէն և հոգէ՛ անանոց :

Պ. Ո՛չ. հոգիք անանոց ոչ բանական են և ոչ անմահք. այլ ընդ մարմնոց նոցա չքանան : 2

ԳԼՈՒԽ Դ.

Յաղագս խնամարկութեան Աստուծոյ :

Հ. Յէր վերօրէայ արարչութեանն քարոզարէայ՝ Աստուած 'ի ներգործելոյ :

Պ. Ո՛չ. քանզի թէպէտ և դադարեցաւ Աստուած յայնմհետէ 'ի ստեղծանելոյ զնորանոր արարածս, սակայն սուրբ գիրք ասեն զնմանէ գործել մինչև ցայժմ: 3

Հ. Զի՞նչ նշանակէ գործել նորա մինչև ցայժմ :

Պ. Խնամարկել նորա զաշխարհս :

Հ. Զի՞նչ է խնամարկութիւնն Աստուծոյն :

Պ. Խնամարկութիւնն է ներգործութիւն

1. Դարձցի հողն յերկիր՝ որպէս և էրն, և հոգին դարձցի առ Աստուած, որ ետ զնա : Ժողով. ԺԷ. 7:

2. Զարիւն ամենայն մարմնոյ մի ուտիցէք. զի շունչ ամենայն մարմնոյ արիւն իւր է : Ղևտ. ԺԷ. 14:

3. Հայր իմ մինչև ցայժմ գործէ : Յովհ. Է. 17:

թիւն ամենասուրբ Երրորդութեան 1 որով ամենայն արարածք պահպանին. 2 և ուղղին առ վախճան բարի: 3

Հ. Զի՞նչ է պահպանութիւն արարածոց:

Պ. Ներգործութիւն խնամարկութեան Աստուծոյ՝ որով զգոյութիւն, զյատկութիւն և զզօրութիւն ամենայն արարածոց պահպանէ՝ որքան և կամի 4:

Հ. Կարէցէ՞ն արարածք անհամբ անչէն լեալ առանց պահպանութեանն Աստուծոյ:

Պ. Ո՛չ. զի որպէս եթէ ոչ յԱստուծոյ հաստատին՝ գոլ ոչ կարէին, նոյնպէս եթէ ոչ առ 'ի նմանէ պահպանեսցին՝ իսկ և իսկ դարձցին 'ի չիք: 5

Հ. Յի՞նչ հայանաց հաստատութիւն արարածոց:

Պ. Կատարութիւնն է գործ խնա-

1. Հայր իմ մինչև յայժմ գործէ. և Ես գործեմ։ Յովհ. է.
17։ Առաքեա զոգի քո և ստեղծցին զնոսա։ Սաղմ. ճգ. 30։
2. Նա (Աստուած) տայ ամենայնի կեանս և շունչ և զամենայն ինչ։ Զի նովաւ կեամք և շարժիմք և եմք։ Գործ. ժէ. 25. 28.
3. Քո, Հա՛յր՝ վարէ տեսչութիւնդ... կամիս զի մի դատարկացի գործ իմաստութեանն։ Իմաստ. ժդ. 3. 5։
4. Հրամանի քում մնայ տիւ. զի ամենեքեան ծառայք քո են։ Սաղմ. ճժը. 91։
5. Հանեա զոգի 'ի նոցանէ՝ պակասին։ Աղդ. ճգ. 29։

մարկութեանն Աստուծոյ, որով զներ-գործութիւնս ամենայն արարածոց տը-նօրինէ 'ի փառս իւր, յօգուտ աշխարհի, և մանաւանդ արդարոց: 1

Հ. Կարէցէ՞ն արարածք առանց այսորէկ ի-ալ 'ի կարգէ:

Պ. Ո՛չ. այլ ունին շփոթիլ և եղծանիլ իսպառ: 2

Հ. Զէ՞ր դ տնօրէնէ Աստուած զգործովք մարդկան:

Պ. 'Ի ձեռն ամենագէտ տեսչութեան իւրոյ. 3 մերթ յաջողելով. 4 մերթ լքանելով. 5 մերթ և ս արգելլով 6 զամենայնն

1. Ոչ այլ Աստուած զոյ բաց 'ի քէն՝ որում փոյթ իցէ վասն ամենեցուն . . . Արդար ես և արդարութեամբ վարես զամենայն։ Յ.մաք. ԺԲ. 13. 15։

2. Դարձուցանես զերեսս քո 'ի նոցանէ և խռովին։ Սաղմ. ՃԳ. 29։

3. Դու Տէր ծանեար զյետին իմ և զառաջին իմ։ Սաղմ. ՃԼ. 5։

4. Բարոգէին ընդ ամենայն երկիր Տեառն գործակցութեամբ։ Մարկ. ԺԶ. 20։

5. Թոյլ ետ ամենայն հեթանոսաց գնալ 'ի Ճանապարհս իւրեանց։ Գործ. ԺԴ. 15։

6. Եւ սիրեաց զնոսա Տէր Աստուած անսի ընդ երեսս ամենայն երկրի, և զաղաղեցին 'ի շինելոյ զքաղաքն և զաշտարակն։ Ծնունդ. Ժա. 8։

առ վախճան բարի ուղղէ : 1

Հ. Զի՞ որպէսզի գերագոյն նէրգործութիւն խնամարկութիւն Աստուծոյ էին ոչ ուրեք Գիրք :

Պ. Գերապանծ գործ խնամարկութեանն Աստուծոյ է պարգևել մարդոյն զառաջինն երջանկութիւն զոր կորոյս Ադամ, և տնօրինել զփրկութիւն նորին ի ձեռն մարմնառութեան միածին և նախայաւիտեան Որդւոյն Աստուծոյ : 2

ԳԼՈՒԽ Ե.

Յաղագս մարմնառութեան Որդւոյն Աստուծոյ.

Հ. Զի՞նչ էր անանուն անուամբ մարմնառութիւն :

Պ. Մարմնառութիւն Աստուածորդւոյն նշանակէ առումն մարդկային բնութեան՝ որով յԱստուածային և ի մարդկային բնութեանց, անձնաւորաբար

1. Դուք խորհեցայք զինէն ի չարութիւն. և Աստուած խորհեցաւ վասն իմ ի բարութիւն. Ծննդ. Ծ. 20.

2. Այնպէս սիրեաց Աստուած զաշխարհ մինչև զՈրդին իւր միածին ետ. զի ամենայն որ հաւատայ ի նա, մի կորիցէ՝ այլ ընկալցի զկեանս յաւիտենականս. Յովհ. գ. 16.

միաւորելոց՝ եղև Աստուածամարդ : 2

Հ. Կարո՞ր էր մարմնաւորելիւն Աստուածորդւոյն :

Պ. Անշուշտ. քանզի պահանջելով արդարութիւնն Աստուծոյ զբաւականութիւն՝ դատապարտեաց զմարդն 'ի մահ յաւիտենական 2 վասն զանցանելոյ նորա զպատուիրանաւ իւրով. և որովհետև ոչ մարդս իւրովին, և ոչ այլ ինչ յերգականացս բաւէին ընջել զայս անչափ մեղս առաջի Աստուծոյ, վասնորոյ հաճեցաւ ողորմութիւնն Աստուծոյ 'ի ձեռն մարդեղութեան Բանին՝ յաջողել զարդարացուցումն մարդոյն. և փրկել զնա 'ի մշանջենական կորստենէ : 3

Հ. Վասն է՞ր չարո՞ր եղև Աստուածորդւոյն առնուլ զմերս բնութիւն 'ի գործ դիջնորդութեանն :

Պ. Վասն այնորիկ՝ զի Հայրն երկնաւոր

1. Ա՛ծ է խորհուրդն Աստուածպաշտութեան, որ երևեցաւ մարմնով։ ա. Տիմ. գ. 16։

2. 'Ի միոջէ մարդոյ մեղք յաշխարհ մտին, և 'ի մեղաց անտի մահ։ Հռովմ. ե. 12։

3. Աստուած որ մեծն է ողորմութեամբ՝ վասն բազում սիրոյն իւրոյ զոր սիրեաց զմեզ. մինչդեռ մեռեալն էաք 'ի մեղս մեր՝ կենդանիս արար զմեզ 'ի Քրիստոս։ Եփես. բ. 4 և 5։

ի գործ փրկութեան մերոյ վարէր ընդ նմա իբրև ընդ միջնորդի մերում, և իբր ընդ նոյն իսկ մարդոյն՝ զորոյ էր առեալ զկերպարան. զի հնար լինէր նմա մեռանել մարդկութեամբն և մահուամբ իւրով ունայնացուցանել զանէծս յաւիտենական մահուն որ սահմանեալ էր մարդոյն:

Հ. Զօրա՞ւորն էղև մարմնացեալ Բանն հաճել զԱստուած վասն մեղաց մարդկան:

Պ. Աներկբայ. նմա միայնոյ էր լինել միջնորդ առաջի Աստուծոյ վասն մարդոյ Աստուածամարդ գոլով. ըստ գրոց՝ Մի է միջնորդ Աստուծոյ և մարդկան՝ մարդն Յիսուս Քրիստոս. 1 որ և զօրաւոր եղև շարժել զԱստուած յողորմութիւն մարդկան, ըստ բացատրելոյ սուրբ գրոց. Ամենայն ինչ յԱստուծոյ՝ որ հաշտեցոյցն զմեզ ընդ իւր ի ձեռն Քրիստոսի: 2

Հ. Զի՞նչ պարտ էր էմանալ զԱստուածոյն նախատահմանութիւն վասն Բանին մարմնաւորելոյն:

1. ա. Տիմ. Բ.
2. Բ. Կորն. Ե. 18.

Պ. Թէ Աստուած ըստ ամենագէտ տեսչութեան իւրոյ նախասահմանեալէր զայս 'ի յաւիտենից. ուստի և Քրիստոս անուանի Գառն զեղեալ 'ի սկզբանէ աշխարհի : 1

Հ. Յայտնէ՞ր Աստուած երբէք մարդկան պնախասահմանութիւն իւր վասն Բանին մարմնացութեան :

Պ. Աստուած խոստացաւ զառաջինն նախաստեղծից՝ յետ անկման նոցա, առաքել յաշխարհ զՓրկիչ. 2 զորմէ ապա յայտնեաց հաւատացելոց օրինակօք և մարգարէութեամբք : 3

Հ. Զի՞նչ օրինակ էին Աստուածորդւոյն մարմնացութեան :

Պ. Ոտանել քահանայապետին միանգամ 'ի տարւոջն 'ի սրբութիւն սրբութեանց՝ նշանակէր զմիջնորդութիւն

1. Յայտ. ԺԳ. 8.

2. Ասէ Տէր Աստուած ցօձն . . . եղից թշնամութիւն 'ի մէջ քո և 'ի մէջ կնոջդ. 'ի մէջ զաւակի քոյ և 'ի մէջ զաւակի դորա. նա ապատեսցէ քում զլխոյ։ Ծն. Գ. 14. և 15.

3. Բազում մասամբք և բազում օրինակօք կանխաւ խոստացաւ Աստուած ընդ հարս մեր Սարգարէից։ Եբր. Ա. 1.

նորա վասն մեր առաջի Աստուծոյ. 1 Զձն պղնձի կախեալ զփայտէ 'ի բժշկութիւն հաւատացելոց, զ'ի խաչի մահ նորա: 2 Գառն զատկական՝ զոր ուտէին Իսրայէլացիք 'ի յիշատակ ելից իւրեանց յԵգիպտոսէ՝ զազատութիւն մեր զենմամբ նորին 3 և այլն,

Հ. Ո՞ր ոչ էր մարգարէութիւն էղէն զԱստուածորդւոյն մարմնաւորութեանէ:

Պ. Վասն ժամանակի մարմնաւորութեանն նորա ասացաւ 'ի ձեռն Մովսիսի Մարգարէին. Մի՛ պակասեսցի իշխան 'ի Յուդայ՝ և մի՛ պետ յերանաց նորա, մինչև եկեսցեն նմա հանդերձեալքն. և նա՛ է ակնկալութիւնն հեթանոսաց: 4 Յա-

1. Քրիստոս եկեալ քահանայապետ հանդերձելոցն բարեաց... անձեռագործ խորանաւն... Եւ ոչ արեամբ նոխազաց և զուարակաց, այլ իւրով արեամբն եմուտ միանգամ 'ի սրբութիւնսն յաւիտենականս գտեալ զփրկութիւն. ԵԲՐ. Բ. 11. և 12.

2. Որպէս Մովսէս բարձրացոյց զօձն յանապատի, նոյնպէս բարձրանալ պարտ է Որդւոյ մարդոյ. Յովհ. Գ. 14.

3. Առցեն իւրեանց իւրաքանչիւր ոչխար... Ոչխար կատարեալ՝ արու, տարեւոր, անարատ. փութանակի ուտիցէք, զի զատիկ Տեառն է. ԵԼԻՑ. ԺԲ. 3. 5 և 11. Տես և Յայտ. ԺԳ. 8.

4. Ծննդ. ԽԹ. 10.

ղագս ծագման նորա ըստ մարմնոյ յազգէ Դաւթի՝ գուշակեաց Մարգարէն Երեմիաս. Ահա՛ աւուրք գան ասէ Տէր՝ և յարուցից Դաւթի ծագումն արդարութեան: 1 Զծննդենէ նորա 'ի կուսէն՝ մարգարէացաւ Եսայիաս. Ահա՛ կոյս յղասցի և ծնցի որդի, և կոչեսցեն զանուն նորա Էմմանուէլ, որ թարգմանի ընդ մեզ Աստուած: 2 Իսկ զտեղւոյ ծննդեան նը՛ նախաձայնեաց Միքիէ Մարգարէ. Դու Բեդղահէմ տուն Եփրաթայ սակաւաւոր՝ լցեա լինել 'ի հազարաւորս Յուդայ: 'Ի քէն ելցէ ինձ լինել իշխան Իսրայէլի, և ելք նորա 'ի սկզբանէ աւուրց աշխարհի: 3

Հ. Ո՞րովհետ մարգարէութիւնք եղեն պմարտաՅեալ Որդւոյն Աստուծոյ:

Պ. Ովսէէ մարգարէացաւ զփախստեանէ նորա յԵգիպտոս և զդարձէն անտի. յԵգիպտոսէ կոչեցի զորդի իմ: 4 Զա-

1. Երեմ. իէ. 5.
2. Եսայ. է. 14.
3. Միք. է. 2.
4. Ովսէէ. ժա. 1.

քարիսաս՝ զմեծահանդէս մտից նորա յԵ-
րուսաղէմ. Քարոզեա՛ դուսար Երու-
սաղէմի. ահա՛ թագաւոր քո գա՛յ առ
քեզ. արդար և փրկիչ. նոյն հեզ՝ և
հեծեալ 'ի վերայ իշոյ՝ և յաւանակի
նորա. 1 Եսայիաս՝ զչարչարանաց նորա և
զմահուանէն. Տեսա՛ք մեք զնա՛ և ո՛չ գոյր
նորա տեսիլ և ո՛չ գեղեցկութիւն. այլ
տեսիլ նորա անարգ և նուազեալ քան
զամենայն որդւոց մարդկան. նա վիրա-
ւորեցաւ վասն մեղաց մերոց. Իբրև ոչ-
խար 'ի սպանդ վարեցաւ. իբրև որոջ
առաջի կտրչի անմռունչ կայ... Ցան-
օրէնութեանց ժողովրդեան իմոյ 'ի մահ
վարեցաւ: 2 Դաւիթ՝ զյարութենէ նր.
Ո՛չ տացես սրբոյ քում տեսանել զապա-
կանութիւն. 3 Զհամբարձմանէ նորա
յերկինս. Եւ 'ի բարձունս գերեաց ըզ-
գերութիւն. 4 և Զնստելոյ նորա ընդ
աջմէ Աստուծոյ Հօր. Ասաց Տէր ցը-

1. Զաքար. Թ. 9.
2. Եսայ. ԾԳ. 2. 3. 5 և 8.
3. Սաղմ. ԾԷ. 10.
4. Սաղմ. ԺԷ. 19.

Տէր իմ նիւստ ընդ յաշմէ իմմէ · 1

Հ · Վասն էր զմարգարէութիւնսդ զայդոսէ վերածէմ, յանէն Յիսուսէ Քրիստոսէ :

Պ · Վասն այնորիկ՝ զի Յիսուս Քրիստոս ըստ խոստմանց և մարգարէութեանց 2 յանցանել թագաւորութեանն Հրէից 'ի ձեռս Հռովմայեցւոց 3 'ի սերնդոցն Աբրահամու՝ 'ի ցեղէն Յուդայի՝ յազգէ Դաւթի 4 յղացեալ 'ի Նազարէթ, ներգործութեամբ Հոգւոյն սրբոյ՝ ծնաւ 'ի Բեղղահէմ 'ի Մարիամայ կուսէն · 5

Հ · Զէ՞որդ անուանեցաւ Աստուածորդին 'ի ժամանակէ մարմնաւորութեանն :

Պ · ՅԱստուծոյ 'ի ձեռն հրեշտակին անուանեցաւ Յիսուս, որ Հրէարէն փրկիչ լսի · վասն փրկելոյ նորա զազգ

5· Սաղմ · ՃԲ · 1·

1· Զորմէ գրեաց Մովսէս յորէնան և Մարգարէքն · գտանք զՅիսուս · Յ-Վ · ա · 45·

2· Յաւուրս Հերովդէի արքայի · Մատ · Բ · 1·

3· Գիրք ծննդեան Յիսուսի Քրիստոսի որդւոյ Դաւթի որդւոյ Աբրահամու · Մատ · ա · 1·

4· Առաքեցաւ Գաբրիէլ հրեշտակ յԱստուծոյ 'ի քաղաք մի Գալիլիացւոց, որում անուն էր Նազարէթ՝ առ կոյս · Ղ-ի · ա · 25·

մարդկան 'ի յաւիտենից մահուանէ : 1

Հ. Զի՞արդ Լա՞ : :

Պ. Քրիստոս՝ որ Յունարէն օծեալ Թարգմանի. 2 և այս վասն այնորիկ՝ զի 'ի հնումն օծանէին Քահանայք, 3 Թագաւորք, 4 և Մարգարէք. 5 և որովհետև Յիսուս զայսոսիկ երիս աստիճանս իսկ ունէր յինքեան, վասն որոյ և կոչեցաւ Քրիստոս : 6

Հ. Զի՞նչ գրէ 'ի հանգանակէն վասն մարմնառուելեան Որդւոյն Աստուծոյ :

1. Կոչեսցես զանուն նորա Յիսուս. զի նա փրկեսցէ զժողովուրդ իւր 'ի մեղաց իւրեանց։ Մատ. ա. 21։

2. Ասէ ցնոսա Պիղատոս. զի՞ կամիք յերկուց ասասի՝ զի արձակեցից ձեզ. զՅիսուս Բարաբա՞յ, եթէ զՅիսուս զանուանեալն Քրիստոս։ Մատ. իէ. 17։

3. Էարկ Մովսէս յիւղոյ օծութեանն 'ի գլուխն Ահարոնի և էօծ զնա և սրբեաց զնա։ Ղ.Լ. ը. 12։

4. Էառ Սամուէլ զսրուակն իւղոյ և էհեղ 'ի գլուխ Սաւուղայ . . . և ասէ ցնա՝ էօծ զքեզ Տէր 'ի վերայ ժառանգութեան իւրոյ իշխան։ ա. Թագ. ժ. 1։

5. զԵղիսէէ որդի Սափատայ . . . օծցես 'ի Մարգարէ փոխանակ քո։ գ. Թագ. ԺԹ. 16։

6. Դու ես քահանայ յաւիտեան ըստ կարգին Մելքիսեդեկի։ Եբր. է. 17։ Զամենայն ինչ հնազանդ արար Աստուած 'ի ներքոյ ոտից նորա, և զնա եդ գլուխ 'ի վերայ ամենայն իրիք եկեղեցւոյ։ Եփես. ա. 22։ Հոգի Տեառն 'ի վերայ իմ, վասնորոյ և էօծ իսկ զիս, աւետարանել աղքատաց։ Ղ. դ. 13։

Պ. Երրորդ անդամ. Որ յաղագս մեր մարդկան. և վասն մերոյ փրկութեան իջեալ յերկնից. մարմնացաւ. մարդացաւ, ծնաւ կատարեալապէս 'ի Սարիամայ սրբոյ կուսէն Հոգւոյն սրբով.

Հ. Զի՞նչ դա՞ւանիցդ ըստ այդմ անդամոյ հանգանակիդ:

Պ. Թէ Որդին Աստուծոյ ըստ ողորմութեանն իւրում առ մեզ մեղաւորքս՝ էջ յերկնից վասն մերոյ փրկութեան, ծնաւ իջմամբ Հոգւոյն սրբոյ 'ի կուսէն Սարիամայ. էառ զմարդկայինս մարմին՝ և եղև մարդ կատարեալ՝ բաց 'ի մեղաց:

Հ. Զի՞նչ գործէր յերկրի Որդին Աստուծոյ զինչ մարմնաւորութեանն իւրոյ:

Պ. Յուցանելով մարդկան զճանապարհ հաշտութեան ընդ Աստուծոյ, յայտնէր զսուրբ կամս նորա. քարոզէր զապաշխարութիւն և զաստուածգիտութիւն ճշմարիտ. 1 հրաշագործէր 'ի բժշկութիւն

1. Հոգի է Աստուած և երկրպագուաց նորա հոգւով և ճշմարտութեամբ պարտ է երկիրպագանել։ Յովհ. դ. 24։

ախտաժետաց։ 1 ուսուցանէր յամենայն սրտէ և յամենայն անձնէ ծառայել Աստուծոյ։ 2 Հաւատալ յինքն իբր յԱստուածառաք փրկիչ։ 3 սիրել զբարեկամս և զթշնամիս։ 4 և բացայայտէր թէ յինչ կայանայ ճշմարիտ երջանկութիւն մարդկան։ 5

Հ։ Զի՞նչ է այպանէն մեզ գէր։ ՊՅԷՈՒՈՒԷ ՔՐԷՈՊՈՍԷ։

Պ։ Զերկեակ վիճակ նորա՝ զնուաստութեան և զփառաւորութեան։ զորս բացերևակի նկարագրէ Առաքեալն Պօղոս Զանձն ունայնացոյց, զկերպարանս ծառայի առեալ՝ 'ի նմանութիւն մարդոյ

1։ Բազումք հաւատացին յանուն նորա։ զի տեսանէին զնշանսն՝ զորս առնէր։ Յ։Վ։ Բ։ 23։

2։ Սիրեսցես զՏէր Աստուած քո յամենայն սրտէ քումմէ և յամենայն անձնէ քումմէ և յամենայն մտաց քոց։ Մ։Պ։ ԻԲ։ 37։

3։ Այս է կամք Հօր իմոյ, զի ամենայն որ տեսանէ զորդի և հաւատայ 'ի նա, ընկալցի զկեանսն յաւիտենականս։ Յ։Վ։ Գ։ 40։

4։ Սիրեցէք զթշնամիս ձեր բարի՛ արարէք ատելեաց ձերոց։ Մ։Պ։ Է։ 44։

5։ Երանի՛ աղքատաց հոգւով, զի նոցա է արքայութիւն երկնից։ Երանի՛ սգաւորաց, զի նոքա միխիթարեսցին։ Երանի՛ հեզոց։ զի նոքա ժառանգեսցեն զերկիր։ Երանի՛ որ քաղցեալ և ծարաւի իցեն արդարութեան։ զի նոքա յագեսցին։ Մ։Պ։ Է։ 3. 4. 5. 6։ ։ ։ Դնչ։ 12։

եղեալ, և կերպարանօք գտեալ իբրև զմարդ։ խոնարհեցոյց զանձն, լեալ հնազանդ մահու չափ, և մահու խաչի։ Վասն որոյ և Աստուած զնա առաւել բարձրացոյց։ և շնորհեաց նմա անուն՝ որ 'ի վերոյ է քան զամենայն անուն։ զի յանուն Յիսուսի Քրիստոսի ամենայն ծունր կրկնեսցի, երկնաւորաց և երկրաւորաց և սանդարամետականաց։ 1

Հ։ Զէ՞նչ գրէ 'ի Հանգանակի ՀՎԵՃԱԿԷ ՆՈՒԱՍՊՈՒԼԷԱՆ ՆՈՐԱ։

Պ։ Ասրրորդ անդամ։ Ազարչարեալ, խաչեալ, թաղեալ։

Հ։ Զէ՞նչ գաւառնէմք ըստ այդմ անդամոյ հանգանակիդ։

Պ։ Թէ Յիսուս Քրիստոս 'ի ցոյց մեծի սիրոյն իւրոյ առ մեզ և 'ի մերս փրկութիւն, 2 չարչարեցաւ 'ի Հրէից առ Պիղատոսիւ։ որ էր դատաւոր Հրէաստանի կարգեալ 'ի Հռովմայեցւոց։ բևե-

1։ Փիլիպ։ բ։ 7։ 8։ 9։ և 10։

2։ Մեծ և ս քան զայս սէր ոչ ոք ունի՝ եթէ զանձն իւր դիցէ 'ի վերայ բարեկամաց իւրոց։ Յովհ։ ԺԵ։ 13։

ռեցաւ 'ի նոցանէ 'ի խաչափայտի, և յերերկոյի այնր աւուր յետ մահուանն՝ քարձաւ 'ի խաչէ և թաղեցաւ 'ի գերեզմանի.

Հ. Վասն ե՞ր չարչարեցաւ Քրիստոս առեշխանու-թեամբն Պիղատոսի:

Պ. Զի վկայ լինէր Հեթանոս և այլազգի դատաւորն անմեղութեան նորա. 1 և մեք հաւատայաք, թէ նա ոչ վասն մեղաց ինչ իւրոց, այլ կամաւորապէս վասն մերոց յանցանաց յանձն էառ զչարչարանս և զմահ:

Հ. Զի՞արդ պարտ է իմանալ զչարչարանսն Քրիստոսի:

Պ. Քրիստոս չարչարեցաւ մարմնով և ոչ Աստուածութեամբ. զի Աստուածութիւնն անչարչարելի է. թէ և 'ի մարդկութենէն անբաժան մնայր յայնժամ 'ի նմա:

Հ. Զի՞արդ զմահն Քրիստոսի:

Պ. Քրիստոս ճշմարտապէս մեռաւ

1. Եւ դարձեալ Պիղատոս արտաքս և ասէ ցնոսա (ցՀրէայս) ահա ածեմ զնա արտաքս առ ձեզ. զի գիտասջիք թէ ես վնաս ինչ 'ի նմա ('ի Քրիստոս) ոչ գտանեմ։ Յովհ. ԺԹ. Դ։

մարմնով, և մահուամբն իւրով ելոյծ զանէծս յաւիտենական մահուն՝ յոր ազգ մարդկան դատապարտեալ էր ՅԱՅ,

Հ. Զէ՞նչ ասէ 'ի հանգանակէ ղՎէճակէ փառաւորութեանն Քրիստոսի:

Պ. Հինգերորդ անգամ. ՅԵրրորդ աւուր յարուցեալ:

Հ. Զէ՞նչ ըստ այսմ անդամոյ հանգանակէիդ խոստովանիմ:

Պ. Թէ Յիսուս Քրիստոս կատարեալ զգործ փրկութեան մերոյ՝ յաւուր երրորդի յետ մահուն իւրոյ՝ յարեաւ զօրութեամբ Աստուածութեն 'ի գերեզմանէ՝ ըստ վկայելոյ Առաքելական գրոց. 1 որոց և բազում անգամ երևեցաւ յետ յարութեն 'ի փառաւորեալ մարմնի: 2

Հ. Զէ՞նչ եղոյց Քո՞ յարութեամբ Քրիստոսի:

1. (Քրիստոս) է գլուխ մարմնոյ եկեղեցւոյ. որ է սկիզբն, անդրանիկ 'ի մեռելոց։ Կողոս. ա. 18։

2. Զայս երիցս անգամ երևեցաւ Յիսուս աշակերտացն յարուցեալ 'ի մեռելոց։ Յովհ. իա. 14. Եւ զրոք փակելովք ուր էին աշակերտքն ժողովեալք վասն ահին Հրէից. եկն Յիսուս և եկաց 'ի միջի նոցա, և ասէ ցնոսա, Ողջոյն ընդ ձեզ. իբրև զայս ասաց՝ եցոյց նոցա զձեռսն և զկողն իւր։ Յովհ. ի. 19 և 20։

Պ. Թէ ինքն է ճշմարիտ Մեսիայ. յԱստուծոյ խոստացեալ Փրկիչ աշխարհի մարդկան. նոյնպէս ճշմարտեաց զսեփական նախաձայնութիւնն զյարութենէ իւրմէ 1 'ի մեռելոց. և աներկբայ հաստատեաց զյոյս ընդհանրական յարութեան մերոյ: 2

Հ. Զէ՞նչ և ուստի 'ի Հանիանագէ պէտք է փառաւորութեան նորա:

Պ. Վերերորդ անդամ. Ելեալ 'ի յերկինս՝ նովին մարմնով նստաւ ընդ յաջմէ Հօր:

Հ. Զէ՞նչ դառնէմ ըստ ոչ ի անդամոյ հանգանիէդ:

Պ. Թէ Յիսուս Քրիստոս 'ի քառասներորդում աւուր գկնի յարութեան իւրոյ՝ յառաջիկայութեան Առաքելոց իւրոց և բազմութեան ժողովրդոց՝ համ-

1. Զի որպէս Յովհան էր 'ի փոր կիսին զերիս տիւս և զերիս գիշերս. այնպէս եղիցի և որդի մարդոյ 'ի սիրտ երկրի զերիս տիւս և զերիս գիշերս։ Մատ. ԺԲ. 40։

2. Այլ արդ Քրիստոս յարուցեալ է 'ի մեռելոց առաջին պտուղ ննջեցելոց... Որպէս Ադամաւն ամենեքեան մեռանին, նոյնպէս և Քրիստոսիւ ամենեքեան կենդանացին։ ա. Կորն. ԺԵ. 20 և 22։

բարձաւ զօրութեամբ Աստուածութեանն մարմնով հանդերձ 'ի յերկինս և անդ նստի ընդ յաջմէ Հօր։ 1

Հ. Զի՞նչ նշանակէ նոքին Քրիստոսի ընդ յաջմէ Հօր։

Պ. Առնուլ նորա ըստ մարդկութեանն զայն Աստուածային և զԱստուծոյ Հօր հաւասար իշխանութիւն և զփառս՝ զոր 'ի յաւիտենից ունէր ըստ Աստուածութեանն՝ քայց որ ծածկեալն էր յերկրի ընդ քօղով մարդկութեան նորա։

Հ. Զի՞նչ յոյս պարգևէ մեզ համբարձումն Քրիստոսի յերկինս։

Պ. Որպէս Յիսուս Քրիստոս փառաւորեցաւ 'ի յերկինս ընդ մարդկութեանն, և յետ չարչարանաց և մահուանն համբարձաւ մարմնով յերկինս. նոյնպէս փառաւորեսցին և ամենայն արդարք։ 2

1. Եւ ինքն Տէր Յիսուս յետ խօսելոյ ընդ նոսա՝ համբարձաւ յերկինս և նստաւ ընդ աջմէ Հօր։ Մարկ. ԺԶ. 19։

2. Այլ Աստուած մինչդեռ մեռեալք էաք 'ի մեղս մեր՝ կենդանիս արար զմեզ 'ի Քրիստոս. ընդ նմին յարոյց և ընդ նմին նստոյց յերկնաւորս 'ի Քրիստոս Յիսուս։ Եփես. Բ. 4. 5. և 6։

ԳԼՈՒԽ Զ.

Յաղագս Հնորհաց Աստուծոյ.

Հ. Օ՞ր ինչ պտուղ արդեանց իւրոց էր ռեղ Քրիստոս:

Պ. Պտուղ արդեանց նորա Հնորհք են զոր ընկալաւ առ յԱստուծոյ վասն մեր.

Հ. Զի՞նչ է Հնորհդն:

Պ. Աներևոյթ և ձրիատուր պարգև թարութեանն Աստուծոյ՝ առաքեալ մեզ 'ի փրկութիւն: 1

Հ. Զի՞ որդ պարգևէ ռեզ Հնորհդն Աստուծոյն:

Պ. Հնորհքն բղխի 'ի Հօրէ Աստուծոյ, արդիւնաւորի մեզ յՈրդւոյ Աստուծոյ, և պարգևի 'ի ձեռն Հոգւոյն սրբոյ:

Հ. Զի՞նչ ներգործութիւն է Հնորհքդ:

Պ. Հնորհքն Աստուծոյ լուսաւորէ զմիտս մեր, զուղղէ զկամս մեր առ բարին, զօրացուցանէ զմեզ 'ի գործս բարու-

1. Ամենեքեան մեղան և նուաղեալ են 'ի փառացն Աստուծոյ և արդարանան ձրի նորին Հնորհօք: Հռով. գ. 23 և 24:

2. Տալ զգիտութիւն փրկութեան ժողովրդեան իւրոյ: Ծանգել զլոյս 'ի վերայ այսոցիկ՝ որ նստեալք 'ի խաւարի և 'ի ստուերս մահու Ղուկ. 77. 79.

թեան։ 1 և կենագործէ զմեզ Հոգևորապէս 'ի ժառանգութիւն յաւիտենական երանութեան։ 2

Հ. Արդեօք ամենեցո՞ւն պարգևէ շնորհն յԱստուծոյ ընդ ոմանց և ընդ։

Պ. Ամենեցուն պարգևին շնորհք։ 3 բայց թողեալ է 'ի կամս իւրաքանչիւր ուրուք ընդունել զոյն՝ կամ ոչ։ 4

Հ. Զի՞նչ խնդրին շնորհք յԱստուծոյ։

Պ. Քերմեռանդն աղօթիւք։

Հ. Զի՞նչ է աղօթքն։

Պ. Աղօթքն է համբարձումն մտաց և սրտի առ Աստուած՝ և խնդիր Հոգեշահ բարեաց 'ի նմանէ։

Հ. Ո՞յք են հոգեշահ բարիք՝ աղօթիւք խնդրելիք։

1. Աստուած է՝ որ յաջողէ 'ի մեզ զկամին և զառնելն վասն հաճութեան։ Փիլիպ. Բ. 13։

2. Ապ եցոյց զմեզ 'ի ձեռն աւազանին միւսանգամ ծննդեանն և նորոգութեան Հոգւոյն սրբոյ. զոր էհեղ 'ի մեզ առատութեամբ. Տիտ. Գ. 5 և 6։

3. Գտանի խնդրողաց իւրոց. հասանի առ ցանկացողսն իւր... որ կանխեաց առ նա ոչ վաստակեսցի. զի զիզերեալ զտցէ զնա առ զուրս իւր։ Իմաստ. Ղ. 13. 14. և 15։

4. Խստապարանոցք և անթլատք սրտիւք և ականջօք դուք հանապազ Հոգւոյն սրբոյ հակառակ կայք. Գործ. Է. 51։

Պ. Պարունակեալքն 'ի Տէրունական աղօթսն :

Հ. Յումբ ասանդեցաս Տէրունական աղօթքն:

Պ. 'Ի Քրիստոսէ Յիսուսէ Տեառնէ մերմէ՝ որ ուսոյց աշակերտաց աղօթել այսպէս. Հայր մեր որ յերկինս ես. Սուրբ եղիցի անուն քո. Եկեսցէ արքայութիւն քո. Եղիցին կամք քո որպէս յերկինս՝ և յերկրի. Զհաց մեր հանապազորդ տուր մեզ այսօր. և թող մեզ զպարտիս մեր՝ որպէս և մեք թողումք մերոց պարտապանաց. և Մի՛ տանիր զմեզ 'ի փորձութիւն. Այլ փրկեա՛ զմեզ 'ի չարէ. Զի քո է արքայութիւն և զօրութիւն և փառք յաւիտեանս ամէն :

Հ. 'Ի քանի՞ մասունս բաժանի աղօթքս :

Պ. Յերիս. 'ի յառաջաբանութիւն, յեօթն հայցուածս, և 'ի վերջաբանութի :

Հ. Ասա՛ զյառաջաբանութիւնն :

Պ. Հայր մեր՝ որ յերկինս ես :

Հ. Զի՞նչ են դիպ յառաջաբանութեանս :

Պ. Այսուիկ ուսուցանէ մեզ Քրիստոս 'ի ցանկալն մեր յաղօթս կալ վասն

հոգեշահ բարեաց, մատչիլ առ Աստուած ոչ ահ ընդ ահ իբրև զծառայս, այլ հաստատուն յուսով իբրև զաւակք որդեգրեալք շնորհօք առ Հայր որդեսէր :

Հ. Վասն է՞ր յայսոսիկ բառս ցերկինս ասի լինել Աստուած :

Պ. Ոչ վասն այնորիկ, իբր թէ Աստուած գտանի յերկինս և ելթ. զի նա զօրութեամբ իւրով է և յերկրի և ամենայն ուրեք. այլ վասն այնորիկ՝ զի յերկինս, այսինքն ընդ հրեշտակաց և սրբոց, կայ առանձինն շնորհօք իւրովք և յայտնէ նոցա զփառս իւր :

Հ. Ո՞րպիսի է առաջին հայրն և ինչ զօրութիւն նորին :

Պ. Սուրբ եղիցի անուն քո. Այսինքն Աստուած մեր, առաքեա՛ առ մեզ զօգնութիւն քո զի բարեպաշտութեամբ վարեսցուք զկեանս մեր՝ որով փառաւորի անուն քո. Ի ձեռն շնորհաց քոց հեռացո՛ զմեզ Ի մեղաց և յորատոց՝ որովք անարգի անուն քո. զարձո՛ զանհաւատս Ի գիտութիւն Աստուծոյ քո, և զանօրէնս

'ի ճանապարհ առաքինութեան, զի ընդ ամենայն տեղիս փառաւորեսցի անուն քո:

Հ. Ո՞րպէսի է երիրորդ հայցուածն և ի՞նչ դիպ նորին:

Պ. Եկեսցէ արքայութիւն քո. Այս է՝ Հայր մեր՝ բարձ 'ի մէնք զտէրութիւն մեղաց. զու ինքնին թագաւորեա 'ի հոգիս մեր շնորհօք. և յետ կարճօրեայ կենացս մերոց հաղորդս արա զմեզ բարեաց քոց 'ի քում երկնից արքայութեանդ:

Հ. Ո՞րպէսի է երրորդ հայցուածն և ի՞նչ ըստ-ուիւն նորա:

Պ. Եղիցին կամք քո որպէս յերկինս և յերկրի: Այսինքն է՝ զօրացո զմեզ Տէր 'ի գիտութիւն և 'ի պահպանութիւն օրինաց քոց. շնորհեա մեզ զգաստութիւն խանարհ կամօք յամենայնի զհետ երթալ առաջնորդութեան խնամարկութեան քո. պարգևեա մեզ այնպէս կատարել զկամս քո յերկրի, որպէս կատարեն հրեշտակք 'ի յերկինս:

Հ. Ո՞ր-էսի է չորրորդ հայցուածն և ի՞նչ իմաստ նորա:

Պ. Զհաց մեր հանապազորդ տուր մեզ այսօր. Այսինքն, Տէր, մի զրկեր զմեզ ի հոգևոր և ի մարմնաւոր կերակրոց. նախ ի շնորհաց քոց, ի հաղորդութենէ խորհրդոց Քրիստոսի քո. և ապա յերկրաւորս բարեաց հարկաւորաց առ դարման կենաց։

Հ. Որպէսզի է հենգերորդ հայցուածն և ինչ ուղիւն նորա։

Պ. Եւ թող մեզ զպարտիս մեր, որպէս և մեք թողումք մերոց պարտապանաց. Այս է՝ Տէր Աստուած մեր, ներողամիտ լեր առ մեզ՝ որք իբրև զչքաւոր պարտապանս տկարանամք հատուցանել զպարտիս մեր, զպարտիս օրինազանցութիւնս մերոյ և ներհակութեան քոց սուրբ կամաց. քանզի օր ըստ օրէ մեղանչելով մի՛ր՝ ոչ երբէք կարեմք ջնջել զմեղս մեր առաջի քո. այլ միայն խոստանամք ներել զրկանաց՝ զորս կրեմք ի մերոց ընկերաց։

Հ. Որպէսզի է վեցերորդն հայցուածն. և ինչ ուղիւն նորա։

Պ. Եւ մի՛ տանիր զմեզ ի փորձու-

թիւն։ Այսինքն, աղաւաւեա զմեզ Աստուած մեր յաշխարհի աստ ի վտանգից և ի փորձութեանց։ կամ գոնէ մի առաքեր առ մեզ զփորձութիւնն՝ վերագոյնս քան զկար մեր։ զի անյողդողդ մնասցեն յոյս մեր առ քեզ և հաւատք։

Հ։ Ո՞րպէսի է եօթնեբորդ հայցուածն և ի՞նչ իմաստ նորա։

Պ։ Այլ փրկեա զմեզ ի չարէն։ Այս է՝ նախապատպանեա զմեզ շնորհօք քովք Տէր ի խորամանկութենէ չարահնար թշնամւոյն հոգւոց մերոց։ հեռի պահեա զմեզ ի պատրողական դիպուածոց ի մեզս։ և անվախճան ողորմութեամբ քով զերծո զմեզ ի յաւիտենական տանջանաց և ի մահնակցութենէ սատանայի։

Հ։ Ո՞րպէսի է վերջաբանութիւն-ն աղերսական աղօթից և ի՞նչ զօրութիւն նորա։

Պ։ Զի քո է արքայութիւն և զօրութիւն և փառք յաւիտեանս ամէն։ Այս ինքն՝ Տէր Աստուած մեր, մատուցաք քեզ զաղօթս մեր և յոյսնեցաք առաջի քո զպէտս մեր և զկարիս, և անաերկիւղ

յուսամք ընդունիլ առ 'ի քէն զամենայն հոգեշահ բարիս. զի դու գոլով ամենակարող, զամենայն հայցուածս մեր կարես կատարել. և գոլով ամենաբարի՝ ոչ յամեսցիս 'ի շնորհելոյ մեզ զամենայն բարիս:

Հ. Զի՞նչ է ուրեմն գոյ հաւատելոյ շնորհս:

Պ. Արտադիւր ունկնդրութիւն և ընթերցանութիւն Աստուածաշունչ պատգամաց. քանզի անտի մարթ է իմանալ զկամս Աստուծոյ. անդ մարթ է տեսանել զօրինակ վարուց սրբոց վասն զհետ երթալոյ նոցա. անդ է սրբազան Վարդապետութիւն՝ մարդիչ վարուց և սրտի: 1

Հ. Ո՞րպէսի էն նշանք շնորհաց բնակելոյ 'ի մարդում:

Պ. Պտուղք 'ի մարդում բնակեալ շնոր-

1. Ամենայն գիրք Աստուածաշունչք և օգտակարք, 'ի վարդապետութիւն են՝ և 'ի յանդիմանութիւն, և յուղղութիւն և 'ի խրատ արդարութեան. Զի կատարեալ լցէ մարդն Աստուծոյ՝ յամենայն գործս բարութեան հաստատեալ. Բ. Տիմ. գ. 16. և 17.

հաց՝ առաքինութիւնք են : 1

Հ. Զի՞նչ է ասուածութիւն :

Պ. Կատարումն օրինաց Աստուծոյ :

ԳԼՈՒԽ Է.

Յաղագս օրինաց Աստուծոյ :

Հ. Զի՞նչ է օրէնք Աստուծոյ :

Պ. Օրէնքն Աստուծոյ է ուխտ՝ որով Աստուած ազգի մարդկան անկելոյն Ադամաւ՝ խոստանայ զերանութիւն յաւիտենից : 2

Հ. Զի՞ որդ բաժանի օրէնքն Աստուծոյ :

Պ. Յօրէնս հնոյ ուխտի և յԱւետարանի :

Հ. Զի՞նչ է օրէնք հնոյ ուխտի :

1. Պտուղ Հոգւոյն այս է. սէր, խնդութիւն, խաղաղութիւն, երկայնմտութիւն, քաղցրութիւն, բարութիւն, հաւատ, հանդարտութիւն, հեզութիւն, ժուժկալութիւն, ՃՆՇՈՒՄՆ : Գաղատ. Է. 22. և 23։

2. Պահեսջիք զամենայն հրամանս իմ և զամենայն զիրաւունս իմ, արասջիք զնոսա. զոր արարեալ մարդոյ՝ կեցցէ նոքօք : Ղևտ. ԺԸ. 5։ Շնորհօք նորա էք փրկեալք ի ձեռն հաւատոյ : Եփես. Բ. 8։

Պ. Բարոյական, եկեղեցական և քաղաքական կանոնք՝ որք տուան 'ի ձեռն Մովսիսի Իսրայէլեան տոհմի:

Հ. Զի՞նչ է քաղաքական օրէնք հնոց ուխտի:

Պ. Քաղաքական օրէնք են Աստուածադիր կանոնք վասն քաղաքական և դատաստանական գործոց ժողովրդեանն Հրէից, որք տևեալոց էին միայն մինչև ցգալուստ Մեսիայի: 1

Հ. Զի՞նչ նշանակէն էկեղեցական օրէնք հնոց ուխտի:

Պ. Եկեղեցական օրէնք են Աստուածահրաման կանոնքն վասն արտաքին սրբագործութեան և սրբազան արարողութեանց յեկեղեցւոջ Հրէից, 2 որք նկարագրէին զՔրիստոս 3 և ոչ կարէին

1. Պատուիրեաց ինձ Տէր 'ի ժամանակին յայնմիկ ուսուցանել իրաւունս ձեզ՝ և դատաստանս։ Բ. Օրէն. Դ. 14 Բարձցի Օծութիւն. և իրաւունք ոչ իցեն 'ի նմա. և քաղաքն և սրբութիւն ապականեսցին առաջնորդաւն հանդերձ որ գայցէ։ Դան. Թ. 25։

2. Պատմէ զբան իւր Յակովբայ, զարդարութիւն և զիրաւունս Իսրայէլի։ Սաղմ. ՃԽԷ. 8։

3. Որք են ստուերք հանդերձելոցն, այլ մարմին Քրիստոս է։ Կողոս. Բ. 17։

տևել անդր քան զգալուստ նորա : 1

Հ. Յի՞նչ կայանան բարոյական օրէնք հնոյ ուխտի :

Պ. Յամենակատար հրահանգս վարուց՝ 2 որք պարտականքն զիւրաքանչիւր ոք յաւէրժաքար : 3

Հ. Զի՞արդ ուանդէոյն բարոյական օրէնք :

Պ. 'Ի տասն Պատուիրանս : 4

Հ. Զի՞արդ բաժանին այսոքիկ տասն պատուիրանք ընդհանրապէս :

Պ. Յերկուս. Աստուածսիրութիւն և յընկերասիրութիւն. ուստի և գծագրեալ էին յերկուս տախտակս :

Հ. Յո՞ր 'ի նոյանէ Աստուածսիրութիւնն ուանդի :

1. 'Ի Բ բիստոս Յիսուս՝ ոչ թլփատութիւն ինչ կարող է, Գաղատ. է. 6. Միով պատարագաւ կատարեաց զսրբեալսն 'ի մշանջենաւորս, Եբր. ժ. 14.

2. Օրէնքն սուրբք են և պատուիրանն սուրբ և արդար և բարիաբար, Հռովմ. է. 12.

3. Այլ յորժամ հեթանոսք՝ որք զօրէնս ոչ ունին, բնութեամբ զօրինացն գործեն. նոքա՝ որք զօրէնս ոչ ունին, անձանց իւրեանց իսկ են օրէնք, Որք ցուցանեն զգործս օրինացն գրեալ 'ի սիրտս իւրեանց, Հռովմ. Բ. 14 և 15.

4. Եւ էր Մովսէս առաջի Տեառն . . . և գրեաց 'ի վերայ տախտակացն զբանս ուխտի՝ զտասն պատգամացն, Ելից, Լդ. 28.

Պ. 'Ի չորս առաջինս :

Հ. Իսկ ընկերքդ՝ ընկերքդ՝ անն :

Պ. 'Ի վեց վերջինս :

Հ. Զի՞նչ պարտ էր էմանալ անուամբս ընկեր :

Պ. Զամենայն մարդ :

Հ. 'Ի քանի՞ս բաժանին այսոքիկ պատերանք ըստ ղօրութեան :

Պ. Յերկուս. 'ի յանձնառականս և 'ի հրաժարականս. ուստի կատարումն յանձնառականին, և խոտորումն 'ի հրաժարականէ՝ առաքինութիւն կոչի. իսկ խոտորումն 'ի յանձնառականէ և կատարումն հրաժարականին՝ մեղք կոչի :

Հ. Ո՞ր պատերանն է առաջին :

Պ. Ես եմ Տէր Աստուած քո. մի՝ եղիցին քեզ այլ Աստուածք բաց յինէն :

Հ. Զի՞նչ հրամայէ այս պատերան :

Պ. Ճանաչել սրտիւ և դաւանել բանիւ զմի Աստ. զնա առաւել քան զամենայն ինչ յաշխարհի սիրել և յարգել և 'ի նա միայն յուսալ :

Հ. Ո՞ր բոլորովն առաջինությունքն պարտ-
ականքն ոչ պարտ :

Պ. Բարեպաշտութիւն, խոնարհութիւն, յոյս, մեծանձնութիւն և նմանիք սոցա :

Հ. Զի՞նչ է բարեպաշտութիւն :

Պ. Բարեպաշտութիւնն է առաքինութիւն յայտարար ներքին և արտաքին Աստուածպաշտութեան : 1

Հ. Խոնարհութիւնն ի՞նչ է :

Պ. Է անկեղծաւոր ծանօթութիւն տկարութեան անձին և 'ի բոլոր սրտէ խոնարհեցուցումն անձին առաջի Աստուծոյ : 2

Հ. Յոյսն ի՞նչ է :

Պ. Յոյսն է առաքինութիւն և կատարեալ ապաւինութիւն 'ի խնամս Աստուծոյ՝ որ զամենայն ինչ տնօրինէ մեզ 'ի բարութիւն : 3

Հ. Մեծանձնութիւնն ի՞նչ է :

1. Սիրեսցես զՏէր Աստուած քո յամենայն սրտէ քումմէ և յամենայն անձնէ քումմէ և յամենայն մտաց քոց : Մտթ. իբ. 37.

2. Խոնարհեցարուք առաջի Տեառն և բարձրացուսցէ զձեզ : Յակ. դ. 10.

3. Յուսով խնդացէք : Հռովմ. ժբ. 12.

Պ. Մեծանձնութիւնն կամ արիութիւնն է առաքինութիւն՝ որով անտրտունջ համբերեմք առաջիկայ թշուառութեանց և խոնարհամի՛տ սպասեմք ապագայից: 1

Հ. Որպիսի՞ մեղք հակառակին պատերազմն:

Պ. Անաստուածութիւն, բաղմաստուածութիւն, կեղծաւորութիւն, յանձնապաստանութիւն, յուսահատութիւն, և որք 'ի սոցա են սակի:

Հ. Զի՞նչ է անաստուածութիւն:

Պ. Անհաւատութիւն 'ի գոյութեան և 'ի նախախնամութիւնն Աստուծոյ: 2

Հ. Զի՞նչ է բազմաստուածութիւն:

Պ. Պաշտելութիւն զանազան արարածոց փոխանակ Աստուծոյ: 3

Հ. Կեղծաւորութիւնն ի՞նչ է:

Պ. Նախամեծարութիւն արտաքին

1. Համբեր Տեառն և քաջալերեսցէ՝ զօրասցի սիրտ քո և համբեր Տեառն։ Սաղմ. իզ. 14։

2. Ասաց անզգամն 'ի սրտի իւրում թէ ոչ գոյ Աստուած։ Սաղմ. ծգ. 1։

3. Զանուն Աստուծոց, օտարաց մի յիշիցէք. և մի լուիցի 'ի բերանոյ ձերմէ, Եղեր. իգ. 13։

Աստուածպաշտութեան՝ քանաներքնոյն: 1

Հ. Յանձնապոհանութիւն ի՞նչ է:

Պ. Տարապայման ապաստանութիւն 'ի զօրութիւն անձին, 'ի պատիւ կամ 'ի հարստութիւն՝ մուռացութեամբ ամենակարողութեանն Աստուծոյ: 2

Հ. Զի՞նչ է յուսահատութիւն:

Պ. Արհամարհութիւն միջոցաց՝ կարգելոց 'ի խնդիր ողորմութեանն Այ: 3

Հ. Զի՞ որդ գրէ երէրորդ պատուիրանն:

Պ. Մի՛ արասցես դու քեզ կուռս ըստ ամենայն նմանութեան. որ ինչ յերկինս 'ի վերս, և որ ինչ յերկիր 'ի խոնարհ, և որ ինչ 'ի ջուրս 'ի ներքոյ երկրի. մի՛ երկիրպագանիցես նոցա, և մի՛ պաշտեսցես զնոսա:

Հ. Զի՞նչ արգելու այս պատուիրան:

1. Կեղծաւորք . . . ժողովուրդս այս շրթամբք պատուէ զիս և սիրտ իւրեանց հեռացեալ մեկուսի է յինէն։ Մատ. ԺԵ. 8։

2. Իմացարուք ամենեքեան՝ որոց մուռացեալ իցէ զԱստուած զուցէ երբէք յաւիշտակիցիք. և ոչ ոք իցէ որ փրկիցէ։ Սաղմ. ԽԹ. 22։

3. Յամենայնի նեղեալք՝ այլ ոչ նուազեալք. կարօտեալք՝ այլ ոչ տարակուսեալք. հալածեալք՝ այլ ոչ լքեալք. չարչարեալք՝ այլ ոչ սասանեալք։ Բ. Կորն. Դ. 8։

Պ. Տալ արարածոց զաստուածավայելուչ պատիւ. և սիրել ինչ յաշխարհի իբրև զԱստուած:

Հ. Որովհետև մեղաց արգելչ դնին յայսմ պատուէրն:

Պ. Կռապաշտութեան, սնապաշտութեան, շահասիրութեան, և որոց 'ի սոցա են համարի: 1

Հ. Զի՞նչ է հոգեղջուրեան:

Պ. Աստուածացուցումն կենդանի կամ անկենդան արարածոց ինչ: 2

Հ. Սնոգեղջուրեանն ինչ է:

Պ. Ընծայել իրաց ինչ կամ ժամանակաց զզօրութիւն իմն կամ զազդեցութիւն 'ի ներգործութիւնս մեր: 3

1. Սպանէք այսուհետև զանդամս ձեր զերկրաւորս. 'ի բաց ընկեցէք զպոռնկութիւն, զպղծութիւն. զբիծ, զ յանկութիւն չարեաց և զագահութիւն, որ է կռապաշտութիւն։ Կոլոս. գ. 5։

2. Այլ զոր զոհենն հեթանոսք՝ դիւաց, և ոչ Աստուծոյ զոհեն։ ա. Կորն. ժ. 20։

3. Մի գտանիցի 'ի քեզ... որ դիւթիցէ զդիւթութիւն, և հմայիցէ և հաւահարց լինիցի. և կախարդիցէ կախարդանօք. և վհուկ և նշանագէտ լինիցի... քանզի պէղծ է Տեառն ամենայն՝ որ առնէ զայն։ Բ. Օրէն. ԺԸ. 10. 11 և 12։

Հ. Շափաւորութիւն զի՞նչ է:

Պ. Զափազանց հետամտութիւն պատուոյ և հարստութեան լքրև ծայրագոյն երջանկութեան: 1

Հ. Ո՞ր ոգի ստատինութիւնք ընդդէմ՝ ի պահպանութենէ պարտիրանի:

Պ. Փառաւորութիւն անուանն Աստուծոյ, նախանձայուզութիւն օրինաց և նմանք սոցա:

Հ. Զի՞նչ է փառաւորութիւն անուանն Աստուծոյ:

Պ. Այն է՝ զի մեք՝ անուանեալքս երկրպագուք Աստուծոյ ճշմարտի, վարեսցուք զկեանս մեր բարեպաշտութեամբ ըստ սրբութեան պաշտեցելոյն առ ի մէնջ Աստուծոյ: 2

Հ. Զի՞նչ է նախանձայուզութիւն օրինաց:

Պ. Է՛ այն՝ զի գիտացեալ մեր զԱստուածպաշտութեանս մերոյ զճշմարտութիւն՝ մի՛ ուրասցուք զայն՝ ոչ առ օգտի

1. Ոչ կարէք Աստուծոյ ծառայել և մամոնայի։ Մատ. ղ. 24

2. Սո՛ւրբ եղիցի անուն քո։ Մատ. ղ. 9։ Այլ ըստ սրբոյն՝ որ կոչեաց զձեզ՝ և դուք սուրբք յամենայն գնացս ձեր լինիջիք։ ա. Պետ. ա. 15։

ինչ, և ոչ առ երկիւղի թշուառութեանց : 1

Հ. Ո՞րպէսի բաւական ուանդէ երրորդ Պատուէրանն :

Պ. Մի՛ առնուցուս զանուն Տեառն Աստուծոյ քոյ 'ի վերայ սնոտեաց .

Հ. Զի՞նչ արգելու այդ Պատուէրան :

Պ. Յիշատակել զանունն Աստուծոյ վայրապար 'ի սուտ խոստմունս և յընդունայն երդմունս :

Հ. Ո՞րպէսի մեղք արգելեալք լինին առ- :

Պ. Հայհոյութիւն, ստերդմնութիւն և որք սոցա են նմանք :

Հ. Զի՞նչ է հայհոյութիւն :

Պ. Ի բան նախատանաց ասացեալ ընդդէմ Աստուծոյ, հեգնութիւն հաւատոց՝ եկեղեցւոյ՝ և կամ սրբոյ ինչ սրբութեանն : 2

Հ. Սպերդմնութիւն զի՞նչ է :

Պ. Անկատարութիւն բարի խոստ-

1. Յամենայնի Ճգնեա՛ց. զգործս աւետարանչի գործեա՛. զպաշտաման քո կատարեա՛լ կալ։ Բ. Տիմ. Դ. 5։

2. Այլ սոքա իբրև զանխօս անասունս . . . որոց չենն տեղեակ, հայհոյեն յապականութեան իւրեանց։ Բ. Պետ. Բ. 12։

մանց՝ հաստատելոց երդմամբ : 1

Հ. Ո՞ր է ուղղութիւն շաբաթի :

Պ. Երկիրդ Աստուծոյ, սանձահարութիւն լեզուի, և նմանք սոցա :

Հ. Զի՞նչ է երկիր Աստուծոյ :

Պ. Զմտաւածութիւն մեծութեանն Աստուծոյ. 2 և սրտի մտօք խոստովանութիւն սրբութեան նորա : 3

Հ. Զի՞նչ է ուղղութիւն լեզուի :

Պ. Լռութիւն ի խօսելոյ զանպատեհս 4 ընդդէմ Աստուծոյ, հաւատոց, եկեղեցւոյ և ա՛նայն սրբութեան : 5

Հ. Զի՞արդ գրի չորրորդ Պատուիրանն :

Պ. Յիշեսջիր զօրն շաբաթուց սրբել զնա. զվեց օր գործեսցես և արասցես զամենայն գործս քո. յաւուրն եօթներորդի շաբաթ Տեառն Աստուծոյ քում :

1. Մի երդնուցուք սուտ յանուն իմ։ Ղ.Ա. · ԺԲ · 12։

2. Սկիզբն իմաստութեան երկիւղ Տեառն · Ա.Առակ · Ա · 7։

3. Ծառայեցէք Տեառն երկիւղիւ և ցնծացէք առաջինորա դողութեամբ։ Սաղմ · Բ · 11։

4. Եթէ որ բանիւ ոչ յանցանիցէ՝ նա է մարդ կատարեալ, որ կարող է սանձահարել զամենայն մարմին իւր։ Յակ · Գ · 2։

5. Որ խնայէ ի բերան իւր՝ զանձն իւր սիրէ։ Առակ · ԺԳ · 3։

Հ. Զի՞նչ հրամայէ Աստուած յայսմ պատուէրանէ։

Պ. Ի սմա Տէրունականս իբրև ի ժամանակս նուիրեալս Աստուծոյ, թողեալ զամենայն ծառայական գործառնութիւնս և զշահավաճառութիւնս. դիմել ի տաճար Աստուծոյ վասն աղօթից և ունկնդրութեան բանին Աստուծոյ. և մեծաջան փութով սրբել զայնոսիկ աւուրս գործովք բարեաց՝ ողորմութեամբ և ժուժկալութեամբ։

Հ. Զի՞ դիտէ սատանութիւնս պահանջէ ոչ պատուէրան։

Պ. Զջերմեռանդութիւն, զողորմութիւն և զնմանիս սոցա։

Հ. Զի՞նչ է ջերմեռանդութիւն։

Պ. Ճիշդ պահպանութիւն ամենայն սրբազան արարողութեանց եկեղեցւոյ։ 1

Հ. Ողորմութիւնն ո՞ւր է։

Պ. Օգնականութիւն և կարեկցու-

1. Աղաչեմ զձեզ եղբարք զթութեամբն Աստուծոյ՝ պատրաստել զմարմինս ձեր պատարագ կենդանի, սուրբ, հաճոյ Աստուծոյ. զխօսուն պաշտօնդ ձեր։ Հռովմ. ԺԲ. 1։

Թիւն ընկերին վասն սիրոյն Աստուծոյ : 1

Հ. Յ՞րդէսք դեղս գլուխն անհնազանդք պատ-
ուէրանէս :

Պ. Յամբարշտութիւն, 'ի ծուլութիւն,
յընդունայնութիւն և յայլ այսպիսիս :

Հ. Զի՞նչ է ամբարշտութիւն :

Պ. Յոյժ հակառակութիւն օրինաց,
և հաւատոց արհամարհութեամբ հան-
դերձ եկեղեցական արարողութեանց : 2

Հ. Ծուլութիւնն զի՞նչ է :

Պ. Զանցառութիւն զպարտաւորու-
թեամբք իւրովք առ Աստուած, առ ըն-
կերն, և առ անձն իւր : 3

Հ. Ընդունայնութիւնն զի՞նչ է :

Պ. Բազմազբաղ պատաղումն 'ի հոգս

1. Փոխ տայ Աստուծոյ, որ ողորմի տնանկին. ըստ որոց նորա հատուցցէ նմա : Առ. ԺԹ. 17։

2. Ո՞ւրչափ ստատիկ պատժոց արժանի համարիցիք զայն, որ զՈրդին Աստուծոյ առ ոտն եհար. և զարիւն նորոյ ուխտին խառնակ համարեցաւ՝ որով և սրբեցաւն. և զՀոգին շնորհաց թշնամանեաց։ Եբր. Ժ. 29։

3. Մատուցեալ և որոյ զմի քանքարն առեալ էր, և ասէ. Տէր... երկեայ. գնացի և թաղուցի զքանքարն քո յերկրի... պատասխանի ետ Տէրն և ասէ ցնա. Ծառայ չար և վատ։ Մատթ. Իե. 24. 25. և 26։

աշխարհի, մինչև ոչ կարել կատարել զօրինագրեալ պաշտօն Աստուծոյ : 1

Հ. Ո՞րպէս գրի հինգերորդ պատուէրանն :

Պ. Պատուեա՛ զհայրդ քո և զմայրդ քո. զի՝ քեզ բարի լինիցի և զի երկայնակեաց լինիցիս 'ի վերայ երկրի :

Հ. Զի՞նչ հրամայէ Աստուած յայդմ պատուէրանէ :

Պ. Արտի մտօք սիրել և միշտ ներքուստ և արտաքուստ պատուել զծնողս մեր. և անուամբս ծնողք՝ պատուիրէ հնազանդիլ և յարգելզորս հոգան վասն բարութեան վիճակի մերոյ. այս է զթագաւորս, 2 զհովիւս եկեղեցւոյ, 3 զքաղաքական իշխանս, 4 զբարերարս և զծերունիս : 5

1. Դու հոգաս և զբազում իւիք զբաղեալ ես. բայց աստ սակաւ ինչ պիտոյ է, Ղ-ի. ԺԱ. 41.

2. ՅԱստուծոյ երկերուք. զթագաւորս պատուեցէք, ա. Պետ. Բ. 17.

3. Ունկնդիր լերուք առաջնորդաց ձերոց և հպատակ կացէք նոցա. զի նոքա տքնին վասն ոգւոց ձերոց, Եբր. ԺԳ. 17.

4. Հնազանդ լերուք ամենայն մարդկեղէն սուեղծուածոյ վասն Տեառն, ա. Պետ. Բ. 11.

5. Առաջի ալեաց յառնիցես և պատուեսցես զերեսս ծերոյն, Ղ-ի. ԺԲ. 32.

Հ. Ո՞րոյհետ առաքինութիւնք վերընչիցին 'ի պատուիրանէս պահպանութենէ :

Պ. Հնազանդութիւն, երախտագիտութիւն և որ 'ի սոցա սակի են :

Հ. Զի՞նչ է հնազանդութիւն :

Պ. Կամակար սրտիւ հպատակութիւն հրամանաց իշխանութեց և պետութեց : 1

Հ. Երախտագիտութիւն զի՞նչ է :

Պ. Շնորհապարտութիւն և յարգութիւն ցուցեալ ում և ինչ վասն բարերարելոյն մեզ : 2

Հ. Ո՞րոյհետ մեղք ծնանին 'ի չանցառութենէ պատուիրանաւս :

Պ. Անհնազանդութիւն, ապերախտութիւն և նմանիք սոցա :

Հ. Զի՞նչ է անհնազանդութիւն :

Պ. Ինքնակամ արհամարհութիւն բարի խրատուց կամ հրամանաց : 3

1. Ամենայն անձն՝ որ ընդ իշխանութեամբ է, 'ի հնազանդութեան կացցէ ։ Հռովմ. ԺԳ. 1։

2. Աղաչեմ զձեզ եղբարք ճանաչել զվաստակաւորս և զվերակացուս ձեր 'ի Տէր ։ Ա. Թես. Է. 12։

3. Որդի՝ որ թողուցու պահել զխրատ հօր, խորհի զՃարս չարեաց ։ Առակ. ԺԸ. 27։

Հ. Ապէրխոպուէին ինչ է :

Պ. Խստասիրտ անզգայութիւն ընկալեալ բարերարութեանց կամ մոռացութիւն երախտեաց : 1

Հ. Ո՞րպէսի էաւէ սաաջի դնի Ջէցէրորդ պապուէրանն :

Պ. Մի՛ սպանաներ :

Հ. Զի՞նչ արգելու Աստուած 'ի դմին պապուէրանի :

Պ. Արգելու ոչ միայն զիւրդ և իցէ սպանանել զմարդ, այլ և զմտաւ անգամ ածել զայնմանէ. ցանկալ մահուան ուրուք. տալ ումեք նպաստ ինչ կամ խորհուրդ սպանութեան. նեղել և զրկել զընկերն. կամ ձեռնհաս լինել և կարող օգնել ընկերին և չօգնել : 2

Հ. Ո՞րպէսի մեղք արգելեալ լինին ոչ ուրէք պապուէրանա- :

Պ. Սպանութիւն, անձնասպանութիւն խստասրտութիւն, վրէժխնդրութիւն. և որք 'ի սոցա համարի են :

1. Յոյս անշնորհակալին իբրև զսառն ձմերայնոյ հալեսցի. Յմատ. ԺԸ. 29.

2. Ամենայն որ ատէ զեղբայր իւր՝ մարդասպան է. ա. Յովհ. Գ. 15.

Հ. Զի՞նչ է սպանումն :

Պ. Բռնի բարձումն կամ կարճումն կենաց ընկերին : 1

Հ. Անչնաց անուրիւն զի՞նչ է :

Պ. Ինքնակամ բարձումն կամ կարճումն կենաց անձին : 2

Հ. Խոտորդուրիւն զի՞նչ է :

Պ. Անզգայութի կարեաց ընկերին : 3

Հ. Վրէժխնդրուրիւն զի՞նչ է :

Պ. Ցանկութիւն հատուցանելոյ ընկերին չար փոխանակ չարի : 4

Հ. Զո՞ր բոլոր ասոյթիւնս ուսումնասէր պահպանուրիւն ապրուիրանիս :

Պ. Զանյիշաչարութիւն, զկարեկցութիւն և զնմանիս սոցա :

1. Մի սպաններ. զի որ սպաննիցէ՝ պարտական լիցի դատաստանի : Մատ. է. 21։

2. Զի ոչ ոք երբէք ատեայ զանձն իւր. Եփես. է. 29։

3. Ցայնժամ առասցէ և ցայնոսիկ՝ որք ընդ ահեկէն իցեն. երթայք յինէն անիծեալք ի հուրն յաւիտենական. . . զի քաղցեայ և ոչ եսուք ինձ ուտել. ծարաւեցայ և ոչ արբուցիք զիս. դատարկ էի և ոչ ժողովեցիք զիս. մերկ էի և ոչ զգեցուցիք զիս. հիւանդ էի և ի բանտի՝ և ոչ տեսիք զիս : Մատ. իե. 41. 42. և 43։

4. Մի ասիցիս թէ առնից զվրէժ ի թշնամւոյն. այլ համբեր Տեառն. զի քեզ օգնական լիցի. Առակ. է. 22։

Հ. Զի՞նչ է անյիշաչարութիւն:

Պ. Սանձահարութիւն ցասմնական զգայութեանց սրտի և ըղձի վրէժինդրութեան յաղագս յայլոց կրեալ զըրկանաց: 1

Հ. Կարէկցութիւնն զի՞նչ է:

Պ. Կցորդութիւն կարեաց և տառապանաց ընկերին 2

Հ. Ո՞ր «ոպոիրան է եօթնեբորդն:

Պ. Մի՛ շնար:

Հ. Զի՞նչ արգելու Աֆ 'ի պոպոիրանէս:

Պ. Արգելու անձնամատն լինել յամօթալի կիրս, 'ի գատարկակեցութիւն, 'ի զեղխութիւն, 'ի մեղկութիւն և յանխոհեմաբար հետևութիւն գայթակղեցուցիչ օրինակաց: 3

Հ. Ո՞րպէսի մեղք արգելեալ լինին ոռվքն պոպոիրանաս:

1. Մի՛ յաղթիր 'ի չարէն. այլ յաղթեա՛ բարեաւն չարին։ Հռովմ. ԺԲ. 21։

2. Որպէս կամիք թէ արասցեն ձեզ մարդիկ, այնպէս արասջիք և դուք նոցա։ Ղուկ. Զ. 31։

3. Սրբեսցուք զանձինս մեր յամենայն պղծութենէ մարմնոյ և հոգւոյ, կատարեսցուք զսրբութիւն ահիւն Աստուծոյ։ Բ. Կորն. Է. 1։

Պ. Սարսնամոլութիւն, որկորսատութիւն և այլ այսպիսիք:

Հ. Զի՞նչ է Տարհամոլութիւն:

Պ. Զակատիլ 'ի սէր հեշտախտութեան այնպէս, մինչև փոխանակ արմատախիլ առնելոյ զայն՝ և ևս զգրգռել: 1

Հ. Որ՞ ոլոորդութիւնն զի՞նչ է:

Պ. Ձափազանց կիրառութիւն կերակրոց և ըմպելեաց. և սանձարձակ թոյլտուութիւն վատթար հակամիտութեց: 2

Հ. Որ՞ ոլոորդ ոորդիանութիւնոյ ոորդնին 'է պոոր-երանիս պահպանութենէ:

Պ. Սրբութիւն, ժուժկալութիւն և այլ այսպիսիք:

Հ. Զի՞նչ է սրբութիւն:

Պ. Պահպանութիւն անարատութեան սրտի և անապականութեան վարուց: 3

Հ. Ժուժկալութիւնն զի՞նչ է:

1. Զի եթէ ըստ մարմնոյ կեցջիք՝ մեռանելոց էք։ Հռովմ. Ը. 13։

2. Զգոյշ լերուք անձանց. զուցէ ծանրանայցեն սիրտք ձեր շուայտութեամբ և արբեցութեամբ և հոգովք աշխարհականօք։ Ղուկ. Իա. 34։

3. Իսկ եթէ հոգւով զգործս մարմնոյ սպանանիցէք՝ կեցջիք։ Հռովմ. Ը. 13։

Պ. Սանձարկութիւն վատթար հակամիտութեանց և պահեցողութիւն յաւելորդութեանէ 'ի կերակուրս և յընմպելիս. 1

Հ. Զէորդ գրէ ո՞ւեր որդ ոչոչ՝ էրանն :

Պ. Մի՛ գողանար :

Հ. Զի՞նչ արգելու Աստուած դովէն ոչոչ՝ էրանաս :

Պ. Արգելու սեփականել զինչ և իցէ զօտարին յայտնի կամ 'ի ծածուկ, բռնի կամ խորամանկութեամբ. առնուլ զվարձ աշխատութեան 'ի վերս քան զարժանն, կամ 'ի վաճառելն զգին աւելի քան զյարգն. զգտեալ իրս իւրացուցանել. ոչ յետս տալ զիր ինչ յանօթի առեալ: 2

Հ. Ո՞ր ոչէոչ՝ մեղայ արգելչ դնէն 'ի ոչ՝ պոչոչ՝ էրանէ :

Պ. Յափշտակութեան, զօշաքաղութեան, և որոց 'ի սոցա սակի են :

Հ. Զի՞նչ է յոչ՝ էրանէն :

Պ. Շորթումն իրաց ընկերին եթէ

1. Զգաստացարուք այսուհետև և լերուք զուարթունք։ — Պետ. գ. 7։

2. Փոխ առնու մեղաւորն և ոչ հատուցանէ։ Սաղմ. ԼԷ. 21։

բռնի, և եթէ խորամանկութեամբ : 1

Հ. Զօշափաղուբիւնն ինչ է :

Պ. Անյագ ցանկութիւն ժողովելոյ զինչս ամենայն, և ապօրինաւոր հնարիւք : 2

Հ. Ո՞ր էոչ ատաչինուբէանց պատճառ լինի պատերազմի պահպանուբիւն :

Պ. Ազատութեան, անշահասիրութեան և նմանեաց սոցա :

Հ. Զի՞նչ է էփաորուբիւն :

Պ. Շատ ունալ իւրովք սեփական ստացուածովք թէ և սակաւք ի ցեղն առանց ընալոյ յափշտակել զինչս յօտարէ : 3.

Հ. Անշահասիրութիւնն ինչ է :

Պ. Անձնատաք լինել յամենայն իրաց օտարին և ոչ կարելն ասիրել նոցա : 4

Հ. Զի՞արդ գրի ինքերարդ պատերազմն :

Պ. Մի սուտ վկայութիւն վկայեր զընկերդ քումմէ :

1. Մի զանցանել և զրկել յերիս յայդմիկ զեղբայր իւր. քանզի վրէժխնդիր է Տէր ի վերայ ամենայնի այդորիկ ։ ա. Թես. դ. 6։

2. Արմատ ամենայն չարեաց արծաթասիրութիւն է, որում ոմանց ցանկացեալ վրիպեցան ի հաւատոյ ։ ա. Տիմ. է. 10։

3. Շատ լիցին ձեզ թոշակքն ձեր ։ Ղուկ. գ. 14։

4. Զգրաւ պարտապանին ի բաց ասայցէ. և զյափշտակութիւնն դարձուցանիցէ.. կելցի կենցէ ։ Եզեկ. լգ. 15։

Հ. Զի՞նչ արգելու Աստուած յոյսդ պարտուիրանի:

Պ. Արգելու վկայել ստութեամբ 'ի վնաս ընկերին, գնել զմեղս իւր յայլոյ վերայ, զրպարտել զանպարտն և բամբասելով հրապարակել զյանցանս այլոց:

Հ. Որ է՞ մեղք արգելեալքն պարտուիրանաւս:

Պ. Անիրաւութիւն, չարախօսութիւն, հպարտութիւն և որք զոյսոր կնի կարգին:

Հ. Զի՞նչ է անիրաւութիւն:

Պ. Դիմադարձութիւն ճշմարտութեան 'ի գործս և 'ի բանս: 1

Հ. Չարախօսութիւն ի՞նչ է:

Պ. Տարապարտ բամբասանք զընկերէ և հրատարակուն մոլութեանց նորա: 2

Հ. Հպարտութիւն ի՞նչ է:

Պ. Յանիրաւի սեփականութիւն պատուոյ անձին, հանդերձ արհամարհութեամբ ընկերին: 3

1. Որ սիրէ զմեղս, (զանիրաւութիւն) ատեայ զանձն իւր։ Սաղմ. ԺԵ. 6։

2. Մի բամբասէք զմիմեանս եղբարք։ Յակ. Դ. 11։

3. Պարծիր յամբարտաւանութեան ձերում. ամենայն այսպիսի պարծանք չարութեան են։ Անդ. 16։

Հ. Ո՞րպէսի ա՛ռաքէնութիւնք շա՛ռաւէղէն 'է պարտէրանէդ պահպանութենէ։

Պ. Արդարութիւն, քաղցրութիւն, հեզութիւն և այլ այսպիսիք։

Հ. Զէ՞նչ է արդարութիւն։

Պ. Պահպանութիւն իրաւանց 'ի բանս և 'ի գործս։ 1

Հ. Քաղցրութիւնն զէ՞նչ է։

Պ. Սովորութիւն լռելոյ զվատթար լրոց զընկերէն և միշտ բարիս խօսելոյ զայլոց։ 2

Հ. Հեզութիւնն զէ՞նչ է։

Պ. Անյիշաչար բնաւորութիւն ոգւոյ և յօժարութիւն ներելոյ յանցանաց և տկարութեան ընկերին։ 3

Հ. Զէ՞որդ գրի պարտէրորդ պարտէրանն։

Պ. Մի՛ ցանկանար տան ընկերի քոյ. և մի՛ անգոյ նորա. մի՛ ցանկանար կնոջ

1. Ընկեցէք զչարիս յանձանց ձերոց.. խնդրեցէք զիրաւունս, փրկեցէք զզրկեալն, դատ արարէք որբոյն, և տուք իրաւունս այրւոյն։ Եսայ. ա. 15. 17։

2. Մի՛ զոք հայհոյել՝ անկռիւս լինել, հեզս. զամենայն ցաւծութիւն առ ամենայն մարդիկ ցուցանել. Տիտ. գ. 2։

3. Ներել միմեանց. շնորհել իրերաց, եթէ ուրուք զուն քէ արտաքնջ ինչ իցէ։ Կողոս. գ. 13։

ընկերի քոյ. մի՛ ծառայի նորա. և մի՛ աղախնոյ նորա. և մի՛ եզին նորա. և մի՛ իշոյ նորա. և մի՛ ամենայն անասնոյ նորա. և մի՛ ամենայնի՝ զինչ ընկերի քոյ իցէ :

Հ. Զի՞նչ արգելու Աստուծոյ յոյսամ պատուիրանի :

Պ. Զամենայն չար ցանկութիւն սրտի և զամենայն ստգիւտ հակամիտութիւնս կամաց, և հրամայէ ոչ միայն չառնել զրկանս ինչ ընկերին՝ այլ և ոչ իսկ խորհիլ. ոչ միայն չսեփականել ինքեան զօտարին, այլ և չցանկալ սեփականելոյ :

Հ. Ո՞րպէսզի մեղք արգելեալ լինէին պատուիրանաւս :

Պ. Ինքնասիրութիւն, անհոգութիւն և նմանք սոցա :

Հ. Զի՞նչ է ինքնասիրութիւն :

Պ. Ունակութիւն թոյլ տալոյ ինքեան և հաւանելոյ ընդ պագշոտութիւն զեղծ կամաց իւրոց : 1

1. Մի՛ այսու հետև թագաւորեսցեն մեղք ի մահկանացու մարմնոս ձեր՝ հնազանդիլ ցանկութեանց նորա : Հռովմ. գ. 12։

Հ. Անհաւատութիւն ի՞նչ է:

Պ. Անփոյթութիւն զուղղութենէ մոլեկան հակամիտութեանց և զանհետ առնելոյ զանօրէն ցանկութիւնս: 1

Հ. Զո՞ր ոգիսի ապատութիւնս հրամայէ պապերն:

Պ. Զարթնութիւն, զանձնուրացութիւն. և այլն:

Հ. Զի՞նչ է արբնութիւն:

Պ. Անդադար մտադրութիւն գործոց իւրոց և յօժարութեանց, առ 'ի գիտել թէ ինչեն նոքա ըստ Աստուածահրամանն օրինաց: 2

Հ. Զի՞նչ է անչնորհութիւն:

Պ. Քանք արմատաքի խլելոյ զընդաբոյս վատթար ցանկութիւնս մեր: 3

Հ. Մեղ՝ 'է ո՞ւր ի ծանիցն:

1. Մի զքնոլք անկանիցիմք որպէս և այլքն. այլ արթունք և զուարթունք եղիցուք։ ա. Թէս. է. 6։

2. Տեսջիք՝ որպէս ճշմարտիւ գնայցէք. մի իրրև անիմաստք. . . . այլ իմացարուք զինչ կամք են Տեառն. Եփես. է. 15. 17։

3. Որք Քրիստոսինք են, զմարմինս իւրեանց 'ի խաչ հանին կարեօք և ցանկութեամբք հանդերձ։ Գաղ. է. 24։

Պ. Յերկուս, 'ի Ներբելիս և 'ի մահացուս։ 1

Հ. Ո՞յ է Ներբելիսն։

Պ. Այնոքիկ՝ յորժամ ըստ տգիտութեան, ըստ տարակուսութեան, կամ սնմտաբար յանկարծահաս դիպուածով իւիք զանց զօրինօքն առնեմք։ 2

Հ. Մահացուսն ո՞յ է։

Պ. Այնոքիկ յորժամ տիրապէս տեղեակք գոլով օրինաց, ոչ միտ եդեալ յանդիմանութեան խղճի մտաց՝ կամաւոր յօժարութեամբ գործեմք զչարիս։ 3

Հ. Զէ՞նչ է ուխտն Աւետարանական։

Պ. Շնորհաձիր խոստումն Աստուծոյ վասն հաւատոցն 'ի Քրիստոս Յիսուս՝ փրկութեան, 4 որդեգրութեան, 5 և

1. Են մեղք որք մահու չափք են. և են մեղք՝ որ ոչ առ 'ի մահ։ ա. Յովհ. է. 17. 16։

2. Ծառայ՝ որ ոչ գիտիցէ զկամս Տեառն իւրոյ և արժանի զանի ինչ գործիցէ, արիցէ զան սակաւ։ Ղուկ. ԺԲ. 47. 48։

3. Եւ ծառայ՝ որ գիտիցէ զկամս տեառն իւրոյ և ոչ պատրաստեսցէ ըստ կամաց նորա՝ արիցէ զան բազում։ Անդ. ԺԲ. 47։

4. Աւետարանն Քրիստոսի, զորութիւն Աստուծոյ է 'ի փրկութիւն ամենայն հաւատացելոց։ Հռովմ. ա. 16։

5. Որք ընկալանն զնա, ետ նոցա իշխանութիւն որդիս Աստուծոյ լինել՝ որոց հաւատացին յանուն նորա։ Յովհ. ա. 12։

ժառանգութեան կենացն յաւիտենից : 1

Հ. Զի՞նչ պանապանութիւն է 'ի մէջ օրինաւոր և Աւետարանական ուխտի :

Պ. Այն՝ զի ուխտն օրինաց պահանջէ զկատարումն պատուիրանաց անթերի. 2 իսկ Աւետարանականն պահանջէ զհաւատս 'ի Յիսուս Քրիստոս Փրկիչ մեր, որ զմեզ արեամբն իւրով յամենայն մեղաց սրբեաց : 3

Հ. Հնա՞ր էր ոչն ունել երկուքեան պէտ երեքեալ դուն յայսոցանէ :

Պ. Ոչ. այլ հմարկէ երկաքանչիւրոցն երթալ զհետ :

Հ. Վասն ի՞նչ անհնարին է ոչնունել երկուքեան պէտ երեքեալ դեպն օրինացն ուխտի :

Պ. Քանզի՝ թէպէտ խոստացաւ Աստուած կատարողաց զօրէնս իւր զկեանս

1. Կեանս յաւիտենականս ետ մեզ Աստուած. և այս են կեանքն, որ յորոյին նորա են ... զի հաւատայցէք յանուն Որդւոյն Աստուծոյ։ Յովհ. Է. 11. 13։

2. Անիծեալ ամենայն մարդ՝ որ ոչ կացցէ յամենայն բանս օրինացս այսոցիկ՝ առնել զսոսա։ Բ. Օրէն. ԻԷ. 26։

3. Եթէ մեղիցէ ոք, ունիմք բարեխօս առ Աստուած զՅիսուս Քրիստոս՝ զարդարն և զանարատն. և նա է քաւութիւն մեղաց մերոց։ ա։ Յովհ. Բ. 1 և 2։

յաւիտենականս, 1 այլ որով հետև ոչ ոք
'ի մարդկանէ անթերի զօրէնսն կատա-
րել կարէ, 2 վասնորոյ և զանցառութքն.
և զմասամբ ինչ օրինաց՝ 3 պարտաւորին
ինքեանք միշտ 'ի ներքոյ անիծից մեղաց և
յաւիտենից մահուան : 4

Հ. Ընդէ՞ր ոնոտրն է փրկութեան ան-
նէլ պէտք էրեալ դեռն Աւետարանական ուխտէ :

Պ. Քանզի նոյն ինքն իսկ ուխտն
Աւետարանական զպատուիրանաց պահ-
պանութիւն պահանջէ : 5

Հ. Զէ՞նչ օգուտ էր դէպ նոյնէչ յուխտ Աւե-
տարանական :

Այն՝ զի 'ի կատարել մեր զպատուի-

1. Ես եմ Տէր Աստուած ձեր. և պահեսջիք զամենայն
զէրամանս իմ և զամենայն զիրաւունս իմ. արասջիք զնոսա։
զոր արարեալ մարդոյ կեսցէ նոքօք։ Ղև. Ժը. 5։

2. 'Ի գործոց օրինացս ոչ արդարացի ամենայն մարմին առաջ
նորա (Աստուծոյ)։ Հռովմ. գ. 20։

3. Որ ոք զամենայն օրէնսն պահեսցէ, և միով իւրիք ինչ զթեսցէ՝
եղև ամենայն օրինացն պարտական։ Յակ. Բ. 10։

4. Եւ գոռաւ ինձ պատուիրանն որ 'ի կեանսն էր, նոյն 'ի մահ։
Հռովմ. է։ 10։

5. Եթէ ասիցէ ոք հաւատս ունիլ և գործս ոչ ունիցի. մի-
թէ կարիցեն հաւատքն ապրեցուցանել զնա։ Յակ. Բ. 14։

ռանս Աստուծոյ ըստ կարի՝ թէ և ոչ անթերի, Հաւատքն յարդիւնս Յիսուսի Քրիստոսի ծածկէ զպակասուն պատուիրանապահուն մերոյ, 1 և արդարացուցանէ զմեզ առաջի Այ'ի փրկութիւն: 2

Հ. Ըստ ինչ ամենայն հաւատացեալ ընդունի զէրէուրէան:

Պ. Ամենայն ոք՝ որ ունի զհաւատ ճշմարիտ կամ կենդանի՝ և ոչ զտուտ կամ զմեռեալ:

Հ. Զի՞նչ է հաւատն ֆէնդունէ:

Պ. Այն է՝ յորժամ մարդն արտի մտօք հաւատացեալ յԱւետարանին ճշմարտութիւն, և ըստ կարի զօրէնս կատարեալ, յուսայ ընդունիլ զքաւութիւն մեղաց իւրոց յԱստուծոյ յանուն Քրիստոսի: 3

1. Ասէ Տէր քաւիչ եղէց անիրաւութեանց նոցա. և զմեղս նոցա և զանօրէնութիւնս նոցա այլ ոչ ևս յիշեցից։ ԵԲՐ. Ը։12։

2. Որ ոչն գիտէր մեղս՝ վասն մեր մեղս արար. զի մեք եղիցուք նովաւ արդարութիւն Աստուծոյ։ Բ. ԿՈՐՆ. Ե. 21։

3. Եւ եթէ Հայր կոչիցէք զայն, որ առանց ակնառութեան դատէ ըստ իւրաքանչիւր գործոց, ապա երկիւղիւ զձերոյ պանդխտութեան ժամանակս գնասջիք . . . զի փրկեցայք պատուական արեամբն Քրիստոսի . . . որք նովաւ հաւատացիք յԱստուած. զի հաւատքն ձեր և յոյս իցեն յԱստուած։ Ա. ՊԵՏ. Ա. 17. 18. 19 և 21։

Հ. Վասն էր հենդանի հոչի այսպէսի հաւապ:

Պ. Նախ՝ զի արդեամբքն Քրիստոսի արդարացուցեալ զմարդն առաջի Աստուծոյ կենդանացուցանէ զնա 'ի մեռելութենէ մեղաց. 1 երկրորդ՝ զի մնայ 'ի մարդում ոչ առանց ներգործութեան, այլ պտղաբերէ զառաքինութիւնս: 2

Հ. Զէ նչնշանաւէ սա-պ հոմ ռեռեալնհաւապ:

Պ. Ճանաչել և խոստովանիլ զԱւետարանական ճշմարտութիւնս և ոչ ըստ այնոցիկ վարիլ: 3

Հ. Էր վասն ռեռեալ հոչի այսպէսի հաւապ:

Պ. Վասն այնորիկ՝ զի ոչ գործակցեալ մարդոյն 'ի Հանգիսի առաքինութեանն, ոչ առաջնորդէ նմա առ կեանս յաւիտենից: 4

1. Աստուած՝ որ մեծն է ողորմութեամբ . . . զմեզ՝ մինչդեռ մեռեալք էաք 'ի մեղս մեր, կենդանիս արար 'ի Քրիստոս։ Եփես. Բ. 4 և 5։

2. Հաւատքն եղեն գործակից գործոց նորա և 'ի գործոց անոր հաւատքն կատարեցան։ Յակ. Բ. 22։

3. Դու հաւատաս՝ զի մի է Աստուած. բարւոք առնես. և զև քն հաւատան և սարսին։ Յակ. Բ. 19։

4. Ցեսանէք. զի 'ի գործոց արդարանայ մարդ և ոչ 'ի հաւատոց միայն . . . զոր օրինակ մարմին առանց հոգւոյ մեռեալ է. այնպէս և հաւատք առանց գործոց մեռեալ են։ Յակ. Բ. 24 և 26։

Հ. Ո՞ր ոգիսի հաւապ պահանջէ 'է Քրիստոնէէ:

Պ. Ճշմարիտ և կենդանի. զի դաւանութեամբ հաւատոց և պատուիրանացն պահպանութեամբ տիրապէս կատարեսցին օրէնք Աստուծոյ: 1

ԳԼՈՒԽ Բ.

Յաղագս եկեղեցւոյ Աստուծոյ:

Հ. Որ՞մ ուանդէսոյ Ասպուած պ'խպն Աւէպարանաչան:

Պ. Եկեղեցւոյ: 2

Հ. Զի՞նչ է եկեղեցին:

Պ. Ժողով ճշմարիտ հաւատացելոց 'ի Քրիստոս:

Հ. Դարձեալ պէտ՞ք է եկեղեցին յԱսպուածաշունչ գիրս:

1. Իսկ որ յառեալ 'ի կատարեալ օրէնս ազատութեանն հայեցի, և 'ի նմին կացցէ՝ ոչ եղև նա լսող մոռացութեան՝ այլ առնող գործոյն. նա՝ յառնելն իւրում լիցի երանելի: Յակ. ա. 25:

2. Այս է ուխտն՝ զոր ուխտեցից տանդ Իսրայէլի յետ աւուրցն այնոցիկ՝ ասէ Տէր. տացց զօրէնս իմ 'ի միտս նոցա և 'ի սիրտս նոցա գրիցից զնոսա: Երեմ. լ. 33:

Պ. Երբեմն անուանի՝ խորհրդական մարմին՝ որոյ գլուխ Քրիստոս է. 1 երբեմն հօտ 2 որոյ հովիւ Քրիստոս է. 3 երբեմն տաճար հոգևոր՝ 4 որոյ հիմն Քրիստոս է: 5

Հ. Զի՞նչ գրի ՝ի հանգանակի ՀԵՂԵՑՒ՝՝:

Պ. Ինն երորդ անդամ. Հաւատամք և ՝ի մի միայն ընդհանրական և առաքելական եկեղեցի:

Հ. Զի՞նչ նշանակէ հաւատալ ՅԵՂԵՑԻ:

Պ. Նշանակէ ոչ միայն զԱստուածային վարդապետութիւնն՝ որ բացերևակի մեզ առաջի դնին ՅԱստուածագիծ տառն. այլ և զոր ինչ միանգամ Առաքեալքն անգիր աւանդութեամբ՝ և յաջորդք նոցա սուրբ Հարք և Վարդապետք եկեղեցւոյ սահմանեցին ՝ի ժողովս, խոս-

1. Նա՝ (այսինքն Քրիստոս) է գլուխ մարմնոյ եկեղեցւոյ. Կոլոս. ա. 18.

2. Ուխարք իմ ձայնի իմում լսեն. Յովհ. ժ. 27.

3. Ես եմ հովիւն քաջ. Յովհ. ժ. 11.

4. Ոչ գիտէք եթէ տաճար Է.ք Աստուծոյ. ա. Կորն. գ. 16.

5. Զհիմն այլ ոք ոչ կարէ դնել քան զեղեալն որ է Յիսուս Քրիստոս. ա. Կորն. գ. 11.

տովանիլ անեղբկեան ճշմարտութիւն և կատարել ջերմեռանդութեամբ :

Հ. Վասն է՞ր մի դոյն ասի եկեղեցին :

Պ. Ըստ միութեան Հաւատոյ՝ զի հարկ է եկեղեցւոյն համաձայն լինել 'ի դաւանութեան նորա. 1 ըստ միութեան յուսոյ՝ որոյ առաքեալն վասն ամենայն հաւատացելոց պարտի լինել փըրկութիւնն միայն. 2 ըստ միութեան սիրոյ՝ որով հարկէ ամենայն հաւատացելոց յօդիլ 'ի մի. 3 ըստ միութեան հոգւոյ համօրէն հաւատացելոց ընդ Տեառն 4 և ըստ միութեան գլխոյ նորին Քրիստոսի : 5

Հ. Ընդէ՞ր ասի՞ էջ եկեղեցին :

Պ. Քանզի Քրիստոս արեամբ իւրով հեղլով 'ի խաչին՝ սրբեաց զամենայն

1. Մի Տէր. մի հաւատ. Եփես. դ. 5.

2. Որպէս և կոչեցայք 'ի մի յոյս կոչման ձերոյ. Եփես. դ. 4.

3. Անսալ միմեանց սիրով. փութալ պահել զմիաբանութիւն հոգւոյն յօդիւ խաղաղութեան. Եփես. դ. 2 և 3.

4. Եւ որ մերձենայ 'ի Տէր՝ մի հոգի է. ա. Կորն. զ. 17.

5. Եւ զամենայն ինչ հնազանդ արար (Աստուած) 'ի ներքոյ ոտից նորա (Քրիստոսի) և զնա եդ գլուխ 'ի վերայ ամենայն եկեղեցւոյ, որ է մարմին նորա. Եփես. ա. 22. 23.

ճշմարիտ հաւատացեալս յամենայն մեղաց աղատեղութենէ : 1

Հ. Էր վասն ընդհանրական անուանի :

Պ. Ընդհանրական և կաթուղիկէ անուանի. զի ոչ 'ի տեղւոջ ինչ ուրեք ամփոփի, այլ փառաւոր հանդիսանայ ընդ ոլորտս տիեզերաց : 2

Հ. Վասն էր Առաքելական ասի :

Պ. Վասն յամենայնի զհետ երթալոյ Առաքելական վարդապետութեան, և մինչ անփոփոխ ունելոյ զայն : 3

Հ. Վասն էր ղեղեղեցի մեր ուղղափառ լինել հաւատոմ :

Պ. Վասն անստերիւր զհետ երթալոյ նորա վարդապետութեան Աստուածաշունչ պատգամաց, աւանդութեանց Առաքելոց՝ և կանոնաց տիեզերական ժողովոց :

1. Որպէս և Բրիստոս սիրեաց զեկեղեցի. և զանձն իւր մատնեաց վասն նորա. զի զնա սրբեսցէ : Եփէ. Է. 25 և 26.

2. Տուր տանել առ հօթն եկեղեցիսն՝ որք են յԱսիա, յԵփեսոս, և 'ի Զմիռնիա . . . Յայտ. Ա. 11.

3. Շինեալք 'ի վերայ հիման Առաքելոց և Մարգարէից : Եփէս. Բ. 20.

Հ. Զի՞նչ է քարեկարգութիւն եկեղեցւոյ:

Պ. Միակրօն և միախոհ դաւանութիւն հաւատացելոց և պահպանութիւն սրբազան արարողութեանց: 1

Հ. Ո՞վ է կառավար եկեղեցւոյ:

Պ. Թէպէտ գլուխ և կառավար եկեղեցւոյ Քրիստոս է, որ խոստացաւ անանցանելի մնալ 'ի հաւատացելոց իւրոց մինչև ցկատարած աշխարհի. 2 սակայն կացոյց 'ի կառավարութիւն եկեղեցւոյ զսպասաւորս նորոյ ուխտի և զհազարապետս խորհրդոց նորա: 3

Հ. Զի՞նչ է պաշտօն Հովուաց եկեղեցւոյ:

Պ. Քարոզել զբան Տեառն հաւատացելոց. 4 մատակարարել զխորհուրդս, 5

1. Զի ոչ եթէ խառնութեան է Աստուած՝ այլ խաղաղութեան . . . Եւ ամենայն ինչ ձեր պարկեշտութեամբ և ըստ կարգի լինիցի։ ա. Կորն. գ. 33 և 40.

2. Եւ ահաւասիկ ես ընդ ձեզ եմ զամենայն աւուրս, մինչև 'ի կատարած աշխարհի։ Մատ. իբ. 20։

3. Զգոյշ կացէք անձանց՝ և ամենայն հօտիդ՝ յորում եդ զձեզ Հոգին սուրբ տեսուչս՝ հովուել զժողովուրդ Տեառն։ Գործ. ի. 28։

4. Եւ դու քարոզեա՛ զբանն. հաս 'ի վերայ ժամու և տարաժամու։ բ. Տիմ. դ. 2։

5. Այսպէս համարեսցին զմեզ մարդիկ, իբրև պաշտօնեայս Քրիստոսի և հազարապետս խորհրդոցն Աստուծոյ։ ա. Կորն. դ. 1։

հերքել զհերձուածս : 1

Հ. Զի՞նչ է հերձուածն :

Պ. Կարծիք կամ վարդապետութիւն հակառակ բանին Աստուծոյ, հիմնեալ 'ի թիւր և 'ի ստերիւր մեկնութեանէ սուրբ գրոց. 2

Հ. Զի՞նչ վնասս լինին եկեղեցւոյ 'ի հերձուածոց :

Պ. Տարաձայնութիւն 'ի դաւանութեան և պառակտումն եկեղեցւոյ :

Հ. Զի՞արդ տարն է լուծանել զիրճեն հերձուածոց :

Պ. Ընդ հանրական ժողովով Հովուաց և Վարդապետաց եկեղեցւոյ, և ոչ միով ոմամբ 'ի նոցանէ : 3

Հ. Զի՞արդ կոչին այսոքիկ ընդհանրական ժողովք Հովուաց եկեղեցւոյ :

Պ. Տիեզերական ժողովք :

1. Պարտ է Եպիսկոպոսին . . . վերակացու լինել հաւատարիմ բանին վարդապետութեան . . և զհակառակորդսն կշտամբել։ Տիտ. ա. 7 և 9։

2. 'Ի ձեզ լինիցին սուտ վարդապետք՝ որք սպրդեալ մուծանեն հերձուածս կորստեան։ Բ. Պետ. Բ. 1։

3. Ամենայն մարգարէութիւն իւրոց գրոց ըստ ծուծն ոչ լինի։ Բ. Պետ. ա. 20։

Հ. Ո՞ւրի՞ ոչխանին այսոյիկ պիսկոպոսական ժողովք :

Պ. ՅԱռաքելոց անտի՝ որք գտարարձայնութիւնս Հրէից ընդ նորընծայ հաւատանս քրիստոնէից յաղագս զհետ երթալոյ աւանդութեանց հնոյ ուխտի, ժողովեալ յԵրուսաղէմ, միաբան խորհրդով լուծին, և սահմանեցին ազատ լինել քրիստոնէից յայնցանէ : 1

Հ. Քանի՞ պիսկոպոսական ժողովք եղեն դայ՞օր ժամանակէ :

Պ. Հայք ընդունին զերիս միայն. զՆիկիոյ, զԿոստանդնուպօլսի ա. և զԵփեսոսի : Իսկ Յոյնք ընդունին զեօթն :

Հ. Ե՞րբ և վասն ի՞նչ եղեալ առաջին ժողովն պիսկոպոսական :

Պ. Յամի Տեառն 325. առ Կայսերութեամբ Կոստանդիանոսի մեծի ի Նիկիա. գումարութեամբ 318. Հայրապետաց սրբոց՝ դատապարտեցաւ աղանդն Արիոսի, որ ուսուցանէր ոչ դաւանել

1. Եւ ժողովեցան Առաքեալքն և երիցունք տեսանել վասն բանիս այսորիկ : Գործ. ԺԵ. 6.

զՅիսուս Քրիստոս Աստուած, և յօրինեցաւ Հանգանակն Հաւատոյ :

Հ. Ե՞րբ և վասն է՞ր եղև երկրորդ ժողովն տիեզերական :

Պ. Յամի Տեառն 381. առ կայսերութեամբ Թէոդոսի մեծի 'ի Կոստանդնուպօլիս. ժողովմամբ 150. Հայրապետաց սրբոց՝ դատապարտեցաւ աղանդն Մակեդոնի, որ ուրանայր զԱստուածութիւն Հոգւոյն սրբոյ. և սահմանեցաւ դաւանել զնա Համապատիւ Հօր և Որդւոյ :

Հ. Ե՞րբ և վասն է՞ր եղև երրորդ ժողովն տիեզերական :

Պ. Յամի Տեառն 431. առ կայսերութեամբ Թէոդոսի փոքու յԵփեսոս քաղաքի ժողովով 200 Հարց սրբոց դատապարտեցաւ աղանդն Նեստորի՝ որ ուսուցանէր դաւանել 'ի Քրիստոս զերկուս դէմս կամ զերկուս անձաւորութիւնս 'ի միում բնութեան. և հաստատեցաւ խոստովանել 'ի մի անձն նորա զԱստուածային և զմարդկային բնու-

թեանցն զմիաւորութիւն :

Հ. Ե՞րբ և վասն ի՞նչ եղև չորրորդ ժողովն:

Պ. Յամի Տեառն 453. 'ի Քաղկեդոն առ կայսերութեամբն Մարկիանոսի. գումարութեամբ 600. Հարց՝ որք դատապարտեցին զաղանդն Եւտիքականաց՝ զմի շփոթեալ բնութիւն 'ի Քրիստոս քարոզողաց :

Հ. Ե՞րբ և վասն ի՞նչ եղև հինգերորդ ժողովն:

Պ. Յամի Տեառն 553. 'ի Կոստանդնուպոլիս 'ի ժամանակս Յուստիանոսի կայսեր ժողովմամբ 165 Հարց դատապարտեցան մոլորութիւնքն Որոգինեայ, և հաստատեցան ամենայն կանոնք առաջնոց ժողովոց :

Հ. Ե՞րբ և վասն ի՞նչ եղև վեցերորդ ժողովն:

Պ. Յամի Տեառն 680. 'ի Կայսերութեան Կոստանդիանոսի Պագանոտի 'ի Կոստանդնուպոլիս ժողովով 170. Հարց դատապարտեցաւ աղանդն միակամաքաւանից, որք ուսուցանէին դաւանել 'ի Քրիստոս զմի կամս միայն՝ ըստ Աստուածութեանն :

Հ. Ե՞րբ և վասն ի՞նչ եղև եօթներորդ ժողովն։

Պ. Յամի Տեառն 787. առ Կայսերութեամբ Կոստանդիանոսի փոքու 'ի Նիկիա, գումարութեամբ 367. Հարց դատապարտեցաւ աղանդն պատկերամարտից, և Հաստատեցաւ յարգութիւն պատկերաց։

Հ. Հա՞րկ էր որ ասէ հոմարէլ ղէ՞նոնս եկեղեցւոյ։

Պ. Աներկմիտ. քանզի Փրկիչն իսկ զանարգուս կանոնաց եկեղեցւոյ 'ի դատապարտութիւն մատնէ՝ Հաւասար անՀաւատից։ 1

Հ. Հնա՞ր էր գոպանել զարքայութիւն Աստուծոյ արքայից, կամ ասանց եկեղեցւոյ։

Պ. Ոչ. քանզի առանց ընդունելութեան առ 'ի Փրկչէն աւանդեալ խորհրդոց՝ չի՛ք յոյս փրկութեան. իսկ խորհուրդքն մատակարարին միայն 'ի ձեռն Հովուաց եկեղեցւոյ։

1. Ապա եթէ և եկեղեցւոյն ձէ լուիցէ ոչ՝ եղիցի քեզ իբրև գՀեթանան և զմաքսաւոր։ Մատ. ԺԸ. 17.

ԳԼՈՒԽ Թ.

Յաղագս խորհրդոց.

Հ. Զի՞նչ են խորհուրդք:

Պ. Խորհուրդք կոչին այնպիսի սրբազան գործողութիւնք, յորս՝ի ձեռն երևելի նշանաց ինչ պարգևի հաւատացելոյն աներևութաբար շնորհքն Աստուծոյ:

Հ. Վասն ի՞ր յընդունելուն շնորհաց սահմանեաց Քրիստոս զխորհուրդս:

Պ. Վասն այնորիկ՝ զի ընդունելութեամբ խորհրդոց ցուցցուք զհաւատս մեր առ Աստուած. և երևելի նշանօք նոցա՝ աներկմիտ լիցուք զընդունելութենէ շնորհաց.

Հ. Քանի՞ խորհուրդք են յեկեղեցւոջ:

Պ. Եօթն. մկրտութիւն, դրոշմ, հաղորդութիւն, ապաշխարութիւն, ձեռնադրութիւն, պսակ, և վերջին օծումն:

Հ. Արդեօք ամենայնիւ յարգո՞յք են այս ամենայն խորհուրդք:

Պ. Յարգոյք են վասն այնորիկ՝ զի ամենեքեան ծառայեն յընդունելութի

շնորհաց. բայց ոմանք յայսցանէ միայն օգտակարք են. այլք՝ հարկաւորք, և ոմանք կարևորք յոյժ առ փրկութիւն:

Հ. Ո՞յ՝ 'ի խորհրդոցդ են կարևորք յոյժ 'ի էրկուրիւն:

Պ. Մկրտութիւն և հաղորդութիւն.

Հ. Զի՞նչ է մկրտուրիւնն:

Պ. Մկրտութիւնն է խորհուրդ, յորում 'ի լուանիլ մարմնոյն ջուրք՝ լուացեալ լինի հոգի հաւատացելոյն շնորհօք կամ արեամբն Քրիստոսի:

Հ. Յո՞մէ՞ եդաւ խորհուրդս այս:

Պ. 'Ի Յիսուսէ Քրիստոսէ, որ պատուէր ետ Առաքելոցն. Գնալ և աշակերտել զամենայն հեթանոսս՝ մկրտելով զնոսա յանուն Հօր և Որդւոյ և Հոգւոյն Սրբոյ: 1

Հ. Զի՞նչ պահանջէ 'ի ներքինեցելոյն սա այս խորհուրդ:

Պ. Տեղեկութիւն Աւետարանական հաւատոց. որպէս հրամայեաց Փրկիչն. Քարոզեցէք զԱւետարանն ամ արարա-

1. Մատ. իբ. 19.

ծոց, որ հաւատայ և մկրտիցի՝ կեցցէ : 1

Հ. Վասն է՞ր հոպհարարեալ մկրտութիւնն պղծոյ :

Պ. Ըստ հաւատոց ծնողաց նոցա և կնքահարց՝ որք պարաւանդին հրահանգել զնոսա ի գիտութիւն օրինաց քրիստոնէութեան. զայդպիսի ոչ մերժէ Փրկիչն յեկեղեցւոյ իւրոյ : 2

Հ. Զե՞րդ հոպարեալ մկրտութիւն :

Պ. Մկրտեալն ընկղմի երիցս ի ջուր յասելն քահանային, մկրտի ծառայս Աստուծոյ յանուն Հօր և Որդւոյ և Հոգւոյն Սրբոյ :

Հ. Զի՞նչ նշանակէ մկրտելն յանուն Հօր և Որդւոյ և Հոգւոյն Սրբոյ :

Պ. Նշանակէ նուիրել զամենայն ժամանակս կենաց ի ծառայութիւն միասնական սուրբ Երրորդութեանն : 3

Հ. Զի՞նչ գրէ զմկրտութենէ ի հանգանակի :

1. Մարկ. ԺԶ. 15 և 16.

2. Թոյլ տուք մանկտւոյդ՝ և մի արգելուք զդոսա գալ առիս, զի այդպիսեացդ է արքայութիւն երկնից. Մատ. ԺԹ. 14.

3. Եթէ ոք կամի գալ զկնի իմ, ուրասցէ զանձն իւր. Մարկ. Ը. 34.

Պ. Տաներորդ անդամ. (Հաւատամք) 'ի մի մկրտութիւն, յապաշխարութիւն, 'ի քաւութիւն և 'ի թողութիւն մեղաց:

Հ. Զի՞նչ խոստովանիմ՝ ըստ այդմ անդամ, հանգանակէիր:

Պ. Թէ միանգամ ընկալեալ և ոչ երբէք վասն զինչ և իցէ պատճառի կրկնեալ խորհուրդ մկրտութեան, ծառայէ հաւատացեալոյն 'ի քաւութիւն մեղաց:

Հ. Վասն ի՞ր մկրտուիս հարկաւոր յոյժ համարի տա՝ երկուրեան:

Պ. Ըստ Փրկչին բանի. Եթէ ոք ոչ ծնցի 'ի ջրոյ և հոգւոյ, ոչ կարէ մտանել յարքայութիւն Աստուծոյ. 1 քանզի առ քաւութիւն սկզբնական մեղաց զոր մեղաք Ադամաւ, չկի այլ ինչ հնար բաց 'ի մկրտութենէ,

Հ. Ո՞ր խորհուրդ է պարտեալ հարկաւոր յոյժ տա՝ երկուրեան:

Պ. Հաղորդութիւնն:

Հ. Զի՞նչ է հաղորդուիս:

Պ. Հաղորդութիւնն է խորհուրդ՝

1. Յովհ. գ. 5.

յորում հաւատացեալն ընդ տեսակաւ սրբազան հացի՝ նոյն իսկ մարմնոյն Քրիստոսի. և ընդ տեսակաւ գինւոյ՝ նոյն իսկ արեանն Քրիստոսի՝ հաղորդի 'ի թողութիւն մեղաց և 'ի ժառանգութիւն յաւիտենից կենաց :

Հ. Յո՞ւմբ հարգեցար խորհուրդս այս :

Պ. 'Ի Քրիստոսէ Փրկչէ մերմէ :

Հ. Երբ և ո՞ւրդ :

Պ. Յերեկոյի մատնութեանն իւրոյ 'ի ձեռս հրէից 'ի մահ, յետ ընթրեացն ընդ Առաքելոց՝ զոր գիրն խորհրդական ընթրիք կոչէ, գոհացաւ Քրիստոս զՀօրէ Աստուծոյ. և զկնի աղօթիցն առեալ հաց, օրհնեալ, բեկեալ զայն 'ի մասունս և բաշխեալ ամենայն աշակերտաց իւրոց՝ ասաց. Առէք կերայք՝ այս է մարմին իմ. 1 և ապա առեալ բաժակ գինեաւ բերոյ որթոյ, ետ նոցա և ասէ, Արբէք 'ի դմանէ ամենեքին. զի այդ է արիւն իմ Նորոյ ուխտի, որ 'ի վերայ բազմաց հեղու 'ի թողութիւն մեղաց : 2

1. Մատ. իզ. 26.
2. Մատ. իզ. 27 և 28.

Հ. Վասն ի՞նչ կարգեաց Քրիստոս զայդ խորհուրդ:

Պ. Նախ՝ զի 'ի կատարիլ խորհրդոյ յիշեսցուք միշտ զչարչարանսն՝ զոր չարչարեցաւ Քրիստոս վասն մեր. 1 երկրորդ՝ զի հաւատով հաղորդեալ նմին, ընկալցուք զթողութիւն մեղաց, ոգեխառնեսցուք ընդ Քրիստոսի. 2 և անվախճան կենաց լիցուք ժառանգողք: 3

Հ. Ահնդէ՞ն ընդունի՞ն զայսոսիկ շահս 'ի հաղորդուելն:

Պ. Աներկմի՛տ շահին՝ որք միանգամ առ այս խորհուրդ սրբազան՝ քննութեամբ անձանց 4 և ճշմարիտ հաւատով արժանապէս մատչին. իսկ որ անարժանութեամբ հաղորդի, ոչ միայն թափուր ճնայ 'ի հոգևորական օգտէ աստի, այլև դատապարտի յԱստուծոյ իբրև անար-

1. Զայս արարէք առ իմոյ յիշատակի։ ա. Կորն. ԺԱ. 24։

2. Որ ուտէ զմարմին իմ, և ըմպէ զարիւն իմ, յիս բնակեսցի։ և ես 'ի նմա։ Յովհ. Զ. 57։

3. Եթէ ոք ուտիցէ 'ի հացէ յայսմանէ՝ կեցցէ 'ի յաւիտեան։ Յովհ. Զ. 52։

4. Փորձեսցէ մարդ զանձն իւր. և ապա 'ի հացէ անտի կերիցէ և 'ի բաժակէն արբցէ։ ա. Կորն. ԺԱ. 58։

գու սրբութեան Տեառն : 1

Հ. Վասն է՞ր խորհուրդս այս հարիւր յոյժ հոմարի առ քրիստոնեան :

Պ. Վասն այնորիկ՝ զի Փրկիչն զորս ոչ ընդունին զայս, մերժէ 'ի ժառանգութենէ անվախճան կենաց. Եթէ ոչ կերիջիք զմարմին Որդւոյ մարդոյ և արբջիք զարիւն նորա, ոչ ունիք կեանս յանձինս : 2

Հ. Որ՞ դրէութ խորհուրդս դարձեալ պէտք է երանելիս քրիստոնէութ 'ի քրիստոնեան :

Պ. Դրոշմ և ապաշխարութիւն :

Հ. Զի՞նչ է դրոշմն :

Պ. Դրոշմն է խորհուրդ, յորում յօծանիլ արտաքուստ օրինադրեալ անդամոց մարմնոյ միւռոնաւ, պարգևին հաւատացելոյն ներքին շնորհք Հոգւոյն սրբոյ :

Հ. Յո՞մէ սահմանեցաւ խորհուրդդ այդ :

Պ. 'Ի սրբոց Առաքելոց՝ որք կատա-

1. Որ ուտիցէ զհացս, կամ ըմպիցէ զբաժակս Տեառն անարժանութեամբ, պարտական եղիցի մարմնոյ և արեան Տեառն : Անդ. 27.

2. Յովհ. գ. 54.

ըէին զայդ դնելով զձեռս իւրեանց 'ի վերայ մկրտելոց : 1

Հ. Զէ՞ր դէպարէ :

Պ. Վաղվաղակի յետ մկրտութեանն քահանայն օծեալ միւռոնաւ զգլխաւոր անդամս մկրտելոյն, ասէ. Կնիք պարգևաց Հոգւոյն սրբոյ : 2

Հ. Ընդէ՞ր հարէաւոր հոմարէ դրոշմ էրաւանէր Քրէոպոնէէ :

Պ. Վասն այնորիկ՝ զի ամենայն ոք կարօտի օգնականութեան և գործակցութեան պարգևաց սրբոյ Հոգւոյն 'ի պահպանութիւն օրինաց քրիստոնէութեան, զոր յանձն առնու 'ի մկրտութէ :

Հ. Զէ՞նչ ոչ խորհուրդ գոյ հարէաւոր էրաւանէրաս դրէոպոնէէ 'է ֆրէուրէն :

Պ. Ապաշխարութիւն :

Հ. Զէ՞նչ է ապաշխարուրէն :

Պ. Ապաշխարութիւնն է խորհուրդ՝ յորում հաւատացեալն ճշմարտիւ ապա-

1. Յայնժամ եղին զձեռս 'ի վերայ նոցա՝ և առնուին զՀոգի սուրբ։ Գործ. ը. 17։

2. Որ հօծ զմեզ՝ Աստուած է. որ և կնքեաց զմեզ. և ետ զաւանութեան Հոգւոյն 'ի սիրտս մեր։ Բ. Կորն. ա. 21 և 22։

շաւեալ զմեղս իւր և հայցեալ զթողութիւն նոցա 'ի շնորհս արդեանցն Քրիստոսի՝ ընդունի զքաւութիւն մեղաց յԱստուծոյ 'ի ձեռն խոստովանահօրն :

Հ. Յո՞մէ եղաւ խորհուրդս այս :

Պ. 'Ի Յիսուսէ Քրիստոսէ Փրկչէ մերմէ՝ Ոչ սկսաւ քարոզել և ասել՝ ապաշխարեցէք. 1 զկնի ինքեան զիշխանութիւն թողութեան մեղաց աւանդեաց յԱռաքեալս իւր և 'ի յաջորդս նոցա 'ի Հովիւս եկեղեցւոյ ասելով. Առէք հոգի սուրբ. եթէ ումեք թողուցուք զմեղս, թողեա՛լ լիցի նոցա. եթէ զուրուք ունիցիք, կալեա՛լ լիցի : 2

Հ. Զի՞արդ հոգարի այդ խորհուրդ :

Պ. Ապաշխարողն հաստատուն առաջադրութեամբ՝ ուխտէ այնուհետև անարատութեամբ քաղաքավարիլ. խոստովանի զմեղս իւր Աստուծոյ առաջի քահանայի. և նա ըստ իշխանութեան Առաքելութեանն և ըստ պարգևաց

1. Մատ. Ը. 17.
2. Յովհ. Ի. 22 և 23.

Հոգւոյն սրբոյ կապէ զնա կամ արձակէ: 1

Հ. Ընդէ՞ր այդ խորհուրդ հարիւաւոր համարէ ե-բաւանէլ-բոմ բրիսպոնէէ:

Պ. Քանզի ո՛չ ոք կարէ զինքն զերծ 'ի մեղաց համարել կատարելապէս. 2 և ամենայն ոք մեղուցեալ՝ զրկի յԱստուածային շնորհաց. վասն որոյ 'ի հաշտութիւն ընդ Աստուծոյ և 'ի վերստին ընդունելութիւն շնորհաց՝ շնորհելոց 'ի մկրտութեանն, չի՛ք այլ հնար ինչ բաց յապաշխարութենէ: 3

Հ. Ո՞յ՞ յեօրն խորհրդոյ եկեղեցւոյ ոչ պատեանն ոչ պարաւանդէն:

Պ. Երեքին սոքա. ձեռնադրութիւն, պսակ, և վերջին օծումն:

Հ. Զի՞նչ է ձեռնադրութիւն:

Պ. Ձեռնադրութիւնն է խորհուրդ՝ յորում հաւատացեալն ընտրեալ յեկե-

1. Զոր միանգամ կապեսցես յերկրի, եղիցի կապեալ յերկինս. և զոր արձակեսցես յերկրի, եղիցի արձակեալ յերկինս. Մ՝ոտ. ԺԸ. 19.

2. Եթէ ասիցեմք, եթէ մեղս ինչ մեք ո՛չ ունիմք՝ զանձինս խաբեմք. և Ճշմարտութիւն 'ի մեզ ո՛չ գոյ. ա. Յովհ. ա. 8.

3. Ապա եթէ խոստովան լինիցիմք զմեղս մեր՝ հաւատարիմ է նա՝ և արդար առ 'ի թողուլ մեզ զմեղս մեր. ա Յովհ. ա. 9.

ղեցւոյ՝ ձեռնադրութեամբ Եպիսկոպոսին նուիրի Հոգւով սրբով կատարել զխորհուրդս և հովուել զհօտ Քրիստի : 1

Հ. Յո՞մէ սահմանեցաւ խորհուրդս այս :

Պ. Կարգադիր խորհրդոյս է Յիսուս Քրիստոս՝ որ ընտրեաց զաշակերտս իւր 'ի սրբազան կոչումն Առաքելութեան. 2 և նոքա կացուցեալ յեկեղեցիս զյաջորդս իւրեանց յԵպիսկոպոսութիւն, 3 հաստատեցին մշտաբար զխորհուրդ քահանայութեան : 4

Հ. Զի՞ դդ է՝ թարգի ձեռնադրութիւն :

Պ. Ընծայեալն 'ի քահանայութիւն յանդիմանի եկեղեցւոյն՝ որ հաստատէ զընտրութիւնն գոչելով՝ արժան է. և

1. Եդ զձեզ Հոգին սուրբ տեսուչս՝ հովուել զժողովուրդ Ցեռան։ Գործ. ի. 28։

2. Գնացէք այսուհետև աշակերտեցէք զամենայն հեթանոսս. մկրատեցէք զնոսա յանուն Հօր և Որդւոյ և Հոգւոյն սրբոյ. ուսուցէք նոցա պահել զամենայն՝ զոր ինչ պատուիրեցի ձեզ։ Մատ. իը. 19. 20։

3. Ձեռնադրեցին նոցա ըստ եկեղեցւոյ Երիցունս. աղօթս արարեալ հանդերձ պահօք՝ յանձն արարին զնոսա Ցեռան։ Գործ. ծդ. 22։

4. Այսուհետև որ զձեզ անարգէ՝ ոչ զմարդ անարգէ՝ այլ զԱստուած՝ որ և ետ զՀոգին իւր սուրբ 'ի ձեզ։ Թ. Եր. դ. 8։

Եպիսկոպոսն ձեռնադրեալ զնա, խնդրէ յԱստուծոյ ձայնակցութեամբ եկեղեցւոյն պարգևել նմա զղօրութիւն, զկարողութիւն և զհանճար անստերիւր ընթանալոյ զճանապարհ կոչման իւրոյ:

Հ. Զի՞նչ օգուտ ընծայէ այս խորհուրդ ընդունողին:

Պ. Որ արժանապէս ընթանայ զասպարէզ քահանայութեան՝ մեծի պատուոյ և փառաց ի հանդերձելումն լինի ժառանգորդ: 1

Հ. Պա՞ռն զի՞նչ է:

Պ. Է՛ խորհուրդ եկեղեցւոյ՝ յորում այրն և կինն աղօթիւք քահանայի և եկեղեցւոյն ընդունին փոխադարձ համաձայնութեամբ, իւրեանց զօրհնութիւն յԱյ:

Հ. Ո՞վ է ասհմանագիր խորհրդոյս:

Պ. Ինքն Աստուած՝ որ օրհնեաց զնախաստեղծն՝ զայրն և զկինն, զնախահարս մեր: 2

1. Զի որք բարեաւք պաշտիցին, զաստիճան բարի անձանց իւրեանց շահին. և զբազում համարձակութիւն ի հաւատսն, որ ի Քրիստոս Յիսուս։ ա. Տիմ. գ. 13։

2. Արու և էգ արար զնոսա և օրհնեաց զնոսա Աստուած՝ և ասէ. աճեցէք և բազմացարուք և լցէք զերկիր։ Ծն. ա.27.28.

Հ. Ո՞ր ազգ է նորա :

Պ. Ի գալ առն և կնոջ յեկեղեցի ի յայտնել նոցա ի լուր ժողովրդեան զփոխադարձ հաւանութիւն իւրեանց միմեանց, քահանայն աղօթիւք եկեղեցւոյն հայցէ ի վերայ նոցա զօրհնութիւն Աստուածային և հաստատէ զշաղկապ ամուսնութեան նոցա :

Հ. Վասն է՞ր խորհուրդդ այդ օգտակար համարի ի երկուքեան :

Պ. Վասն այնորիկ՝ զի համաձայն գիտաւորութեանն Աստուծոյ նպաստէ աճելութեան ազգի մարդկան և խուսափելոյ յԱստուածընդդէմ մոլութեանց :

Հ. Զի՞նչ է վերջին օգուտն :

Պ. Է՛ խորհուրդ՝ յորում հաւատացեալն՝ անկեալ ի հիւանդութիւն ինչ, օգութեամբ ի քահանայէն իւղով՝ ընդունի զբժշկութիւն և զմեղաց թողութիւն :

Հ. Ո՞վ է հանոնադրեր խորհրդոյս :

Պ. Հոգին սուրբ ի ձեռն Առաքելոյն Յակոբայ, որ գրէ. Հիւանդանայցէ

ոք 'ի ձէնջ՝ կոչեսցէ զերիցունս եկեղեցւոյն, և արասցեն 'ի վերայ նորա աղօթս, օծցեն իւղով յանուն Տեառն. և աղօթքն հաւատովք փրկեսցէ զաշխատեալն, և յարուցցէ զնա Տէր. և եթէ մեղս ինչ իցէ գործեալ, թողցին նմա: 1

Հ. Աստ ժամանակ մի ուսանողեցան էկեղեցոյ ոչ ունէին խորհուրդ, ըստ հշանջենաբար:

Պ. Մշանջենաբար. քանզի պատուիրէ Փրկիչն Առաքելոյն բանիւ. Քանիցս անգամ եթէ ուտիցէք զհացս զայս. և զբաժակս ըմպիցէք՝ զմահ Տեառն պատմեցէք, մինչև եկեսցէ նա. 2 ուրեմն հարկ 'ի վերայ կայ եկեղեցւոյն կատարել զայնոսիկ մինչև ցմիւսանգամ գալուստն Քրիստոսի:

ԳԼՈՒԽ Ժ.

Յաղագս երկրորդ գալստեան Քրիստոսի.

Հ. Զի՞նչ գրի 'ի հանգանակի զերկրորդ գալուստէնն Քրիստոսի:

1. Յակ. Ե. 14 և 15.
2. Ա. Կոր. Ժա. 26.

Պ. Եօթներորդ անգամ. Գալոց է նովին մարմնով և փառօք Հօր 'ի դատել զկենդանիս և զմեռեալս՝ որոյ թագաւորութեանն ոչ գոյ վախճան:

Հ. Զի՞նչ դատանէմ ըստ այդմ անդամոյ հանգանակիդ:

Պ. Թէ Յիսուս Քրիստոս ըստ խոստմանն իւրոյ գալոց է միւսանգամ յաշխարհս ոչ ևս 'ի կերպարանս նուաստութեան, այլ փառօք Աստուածութեանն իբրև դատաւոր և թագաւոր աշխարհի հատուցանել իւրաքանչիւր ումեք ըստ գործոց: 1

Հ. Ե՞րբ եղիցի երկրորդ գալուստն Քո՞ի:

Պ. Զայսմանէ չկ'ք յայտնութիւն ինչ յԱստուածաշունչ գիրս. 2 զայս ինչ և

1. Եւ յորժամ եկեսցէ Որդի մարդոյ փառօք իւրովք և ամենայն հրեշտակք ընդ նմա. յայնժամ նստցի յաթոռ փառացն իւրոյ. և ժողովեսցին առաջի նորա ամենայն ազգք. և մեկնեսցէ զնոսա 'ի միմեանց՝ որպէս հովիւ զի մեկնեսցէ զոչիս յայծեաց։ Մատ. ԺԵ. 31 և 32։

2. Բայց վասն աւուրն այնորիկ և ժամու, ոչ ոք գիտէ. ոչ հրեշտակք երկնից, և ոչ որդի՝ բայց միայն Հայր։ Մատ. ԺԴ. 36։

եթէ գիտեմք թէ լինելոց է այն 'ի կատարած աշխարհի : 1

Հ. Վասն ի՞նչ ծածկէաւ է 'ի մէնջ ժամանակ երկրորդ գալստեանն Քրիստոսի :

Պ. Վասն այնորիկ զի զամենայն ժամանակս կենաց մերոց ջանասցուք անարատ գտանիլ և պատրաստք կալ առաջի աթոռին Աստուծոյ : 2

Հ. Զի՞նչ է հոգարարձ աղխարհիս :

Պ. Կատարած աշխարհի է վախճան գոյութեան կենցաղոյս և վերջին սահման ժամանակաց : 3

Հ. Հոգոգոյ ուրբ Գիրն զհոգարարձ աշխարհիս :

Պ. Այո. քանզի Յիսուս Քրիստոս

1. Այլ յաւուրսն յայնոսիկ . . . արեգակն խաւարեսցի, և լուսին՝ ոչ տացէ զլոյս իւր. և աստեղք երկնից թափեսցին և զօրութիւնք երկինս շարժեսցին. և յայնժամ տեսցեն զորդի մարդոյ եկեալ ամպովք, և զօրութեամբ և փառաւք բազմաւք։ Մատ. ԺԳ. 24. 25 և 26։

2. Արթուն կացէք զի ոչ գիտէք յորում ժամու Տէրն ձեր գայ։ Վասն այսորիկ և դուք եղերուք պատրաստք. զի յորում ժամու ոչ ակնուսնիցիք, գայ Որդի մարդոյ։ Մատ. ԻԴ. 42 և 44։

3. Զի ոչ ևս կայ այլ ժամանակ։ Յայտ. Ժ. 6։

ինքնին ճշմարտէ զայն, ասելով. Երկինք և երկիր անցցեն : 1

Հ. Զե՞արդ եղէոյ հոպարած աշխարհիս :

Պ. Զայս մասամբ իւիք ստորագրէ Առաքեալն Պետրոս օրինակ զայս. Այժմ երկինք և երկիր նովին բանիւ գանձեալ են. հրոյ պահեալք յօրն դատաստանի . . . այլ եկեսցէ օր Տեառն իբրև զգող, յորում երկինք տագնապաւ անցցեն, և բնութիւնք հրով կիզեալ լուծցին, և երկիր՝ և որ միանգամ 'ի նմա գործք գտանիցին : 2

Հ. Յայտնէ գէր՝ զժամանակ հոպարածէ աշխարհիս :

Պ. Ոչ. զի ծածկեաց զայն Քրիստոս յաշակերտաց իսկ իւրոց և յԱռաքելոց, ասելով. Ոչ է ձեզ գիտել զժամն և զժամանակս, զոր Հայր եդ յիւրում իշխանութեան : 3

Հ. Ընդէ՞ր յամենայնայն Քրիստոս ցարդ

1. Մատ. իդ. 35.
2. Բ. Պետ. գ. 7 և 10.
1. Գործ. ա. 7.

ՀԷՐՀՐՈՐԴ ԳԼՈՒԽՔՆ Է՝ :

Պ. Վասն այնորիկ միայն՝ զի քաղցր երկայնմտութեամբ իւրով սպասէ մարդութեանս մերում 'ի մեղաց և ապաշխարութեան. 1 քանզի 'ի գալստեան իւրում ոչ ևս ողորմեսցի նա յահեղ ատենի անդ մեղաւորաց, այլ դատաստան արդար դատեսցի : 2

Հ. Զի՞նչ է ահեղ դատաստանն Աստուծոյ :

Պ. Ահեղ, վերջին և ընդհանրական դատաստանն է՝ յորում 'ի հանդերձեալ գալստեանն Քրիստոսի յայտնեսցին գործք, բանք, յուժարութիւնք և գաղնիք սրտից մարդկան և ընկալցին զարժանաւոր հատուցումն : 3

Հ. Մի դոյն Քո՞ էղիցի դատաւոր աշխարհի:

Պ. Սուրբ Երրորդութիւնն դատեսցէ

1. Ոչ յամեցուսցէ Տէր զաւետիսն՝ որպէս ոմանք յամրն համարին, այլ երկայնամիտ լինի առ ձեզ. քանզի ոչ կամի եթէ ոք կորիցէ, այլ զամենեցուն հասանել յաշխարութիւն, Բ. Պետ. Գ 9։

2. Ինքն դատի զաշխարհս արդարութեամբ, և զժողովուրդս իւր ուղղութեամբ : Սաղմ. Ք. 9։

3. Առեմ ձեզ. թէ ընդ ամենայն դատարկ բանի, զոր խօսիցին մարդիկ, տացեն համար յաւուրն դատաստանի։ Մատ. ԺԲ. 36։

զաշխարհս, 1 բայց 'ի դէմս Աստուածամարդոյն Քրիստոսի : 2

Հ. Զէ՞ որդ դաստէոյ Քրիստոս զէնդանէս և զմեռեալս :

Պ. Նախ յարուցէ զմեռեալս, և ապա ընդ կենդանեացն կոչեսցէ 'ի դատաստան:

ԳԼՈՒԽ ԺԱ.

Յաղագս յարութեան մեռելոց.

Հ. Զի՞նչ նշանակէ յարութիւն մեռելոց :

Պ. Զայն՝ թէ 'ի հող լուծեալ մարմինք մեր կենդանացեալ, վերստին միաւորեսցին ընդ հոգւոց մերոց : 3

Հ. Հասկանա՞ յոյսնուրիւնն զյարութիւն մեռելոց :

Պ. Բացայայտ և հաւաստի բանիւք հաստատի 'ի սուրբ գիրս յարութիւն

1. Տէր Հայր մեր, Տէր Դատաւոր մեր, Տէր Իշխան մեր. Եսայ. Լգ. 22.

2. Յաւուրն յորում դատիցի Աստուած զգաղտնիս մարդկան .... 'ի ձեռն Յիսուսի Քրիստոսի. Հռովմ. Բ. 16.

3. Եւ բազումք 'ի ննջեցելոց 'ի հող երկրի յարիցեն, ոմանք 'ի կեանսն յաւիտենականս, և ոմանք 'ի նախատինս և յամօթ յաւիտենական. Դան. ԺԲ. 2.

մեռելոց։ 1 և է գերագոյն անգամ հաւատոյս մերոյ։ 2

Հ։ Զի՞նչ գրէ ի հանգանակէն պայմանէ։

Պ։ Մեռանիցիս անդամ։ (Հաւատամք ի յարութիւն մեռելոց։)

Հ։ Զի՞նչ դաւանիցես ըստ այդմ անդամոյ հանգանակէդ։

Պ։ Թէ անիրկմիտ յուսամք յետ մահուան՝ յերկրորդ գալստեանն Քրիստոսի յառնել ընդ մարմնոց մերոց։

Հ։ Վասն ի՞նչ հաւատամ։ կարիելի՞ է նոցա յարուցեալն մեռելոց։

Պ։ Նախ՝ զի Քրիստոս յարութեամբ իւրով հաստատեաց զյոյս ընդհանրական յարութեան մերոյ։ 3 երկրորդ՝ եթէ կարաց Աստուած յանէից ստեղծանել զամենայն արարածս, և՛ առաւել կարասցէ զքայքայեալ և զապականեալ

1։ Որպէս Ադամն ամենեքին մեռանին, նոյնպէս և Քրիստոսիւ ամենեքին կենդանասցին։ ա։ Կորն։ ԺԵ։ 22։

2։ Իսկ եթէ մեռելք ոչ յառնեն։ ։ ։ ընդուանայն են հաւատքն ձեր ա։ Կորն։ ԺԵ։ 16 և 17։

3։ Եթէ հաւատամք՝ եթէ Յիսուս մեռաւ և յարեաւ։ նոյնպէս և Աստուած զննջեցեալսն ի ձեռն Յիսուսի ածցէ ընդ նմա։ ա։ Թէս։ Դ։ 13։

մարմինս մեր վերստին նորոգել : 1

Հ. Վասն է՞ր յորէոյս ըստ մարմնոյ :

Պ. Որովհետև յաստի կեանս ներգործեմք հոգւով և մարմնով միանգամայն. վասնորոյ արդարութիւն Աստուծոյ սահմանէ մեզ զերանութիւն կամ զտանջանս ըստ հոգւոյ և ըստ մարմնոյ : 2

Հ. Զի՞ որդ եղիցին մարմնոյս մեր յետ յարութեան :

Պ. Անապականք և անմահք : 3

Հ. Ամենեսե՞ն յարիցեն արդարք և անօրէնք :

Պ. Ամենեքին առ հասարակ ըստ բանի Փրկչին. Եկեսցէ ժամանակ՝ յորում ամենեքին որ 'ի գերեզմանսկայցեն, լուիցեն ձայնի նորա և եկեսցեն արտաքս. որոց զբարիս գործեալ իցէ՝ 'ի յարութիւն կենաց. և որոց զչար արարեալ

1. Այլ ասիցէ ոք. զի՞արդ յառնեն մեռեալք. կամ որով մարմնով գայցեն. անմիտ, դու զոր սերմանեսն՝ ոչ կենդանանայ եթէ ոչ մեռանիցի. և Աստուած տայ նմա մարմին որպէս և կամի։ ա. Կոր. ԺԵ. 35. 36 և 38։

2. Զի ընկալցի իւրաքանչիւր իւրով մարմնով. զոր ինչ գործեաց յառաջ՝ եթէ բարի և եթէ չար։ Բ. Կոր. Է. 10։

3. Զի պարտ է ապականութեանս այսմիկ զգենուլ զանապականութիւն, և մահկանացուիս այսմիկ զգենուլ զանմահութիւն։ ա. Կոր. ԺԵ. 53։

ի՞նչ՝ 'ի յարութիւն դատաստանաց : 1

Հ. Զի՞նչ եղէցի որոյ կենդանի հացէալ եցէն 'ի ժամանակի գալստեանն Քրիստոսի :

Պ. Նոքա ոչ մեռցին՝ այլ յանկարծ ելմն փոփոխեսցին 'ի նմանութիւն յարուցելոց. ըստ այնմ. Մեռեալք 'ի Քրիստոս յարիցեն յառաջագոյն. 2 ապա և մեք, որ կենդանիսոյն մնացեալ իցեմք, 3 ամենեքեան ննջեսցուք, այլ ոչ եթէ ամենեքեան նորոգեսցուք յանկարծակի յակն թօթափել : 4

Հ. Ա՞ւ ի՞նչ յորիցեն մեռեալք :

Պ. Առ կեանսն յաւիտենից :

ԳԼՈՒԽ ԺԲ.

Յաղագս հանդերձեալ կենաց.

Հ. Զի՞նչ գրի 'ի հանգանակի վկանդերձեալ կենաց.

Պ. Երկոտասանեարորդ անգամ. (Հաւատամք 'ի դատաստանն յաւիտենից հոգ-

1. Յովհ. է. 28 և 29.
2. ա. Թես. դ. 15.
3. Անգ. 16.
4. ա. Կորն. ժէ. 51 և 52.

ւոց և մարմնոց · յարքայութիւնն երկ-
նից և 'ի կեանսն յաւիտենականս :)

Հ · Զի՞նչ պատանիմ ըստ այդմ անդամոց
հանգանակիդ :

Պ · Թէ ըստ Հաւատոյ վկայութեան
Սուրբ Գրոց աներկմիտ ակնունիմք այլ
կենաց յետ մահուան , որ և զկնի ընդ-
հանրական յարութեան լինելոց է յաւի-
տենական : 1

Հ · Արդեաւ՞ ի ցայժմ ամենեցուն 'ի հան-
դերձելոյն :

Պ · Ոչ · քանզի արդարք ըստ Տեառն
յահաւոր ատենին վճռոյ՝ վայելեսցեն
'ի նմին զերանութիւն , իսկ մեղաւորք՝
դատապարտեսցին 'ի տանջանս :

Հ · ամենեքին ա՞ հասարակ ո՞նիցէ՞ն զկեանս
յաւիտենից :

Պ · Թէպէտ արդարք և մեղաւորք առ
հասարակ ունիցին զկեանս յաւիտենա-
կանս , այլ որովհետև յաւիտենական
կեանք մեղաւորաց 'ի պատճառս տանջա-

1· Կեանս յաւիտենականս ետ մեզ Աստուած · և այս են
կեանքն , որ յԱրդին նորա են ։ ա · Յովհ · է · 11։

նացն դառնագոյն և՛ս է քան զամենայն մահ։ վասնորոյ և ասի յԱստուածաշունչ Տառն արդարոց միայն ունել ըզկեանս յաւիտենականս. իսկ մեղաւորաց զմահ յաւիտենական։ 1

Հ. Զի՞նչ ինչ մահն յաւիտենական։

Պ. Է՝ այն ահեղ և թշուառ վիճակ դատապարտելոց՝ յորում նոքա զրկեալ յաւիտեան 'ի տեսութենէ Աստուծոյ, 2 և 'ի հաղորդութենէ երանելեաց, 3 յաւիտեան տանջեսցին 'ի դժոխս անշէջ հրով և անվախճան պատժովք։ 4

Հ. Որովհետև՞ է պանջեսցին ամ մեղաւորք։

Պ. Ոչ. այլ ըստ չափու մեղաց, ըստ այնմ. Ծառայ՝ որ գիտիցէ զկամս Տեառն իւրոյ՝ և ոչ պատրաստեսցի ըստ կամաց

1. Անուն կենդանւոյ ունիս՝ և մեռեալ ես. Յայտ. գ. 2։

2. Որք տայցեն վրէժս 'ի սատակումն յաւիտենից՝ յերեսաց Տեառն։ Բ. Թես. ա. 9։

3. Եւ 'ի վերայ այսր ամենայնի՝ վիհ մեծ է ընդ մեզ և ընդ ձեզ. եթէ կամիցին աստի՝ առ ձեզ անցանել, ոչ կարեն. և ոչ այսր ոք՝ առ մեզ անցանել։ Ղուկ. ԺԶ. 26։

4. Երթայք յինէն՝ անիծեալք 'ի հուրն յաւիտենական՝ որ պատրաստեալ է սատանայի և հրեշտակաց նորա. և երթիցեն նոքա 'ի տանջանս յաւիտենականս. Մատ. ԻԵ. 41 և 46։

նորա, արբցէ գան բազում. և որ ոչն գիտիցէ՝ և արժանի գանի ինչ գործիցէ, արբցէ գան սակաւ: 1

Հ. Զի՞նչ է հեռանքն յաւիտենական:

Պ. Է այն երջանիկ վիճակ ընտրելոց՝ յոր յաւիտեան վայելեսցեն նոքա յետ յարութեանն յԱստուած և ընդ Այ:

Հ. Զի՞ որդ եղիցի երանութիւնն արդարոց:

Պ. Սուրբ Գիրք ոչ ստորագրեն զայն մի առ մի. զի անճառ է այն մարդկային լեզուի և անհաս մտաց. 2 բայց ծանուցանէ լինել այնմիկ՝ ոչ հեշտութիւն զգայական, այլ երանաւէտ վիճակ անընդհատ և հոգևոր ուրախութեան: 3

Հ. Զի՞նչ էիցէ հոգևոր ուրախութիւն արդարոց:

Պ. Լուսաւորութիւն ամենապայծառ լուսով Աստուածգիտութեան. 4 դէմ յանդիման տեսութիւն Աստուծոյ 5 և

1. Ղուկ. ԺԷ. 47 և 48.

2. Զոր ակն ոչ եսաւ և ականջն ոչ լուաւ. և ի սիրտ մարդոյ ոչ անկաւ, պատրաստեաց Աստուած սիրելեաց իւրոց. ա. Կորն. Բ. 9.

3. Եւ զուրախութի ձեր ոչ ոք հանիցէ ի ձենջ. Յովհ. ԺԶ. 22.

4. Այս են յաւիտենական կեանք, զի ծանիցեն զքեզ միայն ճշմարիտ Աստուած. Յովհ. ԺԷ. 3.

5. ա. Կորն. ԺԳ. 12.

անպատում սիրելութիւն Աստուծոյ : 1

Հ. Զո՞ր պէտք հոգեւոր ուրախութիւն ուրախասցին նոքա և ա՛ռ :

Պ. Ի կամս նոցա եղիցի յայնժամ կատարեալ սրբութիւն. իսկ ի հոգիսն՝ խաղաղութիւն Աստուածային և անխռով անդորրութիւն : 2

Հ. Յե՞նչ հայոցդ երանութիւն մարմնոց մերոց :

Պ. Յայն՝ զի մարմինք արդարոց փառաւորեսցին և հոգիացցին. 3 և անապական և անմահ գոլով՝ ազատք եղիցին ի հիւանդութեանց և անկարօտք յուտելեաց և յըմպելեաց : 4

Հ. Զի՞նչ պա՛ր էր ժամանել յայս երանութիւն անվրիպոն :

Պ. Առ ի լինել արժանի այսմ գերակատար երանութեան՝ հարկ է մեզ

1. Անգ. ԺԳ. 8.

2. Կացուցցէ ինքն իւր յանդիման փառաւոր զեկեղեցի, զի մի ունիցի ինչ արատ կամ աղտեղութիւն, կամ այլ ինչ յայսպիսեաց, այլ զի իցէ սուրբ և անարատ։ Եփես. Է. 27.

3. Սերմանի մարմին շնչաւոր՝ և յառնէ մարմին հոգեւոր։ ա. Կորն. ԺԵ. 44.

4. Ի յարութեանն ոչ կանայս առնեն և ոչ արանց լինին։ այլ են իբրեւ զհրեշտակս յերկինս։ Մատ. ԻԲ. 30.

անխնայ արկանել զանձինս մեր ՝ի հանդէս բարեպաշտութեան և հաւատոց. արմատախիլ առնել զամենայն ընդաքոյս չարաչար հակամիտութիւնս կամաց մերոց և խնդրել զայն ամենայն՝ զօրութեամբ հոգւոյ և մարմնոյ. որպէս ցանկայ Առաքեալն. Ինքն Աստուած խաղաղութեան սուրբս արասցէ զձեզ համօրէնս. և բովանդակ ձեր ոգի՝ և շունչ՝ և մարմին՝ անարատ ՝ի գալուստ Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի պահեսցի: 1

1. Թես. Ե. 22. և 23.

ՎԱԽԱՆ.

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐՍԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ
ՏՈՒՆՔԱՄԵՆՑԱՅ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻ

ՅԱՆԿ

ՄԱՍՆ Ա.

Յաղագս բնական Աստուածգիտութեան։

Գլուխ։ Երեսք։

Ա. Յաղագս գոյութեանն Աստուծոյ ..... 1։
Բ. Յաղագս յատկութեանց Աստուծոյ ..... 6։
Գ. Յաղագս Արարչագործութեանն Աստուծոյ ..... 13։
Դ. Յաղագս նախախնամութեանն Աստուծոյ ..... 16։
Ե. Յաղագս Աստուածպաշտութեան ..... 19։
Զ. Յաղագս յայտնութեանն Աստուծոյ ..... 24։

ՄԱՍՆ Բ.

Յաղագս յայտնական Աստուածգիտութեան։

Գլուխ։ Երեսք։

Ա. Յաղագս գոյութեան և յատկութեանց Աստուծոյ.. 28։
Բ. Յաղագս ամենասուրբ Երրորդութեան ..... 34։
Գ. Յաղագս արարչութեան Աստուծոյ ..... 41։
Դ. Յաղագս խնամարկութեան Աստուծոյ ..... 48։
Ե. Յաղագս մարմնաւորութեան Աստուածորդւոյն .... 50։
Զ. Յաղագս շնորհաց Աստուծոյ ..... 67։
Է. Յաղագս օրինաց Աստուծոյ ..... 75։
Ը. Յաղագս եկեղեցւոյ Աստուծոյ ..... 105։
Թ. Յաղագս խորհրդոց եկեղեցւոյ ..... 115։
Ժ. Յաղագս երկրորդ գալստեան Քրիստոսի ..... 128։
ԺԱ. Յաղագս յարութեան մեռելոց. ..... 133։
ԺԲ. Յաղագս հանդերձեալ կենաց ..... 136։

ՑԱՒԵԼՈՒԱԾ

Աղօթք Տէրունական

Հայր մեր որ յերկինս ես, Սուրբ եղիցի անուն քո։ Եկեսցէ արքայութիւն քո։ Եղիցին կամք քո, որպէս յերկինս՝ և յերկրի։ Հաց մեր հանապազորդ՝ տո՛ւր մեզ այսօր։ և թո՛ղ մեզ զպարտիս մեր, որպէս և մեք թողումք մերոց պարտապանաց։ Եւ մի տանիր զմեզ ի փորձութիւն, այլ փրկեա՛ ի չարէն։ զի քո է արքայութիւն և զօրութիւն և փառք յաւիտեանս։ ամէն։

ՀԱՅԿ ՍՍՌ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ
ՖՈՒՆԴԱՄԵՆՏԱԼ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻ